

9 / 1961

planinski vestnik

planinski vestnik

Glasilo Planinske zveze Slovenije | Letnik XX | September

VSEBINA :

OB SEŠTANKU KOMISIJE ZA ALPINIZEM IN JAMARSTVO PLANINSKE ZVEZE JUGO- SLAVIJE	
Ing. Pavle Segula	385
BIJELE STIJESE	
Francè Avčič	387
HRVATSKO PLANINSTVO	
Dr. Zeljko Poljak	389
POSKUS V SPIKU	
Borik Režek	398
ALPINUS IN PISMAR	
Ludvik Zorzut	401
PO VZHODNEM ZILEBU NA STORŽIČ	
Ing. Pavle Segula	402
PESEM O IZLETU	
Jože Humar	403
MOJ NAJVEČJI DOSEŽEK	
Jožica Trček	404
OB SEDMDESETLETNICI OROŽNOVE KOČE	
Ivan Savli	405
CRNOGORSKE PROKLETJE	
Branko Kotlajič	408
JESIČEV PREPAD PRI GOZDU NAD CRNO	
Dušan Novak	411
DRUŠTVENE NOVICE	
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSEKOV	412
IZ PLANINSKE LITERATURE	414
RAZGLED PO SVETU	415
DA NE POZABIMO	419
OBCNI ZBORI	423
NASLOVNA STRAN:	
SKUTA S POTI NA KOCNO	
Foto: Hrvoje Brnčić, Ljubljana	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - ureja ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Oreš. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Oreš, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvidi naslovov / Tiska in klike izdela Tiskarna »Jože Moskrlec« v Ljubljani / Letna naročnina je din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1000.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-608-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

IZVAŽAMO 50 LET
V 45 PREKOMORSKIH DEŽEL

Tovarna emajlirane posode Celje

Telefon 22-71 — Telegram: Emajl Celje

VODEČI PROIZVAJALEC IN IZVOZNIK:

- emajlirane posode
- pokositrene posode
- pocinkane posode
- higiensko-tehničnih predmetov
- jeklenih kotlov
- jeklenih radiatorjev
- in jeklen za butan — propan plin

Posobno priporočamo naše nove izdelke: ekonom lonec, alu-pekač, sokovnik, lonec za pranje perila z vložkom

Naše izdelke
z zaščitnim znakom »DVA LEVA«
z zadovoljstvom uporabljajo
širok po svetu

Ob sestanku komisije za alpinizem in jamarstvo Planinske zveze Jugoslavije

Kadar se po dolgem času spet srečajo tovariši, ki jih združujejo skupne želje in cilji, je vedno slišati marsikaj novega, tudi kaka kritika se najde med obilico ugotovitev, načrtov in sklepov. Je že tako, da je vse na svetu gibljivo, minljivo in spremenljivo. Ni je stvari brez določenega ritma, zdaj napreduje, zdaj miruje in že spet usiha. Kakorkoli že si prizadevamo, temu ritmu ne uideemo. Tudi naša dejavnost in uspešnost, naša prodornost in prizadevnost so na milost in nemilost izročene zakonom narave, nihanju, ki v dolgih obdobjih neštetokrat menja smer in ki — na srečo — le malokdaj prehaja skozi vrednost nič. Pač preprosta fizikalna zadevica, ki pa je nam ljudem na področju družbene dejavnosti kaj težko razumljiva in nekako tuja.

Osnovna ugotovitev: Komisija se je zbrala in nenavadno hitro našla skupen izraz za mnoga hotenja, soglasje za prenekatero sklepe in napatke. Razumljivo je, da so bila na sporedu vprašanja o kadrih, vodnikih, ekspedicijah, sredstvih, opremi, programih za to in za prihodnja leta. Naj nam teh nekaj odstavkov, ki bodo sledili, poskusi povedati to in ono iz tistega, kar marsikateri posameznik premišlja tudi sam.

Stara in vsem razumljiva je resnica, da nobene organizacije in tudi ne alpinistične ne gre ustanavljati tam, kjer ni osnovnih pogojev — navdušenih delavcev, materialne in finančne osnove, trdne planinske organizacije. Zategadelj je komisija ugotovila, da naj bo sedanja osnovna organizacijska naloga utrditev AO, kjer so. Nove AO naj bi republiške

zveze ustanavljale le tam, kjer tako zahteva že življenje samo.

Del te ugotovitve pada nazaj na samo komisijo. Nekdanji pogoji dela so bili taki, da so govorili v prid enotni komisiji za alpinizem in jamarstvo. Ne več tako danes. Alpinizem sam se je dokaj močno utrdil in pridobil na vsebini dela, tudi jamarstvo je šlo iz ozkih okvirov, čeprav ne po zaslugi planinske organizacije, marveč nadse marljivih speleoloških društev. Obema organizacijama bi bilo v eni sami srajci zares pretesno. Tako komisiji ni preostalo drugega kot to, da IO PSJ priporoči ustanovitev posebne komisije za jamarstvo s pripombo, da naj podobne komisije ustanove še republiške zveze tamkaj, kjer so za to objektivni pogoji, potrebe in želja jamarjev.

Največ časa so udeleženci posvetovanja prebili ob vprašanju vzgoje alpinistov. Te je treba najti, izobraziti ter jim dati dobro materialno osnovo ob neprenehni moralni pomoči tistih, ki jim ne manjka izkušenj.

Izvori takih ljudi so v Jugoslaviji neizčrpni, čeprav v povprečju še nismo prispeli daleč. Tam, kjer je gibanje v naravi vsakdanji opravek, težko prodira misel o planinstvu in alpinizmu. Redki posamezniki so bridko osamljeni in domala brez moči, da bi stvari pospešeno spravili v tir, ki si ga želimo.

Nasprotno je pokret v Sloveniji in deloma v Hrvaški, z osebnimi izjemami tudi drugje, ponekod prešel v fazo skrajnega ekstremizma. Tudi to so v bistvu redki pojavi, tako da nam ni težko pokazati, kaj želimo imeti v vrstah alpinistov.

Osnova je planinec s čutom ljubezni do narave, ki sta mu cilj in ideal gora in svet okrog nje kot celota. Ne torej samo idilična stezica ob šumečem potočku, ne samo VI+ v neizprosni steni pod obokom modrega neba. Alpinist mora biti prepojen s predanostjo gori, da ji bo vsekar hvaležen za najpristnejši povratek k izvoru življenja, ki mu ga omogoča, kadar tava sam in v družbi v njenih nedrih. To pa lahko daje gozdnat kucelj prav tako kot ekstremna smer in zato mora pravi alpinist oboje ceniti enako. Postati mora del vsega tega, kar izoliran meščan danes v kletki

planinski vestnik

zidov več ne čuti in ne zaznava. Seveda je to občutje treba znati vzbuditi in tu smo, pri vprašanju vzgoje.

Problem nas ni zatekel nepripravljene. Komisija za alpinizem PZS prav te dni zaključuje pomembno obdobje pri oblikovanju in utrjevanju vodniške organizacije. In tisto, kar zahteva od članov, gorskih vodnikov je v osnovi prav to, o čemer govori gornji odstavek. Seveda ne le to; tudi alpinistične vrline in znanje, utrjeno z dolgoletnimi izkušnjami. V mislih imam vodnika za vodstvo v steni, ki obvlada vzpone poleti in pozimi, s smučmi na nogah v gorskem svetu in v svetu onkraj meja med vrhovi nad ledeniki.

Komisija je prišla do zaključka, da naj bodo odslej instruktorji njenih tečajev samo tisti gorski vodniki, ki svoje znanje obvladajo do popolnosti. Nudili bodo svoje sposobnosti kot vzgojitelji zveznih instruktorskih tečajev. Glede na potrebe je treba razločevati tečaje letne in zimske alpinistike, tečaje visokogorskega smučanja, taborne alpinistov in tečaje plezanja v ledeniških Alpah. Ne bi bilo smiselno, če bi komisija za alpinizem PSJ organizirala začetniške tečaje. To je stvar republiških zvez, PSJ mora prav z vzgojo instruktorjev zagotoviti nemoten razvoj osnovnih kadrov. Mnenja o tem so se pogosto kresala, vendar logika vodi samo do gornjega zaključka. Vse ostalo je v bistvu improvizacija, dajanje potuhe in s tem zaviranje samega sebe. Posebno pozornost je komisija posvetila pripravi dnevnega reda za plenum alpinistov v Vratih poleti 1964. Poleg vprašanj, o katerih smo že govorili, bodo tam na vrsti program dela za leto 1965, vprašanje opreme in finansiranja.

Ko je beseda o programu, ne moremo mimo številnih letnih in zimskih tečajev, republiškega in zveznega značaja. Še manj pa bi kazalo zanemariti vprašanje ekspedicij, ki po letu 1960 počasi postajajo vsakoletna oblika dela in čedalje ljubša tema pomenka med alpinisti kjerkoli pri nas. Odprave je treba vzeti kot vrhunsko dejavnost (vsestransko vrhunskih) alpinistov in planinskih delavcev, ki jih je treba vsakokrat skrbno izbrati iz množice kandidatov na čim bolj objektivni način. Seveda je to lažje rečeno kot storjeno. Profesionalcev pri nas ni, amaterizem pa le težko omogoča nek organiziran pregled kvalitete. Kljub temu in spričo dejstva, da so že v Sloveniji razmere in kvalitete različne, še hujše pa so razlike v celotnem alpinizmu v

Jugoslaviji, bo treba najti način vrednotenja in klasifikacije alpinistov.

V mislih nimam neke brezdušne kartoteke plusov in minusov, temveč pregled težkih in najtežjih storitev, ki pri nas in v svetu nekaj veljajo in predstavljajo takorekoč izkaznico za vstop v povsem določen krog alpinistov, sposoben premagati povsem določene težave. Nedvomno bi taka kvalifikacija vnesla v naše delo in dogajanje precej reda. Še več, prepričani smo, da bi se ob pravilnem vrednotenju vzponov in alpinistov povečal krog alpinistov, ki pleza pozimi v domačih gorah, ki bivakira poleti in pozimi poleg domov, ki zna iz domačih pogojev iztisniti maksimum »aklimatizacije« za napore v Centralnih Alpah in drugje znotraj meja naše domovine. Tehnično kvalifikacije ne bi bilo težko izvesti: vzporejanje vzponov v svetu in doma priznanih stenah, zimskih in letnih pogojih, zahtevki okrog aktivnega sodelovanja v osnovnih in drugih planinskih organizacijah, GRS, obvladanja geografije, jezikov itd. Gre za to, da iz množice sposobnih ljudi, ki jih pri nas mrgoli, izluščimo kar največ. Tako bo dejavnost lahko zaživel in dosegla neverjetne rezultate, seveda če bomo objektivni in neizprosni do sebe in do okolice, kadar bo treba izpolniti sprejete sklepe. Na nas samih je, da bodo sklepi realni in da naloge ne bodo prehuda ovira, temveč, da bodo silile k napredku.

Prav tako ni dvoma, da kvalificiranje neizbežno vodi k določenim napakam in da bo zagnal krik predvsem vsak tisti, čigar slabosti bodo po izračunu večje od prednosti. Vendar naj nas tolaži misel, da je boljši dober končni rezultat z napako kot pa izid brez rezultata in brez napake. Komisija je mnenja, da poskus ne bo v škodo našemu alpinizmu. Plenum bo nekaj besed posvetil tudi vprašanju alpinistične šole. Mnenja so in niso, so za in so proti. »Kaj naj bi s šolo pridobili,« se vprašamo, »če imamo dobre tečaje?« Večjo stalnost, večjo resnost, večji prispevek družbe za dejavnost, ki sodi med osnovne športne in rekreativne dejavnosti pri nas? Če bi se na ta način uresničilo poslednje, bi šola z občasno dejavnostjo v poletju in zimi prav gotovo pomenila korak naprej. Kam naj bi sodila, kaj naj bi dajala — vse to je vprašanje. Odgovor nanj pa smo dolžni dati in najti, naj bo že kakršenkoli.

Ob odpravah smo se že ustavili. Praktična plat stvari zahteva odgovor na vprašanje: Kdo

naj jih organizira? Naj bodo to osrednje »savezne«, republiške ali društvene. Komisija je mnenja, ki ga potrjujejo izkušnje: PSJ naj predvsem skrbi za sredstva, pomaga pri organizaciji izdelave opreme in organizira manjše mešane odprave v Centralne Alpe, Kavkaz in gorstva, kjer ne bo težko z nehomogenim moštvo ustvariti celote. Sicer pa naj odprave organizirajo republiške zveze, ustrezno kvaliteti kadra, ki jim je na voljo.

Končno je komisija obravnavala še vprašanja pomoči, ki jo nudi družba in JLA. V Sloveniji pomoč oblasti ni več vprašanje, pomoč delovnih kolektivov je naravnost vzgledna, če je le akcija utemeljena in primerno prikazana. Z izjemo PS Hrvatske je položaj v drugih republikah odločno slabši. Delavni posamezniki se morajo dobesedno boriti za obstoj, še posebej če pomislimo, da je pot do prvih skalnatih vrhov daleč in da so izdatki za posameznika ogromni. V tem smislu bo tudi sama komisija za alpinizem PSJ morala krepko prijeti za delo ter povečati svoja sredstva, če naj uspešno pomaga svojim članom pri uresničevanju nalog.

Upati je, da seja ni poslednja, da se bodo sklepom kmalu pridružili novi, potem ko bodo izpolnjeni prvi. Začetek daje upanje na uspeh; s primerno vztrajnostjo in z delom nas vseh tudi rezultati ne bodo izostali.

Ing. Pavle Šegula

Bijele stijene

Francè Avčín

Kam za prvi maj 1964? Slovenija? Ne! Ljudske množice bodo valovile vsepovsod. Sam si to pot, kaj ko bi...? Kaj ko bi stopil v goste k stari skriti ljubezni, tja v Gorski Kotar. Njegovih globin niti prvi maj ne preplavi, njegove Bijele stijene v Mali Kapeli so tako zakrite in tako prav nič ne nudijo širokim množicam, pa bo vsaj tam nemara zame rekreacija v tišini.

Rečeno, storjeno! Moj VW, ta neprecenljivi »old faithful« me varno pelje preko Javornika, skozi brezkrayne gozdove Notranjskega Snežnika do hrvaške Klane, pa počez do Jelenja. Na avtoputu Rijeka—Karlovac naju zajame hrvaška huka in buka motornih vozil, toda ne za dolgo! Pred Delnicami jim uideva v desno tja proti Mrkopolju. Tipično balkanska cesta »samajama« se iznenada sprevrže v presenetljivo gladko asfaltno. Mrkopalj iz partizanskih let je postal s to cesto vse drugačen, živ, vesel in svež. Še selo Tuk, pa sva zopet sama. Strmo se dvigava. Kakšna divna travnata pobočja, kakšen smuški svet, kolikšne turistične možnosti, koliko veselja in zdravja za kilavo mestno žloto, koliko zaslužkov za domačine! A komu to mar, naše besede se nabolje počutijo na papirju. Da bi pa meso postale, za to je treba dela, potu, možganske gimnastike. Govorna poplava pa teče kar sama.

Že naju objemajo gozdovi, mirni in strogi, bogati in zreli, ne kot snežniški, ki smo jim spodrezali korenine za dolga leta. Nekateri pravijo za vselej, in to strokovnjaki. Ko smo mi peli hvalnice ob podiranju tisočero smrek, so v Gorskem Kotarju ubogali pamet. Zato danes imajo lesa in ga bodo imeli. Če ne verjamete, kar peljite se na primer od Delnic do Crnog Luga in glejte naokrog. Pozna se Hrvatom njihova tisočletna državnost!

Nebo nama ni prijazno, rahlo dežuje, sive krpe megla lenobno drse z zapada čez gozdove. Dva lovca srečava! Za volkovi sta hodila, sto jurjev za vsakega! Potisnem naboj v cev pištole, mogoče pa se srečamo — pri teh ekonomskih plačah ne bi škodilo — kot smo se nekoč na motorju pred Koprivnikom sredi kočevskih gozdov: jaz po serpentinah, volk po bližnjicah čeznje, radoveden kot kužek. A takrat sem bil neoborožen.

Kraško skalovje vse bolj stiska cestico medse, nagiba se nadno, prekriva jo s previsi in vejami smrečja. Tu, rdeči napisi na stenah: Bijele stijene 1 1/2 sati, Samarske stijene 2 1/2 sati, Bjelolasica sem, Jasenak tja. Popoldne je, naj respiva kar tu na mestu, kot že tolikokrat? Naj greva v Jasenak? Poskusimo! Ni daleč, a je že v dolini. Pred hotelčkom avtomobili, celo ljubljanski. Teh mi je dovolj, kam tedaj?

Na zapadu, daleč nekje tam nad morjem, sije pod oblaki proga modrine. Nad morjem je sonce, tja greva prespat. Z zapada se jasni,

lepo bo jutri. Štirideset kilometrov se vije cesta skozi gozdove, lepa in gladka, kot da ni naša. Beli trak se sprošča, zviija v ridah proti morju. Tja pa ne greva, tja že ne, tam se vse podira avtomobilov. Zato nad Novim odnehava, zavijemo v desno proti Bribiru. Čudežno ime, spominja me na apokalipso partizanske dobe, na sključena ženska telesa pod 50 kilskimi vrečami koruznega zrnja iz Bele Krajine. Ob Kolpi so jih nosile domov, čez ves Gorski Kotar, za decu, da ne umrije gladi... Kaj vse si že prestal, ti moj narodič! »Na Lukovo« piše, ncka nova cesta v desno. Ni je na zemljevidu, nekam na kraški rob nad morjem pelje. Vse se že koplje v zlato zahajajočega sonca, ko se vzpenjava. Dolgo iščem, a kdor išče, ta najde. Čudovita jastica! VW ostane na poti, jaz pa v šotorček. To pot bom spal kot kralj sredi dehtečega cvetja. Večeri se. Zrak kar drgeče od klicev kukavic, gruljenja grlic, žvižganja kosov, petja drozgov, hukanja smrdokavic. Nad vsemi in med vsemi pa slavci, kamor se obrneš. Vrabčjega rodu so in enako radovedni kot ti njihovi potepinski bratci. Zbirajo se okrog naju, od grma do grma jih nosi ob pogledu na čudne pošasti, kot jih tod nemara nikdar ni bilo. Ne pomnim, da bi bil kdaj spal sredi takega celonočnega koncerta slavcev in nočnih lastavic, s svetlečim morjem okrog kamenih otokov pod nogami! Kot Adam v raj, preden se je pojavila Eva...

Zjutraj je sveže in jasno, morje kot ribje oko, kdo bi zajtrkoval! Navsezgodaj že drvim nazaj proti Bijelim stijenam. Dobra ura pa sva tam, ni ga čez VW za Balkan. Po sredi pragozda pa le ne more, priklenjen je na kraj ceste. Tako grem pač sam. Neverjeten svet, kot v pravljici, prav scenerija za Dantejev pekel! Steza brž izgine, ostane le pragozd. Kakor drevo pade, tako obleži. Le belordeče pike po stoječih kažejo smer, pa dobro moraš paziti. V globokih vrtačah še sneg, skrivnostne razpoke v škrapastih stenah, režeči spodmoli, zijajoče jame vsepovsod, prvobitna divjina. Po takem je lazil pračlovek. Blagoslovljena divjina, pozdravljen ta košček džungle v nas! Zdajci majhna čistina, vse živo cvetja — pol ga ne poznam — pravcati naravni botanični vrt. Kopljem se v breg s pomočjo dveh smuških palic. Ni še teden dni, ko sem si na Kaninu močno zvil koleno, lepo sredi poti. Zijal sem v cvetoči avrikel po stenah Velikega Škrednja in stopil v luknjo, s težkim nahrbtnikom, tepec zamaknjeni.

Sedaj pač boli, a gre, zdravili in pozdravili bomo kar po elektromontersko, brez medicine, kaj bi z mavčevimi oklepi sedaj spomladi.

Izenada bel zid pred menoj, prva igla sredi gozda, sloka kot Meštrovicjev kip. Že ste tu, Bijele stijene. Od vsepovsod kipe sredi smrek v modrino neba. Barva vodi v sredo skalnega labirinta, lezem po pravcatem ozebniku, nato v levo, na nekako škrbinico. Skoznjo gleda Klek. Da bi mi sedajle poslal katero svojih čarovnic — le za fotomotiv seveda!

S težavo zlezem navzdol, še ogal, pa ti vzame dih. Sredi kroga gotskega stolpovja dolomitnih apencev je okrogla ravnica, redko krivenčasto drevje jo zarašča. Stolpovje vse-naokrog pa je fantastičnih oblik, kot da ga je klesala in gladila roka neštetihi modernih kiparjev, a stokrat, tisočkrat lepše. Kajti kipar je bila velika Narava sama. Ne vem kam bi gledal, kaj še bi slikal od teh konic, belih skalnih in zelenih smrekovih, pod prti oblakov na modrini neba. Filmska scenerija brez primere! In tu ni danes nikogar, prav nikogar za prvi maj 1964, praznik delovnega ljudstva, dan rekreacije. Kolika sreča, da so ljudje tako strašansko leni, tako nerazumljivo komodni.

Naprej, rdeče lise vodijo navzgor, na vrh. »Teži uspon«, grozi napis. Da vidimo, roke so še vedno jeklene, če je že koleno zanič. V žlebu celo dva klina, par minut in že je tu vrh. Vrh samotnih Bijelih stijen (1335 m), srca samotnega Gorskega Kotara. In nikjer žive duše, vsa ta samotna krasota je danes samo tvoja! Bože, koliko gozdov, kako smo še srečni. Tam daleč že sivo »bilo« Velebita! Planinski spomini na Klan, lovski na Stirovačo.

Čas beži, mrzlo veje od Kleka, sonce gubi moč, stene rdeče. Spčim, kolikor dopušča koleno. Brž še h Hirčevi kuči. Prijetno leži, a zaprta je, celo za 1. maj. Težko gre navzdol, še teže kot v breg, roke skele od napora, ko prevzemajo delo razbolele noge. Ob nujnih počitkih nabiram lesne gobce s padlih debel. Vprav neverjetnih oblik so. Vsaj dvakrat več časa rabim v dolino do ceste. Močno utrujenega me sprejme stari zvesti VW.

Še pridemo sem, še bodo prvi maji, da le ostaneš živ in zdrav. A samo izbrani bodo šli z menoj, kajti Bijele stijene, to ni skala, to ni gozd, oltar so in svetišče kot iz pradednih, predčlovekovih časov. Čas je zanje obstal, k sreči tako.

Hrvatsko planinstvo

(Ob 90-letnici ustanovitve HPD)

Dr. Željko Poljak, Zagreb

Hrvatski planinci praznujejo letos velik jubilej: preteklo je devetdeset let od ustanovitve hrvatskega planinskega društva, prve planinske organizacije na Hrvatskem. Skupno s hrvatskimi planinci proslavljajo ta jubilej vsi planinci Jugoslavije, saj je HPD bila prva planinska organizacija južnih Slovanov. Misel o ustanovitvi planinskega društva pri Hrvatih je mogla roditi sad šele, ko so za to dozorele razmere; ta misel je izrazitejša manifestacija določene stopnje kulturnega razvoja v civilizirani meščanski sredini. Prve začetke tega procesa moramo poiskati v daljni preteklosti. L. 1536, v času, ko se je v ostali Evropi šele začel prebujati smisel za naravo in njene lepote, je mladi hrvatski pesnik Peter Zoranić iz dalmatinskega mesteca Nina napisal v hrvatskem jeziku pesniško veledelo »Planine«^{1, 2} Ravno 19 let pred znanim Gessnerjevim opisom gore Pilatus, ki ga štejemo za klasičnega in za enega od temeljnih del v zgodovini planinstva, se je 28-letni hrvatski domoljub navduševal nad lepotami Velebita in Dinare in iz njih črpal pesniško inspiracijo.

Od Zoranića pa vse do hrvatskega preroda — v prvi polovici 19. stol. nimamo zanesljivih dokazov o obiskovanju gora iz estetskih nagibov, vendar Zoranićev impulz ni ugasnil. To nam dokazuje vrsta klasičnih del stare hrvatske književnosti, v katerih se pisci čudijo naravnim lepotam gorate hrvatske dežele (npr. Petar Hektorović 1487—1572, Ivan Gundulić 1589—1638, Junije Palmotić 1606—1657, Juraj Križanić 1618—1683, Jerolim Kavanjin 1641—1714).

Razen književnikov so imeli velike zasluge geografi in prirodoslovci. Znanstveniki se na

svojih raziskovalnih poteh niso mogli omejiti na dolgočasno zbiranje podatkov in ostati samo hladni opazovalci. Lepota domovine je odmevala v njihovih srcih in našla prostor poleg znanstvene ambicije (npr. Antun Vrančić 1504—1573, Dujam Hranković 1505, Juraj Šišgorić 1487, Ivan Lucić 1666, Stjepan Glavač u 17. stoletju, Pavao Ritter-Vitezović 1699, Dragutin Seljan 1843). Lahko celo trdimo, da sta ta dva nagiba, estetski in znanstveni, vse do danes pomenila močan in morda najvažnejši impulz v razvoju hrvatskega planinstva. Navidez raznorodna sta povezana s skupno lastnostjo, s patriotizmom, vedno stala na isti črti: odkrivati in uživati lepote domovine.

Na Hrvate so v tem oziru vplivati tudi pripadniki drugih narodov, ki so potovali po hrvatskih pokrajinah in pisali o svojih odkritjih. Pri tem moramo v prvi vrsti omeniti Valvasorja³ in V. Vodnika⁴, potem Italijana A. Fortisa⁵, saškega kralja Friedricha Augusta⁶, Francoza B. Hacqueta⁷ in mnoge druge. Nov čas je nastopil s hrvatskim prerodom v 2. polovici 19. st., ko je v splošnem kulturnem razcvetu med Hrvati znatno zraslo zanimanje za lastno deželo. Hrvatski preroditelji, pesniki, znanstveniki, politiki so začeli pridno potovati po svoji domovini, zahajali so v doslej nepristopne gorske kraje in objavljali potopise (Lj. Gaj, S. Vraz, I. Nemčić, Lj. Vukotinović, I. Trnski, A. Veber-Tkalčević, I. Kukuljević in drugi)⁸. Ne samo iz Zagreba, širom po Hrvatski so mnogi posamezniki in manjše skupine odhajali v planinske kraje in se vzpenjali na vrhove.

L. 1845 pride dr. J. Schlosser iz Križevcev na Kalnik⁹. L. 1852 je na vrhu Kalnika Lj. Vukotinović s celo skupino planincev¹⁰. Skupina planincev iz Rijeke se je to leto povzpela na vrh Učke, en udeležencec pa je objavil obširen opis tega vzpona¹¹. Ta opis lahko štejemo za prvi izraziti planinski potopis v hrvatski literaturi¹². Isto leto se je napotil Schlosser z Lj. Vukotinovićem na veliko pot po hrvatskih planinah in prišel na Klek, Velebit in Ličko Plješivico, kar je za tedanje razmere pomenilo pravo pustolovščino¹³. L. 1865 je bil J. Torbar na Kleku in Lički Plješivici itd.¹⁴

Zagrebski planinci so začeli zahajati na Medvednico in uživati v njeni nedotaknjeni naravi. Že 5. junija 1870, torej štiri leta pred ustanovitvijo HPD, so postavili na Sljemenu v Medvednici lesen razgledni stolp, prvi planinski objekt v zgodovini našega planinstva¹⁵.

Neposredno pobudo za ustanovitev HPD je dal dr. Johannes Frischauf, profesor matematike na univerzi v Gracu, znan planinec in velik prijatelj slovenskega in hrvatskega naroda¹⁶. L. 1874 je prišel v Ogulin, da se povzpne na Klek. Tedaj se je spoznal s književnikom B. Budisavljevićem in ga nagovoril, da bi delal za ustanovitev planinskega društva pri Hrvatih. Budisavljević, ki je bil ta čas službeno vezan na Ogulin, je napotil Frischaufa k svojemu prijatelju dr. Giuru Pilaru v Zagrebu, ki ga je sam v pismih navduševal za to idejo¹⁷. Pilar je ob Frischaufovi pomoči še isto leto organiziral ustanovni sestanek HPD. Po »Spomenici HPD« iz 1884. je bilo to 15. oktobra 1874, ob ustanovitvi hrvatske univerze. Pomembno je dejstvo, da je do ustanovitve HPD prišlo isto leto, kakor do vrste drugih kulturnih ustanov in društev v Zagrebu (univerza, Hrvatski Sokol, zdravniško itd.) in da so ustanovitelji bili vsi po vrsti prvaki hrvatske znanosti in kulture: Pilar je bil geolog in kasneje univerzitetni profesor, B. Budisavljević veliki župan v Liki in književnik, S. Brusina zoolog in univerzitetni profesor, P. Matković geograf in univerzitetni profesor, J. Schlosser zdravnik, Lj. Vukotinović enciklopedist po vsestranskem znanstvenem interesu itd. To moramo poudariti, da bi razumeli, zakaj je v delu IIPD desetletja prevladoval estetskoznanstveni interes za planine nad prizadevanjem za osvajanjem vrhov. Pisci, ki se ukvarjajo z zgodovino planinstva, navadno štejejo leto 1874 kot začetek nove faze: dotlej neorganizirano planinstvo je dobilo formalni okvir, pravila in jasno določen cilj. Letnico ustanovitve HPD hrvatski planinci radi poudarjajo, saj dokazuje, da so Hrvati zelo zgodaj, med prvimi narodi v Evropi, spoznali koristnost planinske ideje in znali ta sodobni dosežek zapadne kulture prilagoditi lastnim potrebam in razmeram. Planinci vse Jugoslavije so sprejeli to letnico kot začetek organiziranega planinstva med južnimi Slovani.

Prvi službeni izlet HPD je bil 17. maja 1875 na Plješivico in Oštre v Samoborskem hribovju. Že l. 1878 so zagrebški planinci dosegli velik uspeh: dobili so planinsko kočo. Bila je to tkim. »Mestna hiša« na Sljemenu, prva planinska koča v zgodovini našega planinstva. Okoli nje je desetletja potekal en del društvenega dela HPD.

Do konca stoletja so hrvatski planinci obiskali vse domače gore, postali redni obisko-

valci slovenskih Alp in začeli že redno zahajati v Centralne Alpe ter se tam vzpenjali na vrhove preko 3000 m.

HPD si je prizadevalo, da razširi planinsko misel tudi izven Zagreba. V začetku so za to ustanavljali v raznih krajih poverjeništa, od l. 1898 pa podružnice po raznih hrvatskih mestih. Pred vojno l. 1914 je HPD imelo 900 članov, kar je za tedanje razmere bila pomembna številka, in celo vrsto podružnic v notranjosti Hrvatske.

L. 1898 je začelo HPD izdajati svoje glasilo »Hrvatski planinar«, ki je z majhnimi presledki izhajal vse do l. 1944. Dajal je krepko pobudo za nadaljni napredek planinstva, 8000 njegovih tiskanih strani pa je danes dragocen arhiv za zgodovino našega planinstva.¹⁸

Čeprav je HPD imelo najznačilnejšo vlogo v hrvatskem planinskem življenju, je treba omeniti, da je bilo zelo zgodaj ustanovljenih tudi nekaj samostojnih društev v raznih hrvatskih mestih. Res niso mogla razviti tak potencial kot HPD, vendar jih je treba omeniti, saj so opravila koristno poslanstvo tam, kamor ni dosegel akcijski radij HPD. (Osijek 1895¹⁹, Sušak 1879²⁰, Zadar 1899^{21, 22}).

Vzroke takega večsredišnega razvoja hrvatskega planinstva z nekaterimi bolj ali manj neodvisnimi žarišči moramo iskati v zgodovinskih, političnih in geografskih činiteljih. Področje, na katerem živi hrvatski narod, je zelo raztreseno in raznoliko (zračna linija Osijek—Zagreb—Dubrovnik znaša 1500 km!). To nesrečno okoliščino je Avstro-Ogrska namenoma še poslabšala s politično-upravno razdelitvijo, ki naj bi še bolj oslabilila in razbila hrvatsko narodno celoto (Hrvatska s Slavonijo, Dalmacija in Istra so imele vsaka svoj posebni sabor, da ne omenjamo Hrvate v Vojvodini, Bosni in Hercegovini). Če k temu dodamo še slabe prometne komunikacije in medsebojno oddaljenost posameznih planinskih področij, bomo lahko razumeli decentralizirani razvoj hrvatskega planinstva pred prvo svetovno vojno.

V planinskem življenju je med obema vojnama imel dominantno vlogo popularni HPD, ki je s številnimi podružnicami razširil svoje delovanje na vse področje, na katerem žive Hrvati (razen Istre in Rijeke)²³. HPD je bila močna organizacija centraliziranega tipa s svojo »matico« v Zagrebu in vrsto podružnic na vsem hrvatskem področju. L. 1939 je imel HPD že 42 podružnic s 7989 člani in je raz-

Hrvatsko planinsko društvo u Zagrebu.

Iva glavna skupština
9. travnja 1875

Usta predsjednik, potpredsjednik i odbornici.
Predsjednik: Schlosser 20 g. V. K. Vukotinić 3, Torkar 4
Potpredsjednik: Torkar 14 g. Vukotinić 9 g. Pitar 4
Odbornici:

Vukotinić 12 g., dr. Matković 12 g. (dr. Bauer
21 g. Pitar 14 g. Vidrić 12 g. Pekar 12 g. Križ
11 g. — Lamianci: dr. Tasi Čučković 12 g.
Lukić 8 g.

Za ustanoviti dobar glasnik: Bručina 12 g.
6, Sarić 8, Schlösser 12 g. 8, Torkar 6, Šušter 4.
Regledić 12 g. 3, Zigorić 8, Prelog 4, Šušter
4, Šušter 4, Novaković 4.
Prisutnih ljudi 26 članova.

Zapisnik prve glavne skupštine HPD iz 1875
(Original u Planinskom muzeju u Samoboru)

polagal z 41 planinskim kočami in zavetišči. Po fuziji z Društvom planincev v Bosni in Hercegovini (1940) je to število naraslo za nadaljnjih 18 planinskih koč in za vrsto novih podružnic po bosanskih mestih²⁶.

Delo po društvih je večinoma potekalo v raznih sekcijah (smučarska, mladinska, glasbena, markacijska, gradbena, alpinistična, foto-sekcija). Posebno je treba omeniti založbeno dejavnost²⁴. Razen lepo urejevanega glasila »Hrvatski planinar« je bilo izdanih nekaj vodnikov in planinskih kart. Hrvatsko planinstvo je razširilo svojo aktivnost na vse visoke gore v Jugoslaviji, od slovenskih Alp pa vse do tedaj še nepoznanih in težko pristopnih področij, kakor so bile Prokletije, Durmitor, Maglič, Šar-planina, Korab itd. Planinska koča na Čvrnici v Hercegovini (1961 m) je bila najvišji objekt, ki so ga po-

stavili hrvatski planinci v 90 letih delovanja. Mnogi člani so odhajali tudi v Centralne Alpe in tam opravili resne vzponc^{25, 27}.

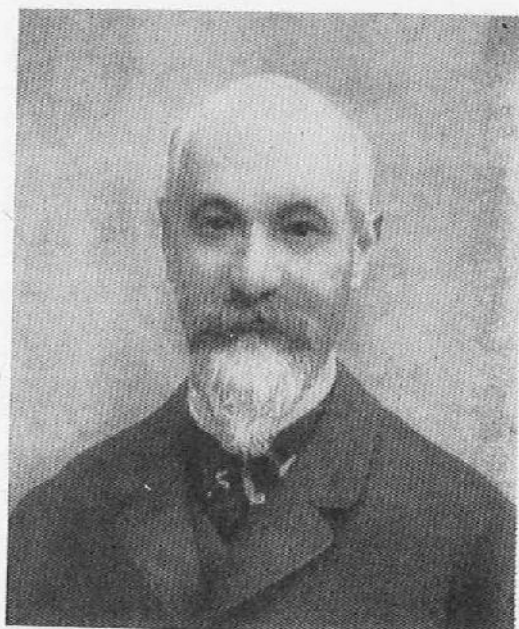
Kakor v vsakem društvu je tudi v HPD prihajalo do stalnih pretresov, do nasprotij med mladimi in starimi, odražale so se tudi posledice tedanjega zastrupljenega političnega življenja. Delo HPD je v tem razdobju izgubilo svoj prvotni znanstveni in raziskovalni značaj. Društvo se je naslanjalo na tedanjo meščansko družbeno sredino, ki je v planinstvu videla možnost za izlete in romantično izživljanje. Mnogi planinci, ki niso našli v HPD ugodnih pogojev za delo, so pokrenili ustanovitev novih samostojnih planinskih društev. Med temi moramo posebno poudariti vlogo Hrvatskega turističnega kluba »Sljeme«, ki je v razvoju alpinistike na Hrvatskem od-

Stran iz upisne knjige »Gradske kuće« na Sljemenu iz 1879 (Original u Planinskom muzeju u Samoboru)

Handwritten list of names and dates from the 'Gradske kuće' register on Sljeme, 1879. The text is written in cursive and includes names like Šušter, Pekar, and dates such as 1879. The list is organized into columns and includes various entries, some with checkmarks or initials.

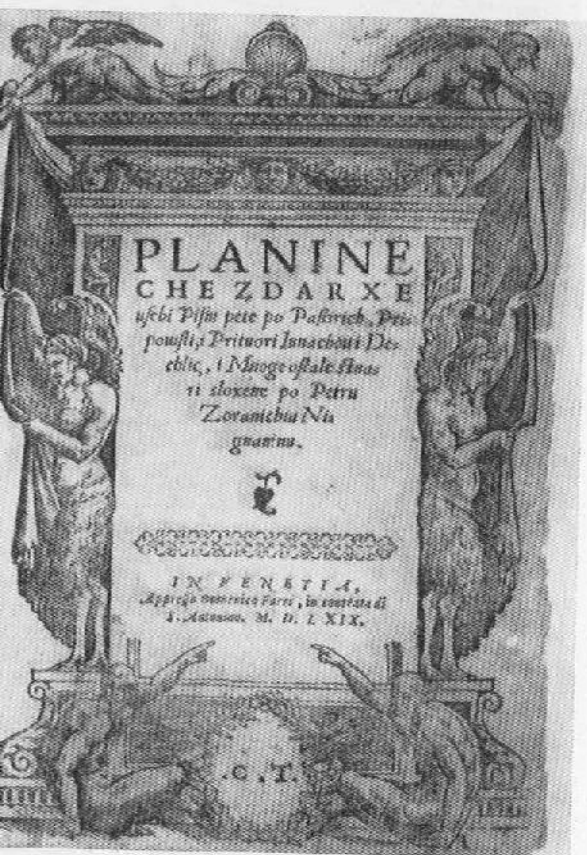
igralo podobno vlogo kot ljubljanska »Skala« med Slovenci.

Vendar, če že govorimo o alpinistiki, moramo povedati, da je plezanje imelo na Hrvaškem svoje pristaše že davno pred tem. L. 1852 čitamo v zagrebški reviji »Nevenu« (št. 30, str. 472—5) v članku »Zora na Učki«, kako so planinci iz Rijčke plezali čez stene, da bi prišli na vrh Učke. V »Vijencu« (1912, 158) je opisan prvi vzpon zagrebških planincev preko stene Kleka: privzani z vrvjo drug na drugega so plezali od stene do stene in po večurnem plezanju priplezali na vrh. Razvoj modernega alpinizma pri Hrvatih je ozko povezan z razvojem slovenskega alpinizma in slovenskimi Alpami. Že v prejšnjem stoletju so hrvatski planinci marljivo obiskovali slovenske Alpe. Tu so bili vedno sprejeti kot dobrodošli prijatelji in so skupno s češkimi planinci pomagali Slovencem, da ohr-

Prof. dr. Joh. Frischauf (1837—1924)

Prva stran Zorantičevih »Planina«, napisanih l. 1536, tiskanih l. 1569 (Edini znani original prve izdaje ima Jugoslovenska akademija)

nijo domače Alpe pred napadalnimi poskusi germanizacije. Vendar se je smer planinskega razvoja na Hrvaškem močno razlikovala od slovenskega. Hrvatski planinci so si pretežno prizadevali odkrivati naravne lepote in jih uživati, manj pa so jim bili pri srcu atraktivni vzponi in iskanje vertikale. Ta razloček nam je lahko umljiv, če pogledamo na razlike v reliefu obeh pokrajin. Na področju SR Hrvatske ni visokega gorovja, celo nobenega vrha nad 2000 metrov (najvišja je Dinara z 1831 m), do gora je tu težje priti, ločujejo jih prostrane ravnine. To je gotovo eden od glavnih vzrokov, zakaj smisel za alpinizem pri Hrvatih ni postal nacionalna lastnost, kakor je to bilo pri Slovencih.

Do prvih resnejših plezalskih podvigov pride šele po prvi svetovni vojni, v glavnem pod vplivom slovenskih alpinistov, s katerimi so hrvatski planinci prišli v kontakt na svojih izletih po slovenskih Alpah. Med obema vojnama so hrvatski planinci obiskovali slovenske gore skoraj enako pogosto kakor svoje. Bili so navdušeni nad njihovimi lepotami, zaradi slovenske gostoljubnosti pa so se tam počutili vedno kakor doma. V osebnih kontaktih, prijateljskih zvezah in skupnih vzponih so se vzgajali prvi hrvatski alpinisti.

Bude Budisavljević (1843–1919) prvi pobudnik HPD

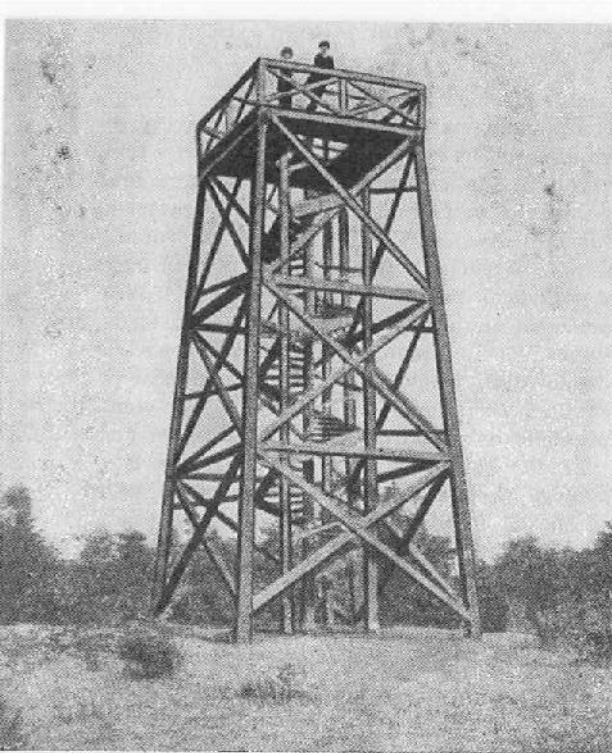
Lahko rečemo, da so se hrvatski alpinisti učili plezati od svojih slovenskih tovarišev in da imajo še danes med njimi svoje zglede. Kakšen interes za slovenske gore je vladal med hrvatskimi planinci, naj ilustrira podatek, da je v 50 letnikih »Hrvatskega planinara« in »Naših planin« izšlo ravno 277 sestavkov, ki se nanašajo na Slovenijo³⁵. Lep zgled, da so Hrvatje znali pokazati svojo hvaležnost, najdemo v zapisku proslave 50-letnice HPD l. 1924³⁶. Iz njega je razvidno, da so člani HPD z velikim navdušenjem in pravi ovacijami dočakali 86-letnega Jakoba Aljaža, ki je osebno prišel k proslavi in je bil pri tej priložnosti izvoljen za častnega člana HPD.

Ko so spoznali plezalno tehniko, so hrvatski alpinisti poiskali tudi stene zunaj Alp. Prva je bila na vrsti JV stena Klcka, Zagrebu najbližjega plezalskega terena. Klck je postal prava šola hrvatskega alpinizma. Njegova stena je bila kmalu prepletena z mnogimi plezalnimi smermi. Po ustanovitvi alpinistične sekcije v HPD (1935) so zagrebški alpinisti imeli že dovolj vaje tudi za težje poskuse. Odkrili so bogate plezalske možnosti v bosansko-hercegovskih gorah in v naslednjih letih opravili v tamkajšnjih stenah celo vrsto prvenstvenih vzponov.

O alpinizmu na Hrvatskem po drugi svetovni vojni so bralci že imeli priložnost brati v tem glasilu³⁰. Kar zadeva planinstvo, je prva leta vegetiralo v planinskih sekcijah nekaterih športnih društev. Vzrok težkih razmer ni bil samo v napačnem razumevanju, marveč tudi v posledicah komaj minule vojne. Šele l. 1948 pride do osamosvojitve planincev in ustanovitve PSJ in planinskih društev. Spričo še vedno živih tradicij je planinsko gibanje v kratkem času nadomestilo vse, kar je v vojni propadlo in začelo napredovati s hitrimi koraki. PD Zagreb je imelo že v drugem letu svojega obstoja preko 19 000 članov. L. 1949 je sklenil Planinski savez Hrvatske izdajati mesečnik »Naše planine« ki izhaja še danes³⁷. Današnja značilnost planinstva v SR Hrvatski je izražena težnja za prodiranje v širino, podarjena je rekreativna nota in znatno razširjena vsebina dela. Alpinistika se je razširila iz Zagreba na druga hrvatska mesta in kljub težkim materialnim razmeram po kvaliteti dosegla evropsko višino^{38, 31, 32}. Gorska reševalna služba se je uveljavila s svojimi postajami in dosegla priznanje javnosti. Speleologi so organizirali v okviru planinskih društev celo vrsto odsekov.³⁸ Danes je po 90 letih organiziranega planinskega dela v SR Hrvatski 22 185 članov, 67 planinskih društev in 60 planinskih koč in zavetišč.

Dr. Duro Pilar (1846–1893) organizator ustanovnega sestanka HPD

Lesena piramida na Stjemenu pri Zagrebu iz 1877, prvi hrvatski planinski objekt

Na koncu naj povzamemo: Ideje, ki so vplivale na razvoj hrvatskega planinstva od prvih začetkov pa do danes, so bile vedno odraz razmer in življenjskih problemov vsega hrvatskega naroda.

S tega stališča bi mogli zgodovino hrvatskega planinstva takole periodizirati:

1. razdobje neorganiziranega planinstva (do 1874);
2. od ustanovitve HPD do prve svetovne vojne;
3. med obema vojnama;
4. po drugi svetovni vojni.

O prvem razdobju je težko povedati nekaj zanesljivega, saj ni zgodovinskega gradiva. Vendar lahko rečemo, da so planinski podvigji za časa neorganiziranega planinstva t. j. v fazi dozorevanja razmer, ki sovpača časovno s hrvatskim prerodom, le sporadičen pojav, povzročil pa ga je naglo prebujeni interes za lastno deželo in ljudstvo.

V drugi dobi so za planinsko delo značilni znanstveni in raziskovalni impulzi³³. Planinska aktivnost je usmerjena v kulturno misljo: raziskovanje hrvatske dežele. HPD je moral biti po besedah svojega ustanovitelja

»prva šola geografov, geologov in botanikov«, saj »iz ljubitelja prirode raste prirodoslovec strokovnjak«. Medtem ko je v tej dobi pri slovenskih planincih bil glavni problem boj zoper germanizacijo slovenske zemlje in slovenskih Alp, so Hrvati imeli glavne ovire geografskega značaja: razcepljenost področij, v katerih živi hrvatski narod, s slabimi prometnimi komunikacijami in upravno razdelitvijo hrvatskih pokrajin, kakor je ustrezala interesom avstro-ogrskih oblasti. V tej dobi je planinstvo zajemalo ozek krog šolanih ljudi. Drugače tudi ni moglo biti, saj je planinstvo produkt samo visoko kulturne in civilizirane sredine.

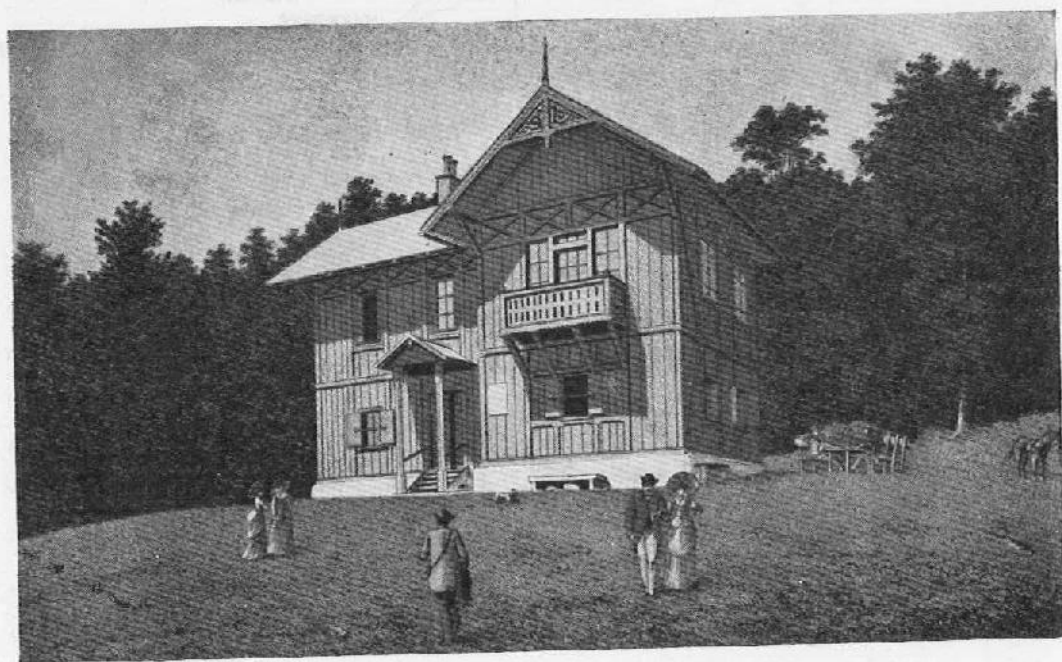
V dobi med obema vojnama je hrvatsko planinstvo doseglo znatne uspehe, vendar zaostaja za slovenskim. Medtem ko je v Sloveniji po odstranitvi germanske nevarnosti prišlo do hitrega razcveta, je hrvatski narod začel težki boj za svoj nacionalni obstanek. V takih razmerah je HPD dobival izrazit nacionalni ton. Raziskovalni in znanstveni nagibi so svoje mesto prepustili patriotskim in romantično-izletniškim, šele kasneje tudi alpinističnim. HPD se naslanja v prvi vrsti na meščansko družbeno sredino. Njeno zastupljeno politično življenje se je negativno odražalo tudi v planinskem življenju te dobe. V zadnjem času so v skladu z današnjimi razmerami nastale naslednje razvojne značilnosti: močan prodor planinstva v širino, poudarek na rekreativni naravi planinske dejavnosti, nagibanje k akcijam manifestativnega značaja in kvalitativno visoki dosežki alpinistične dejavnosti.

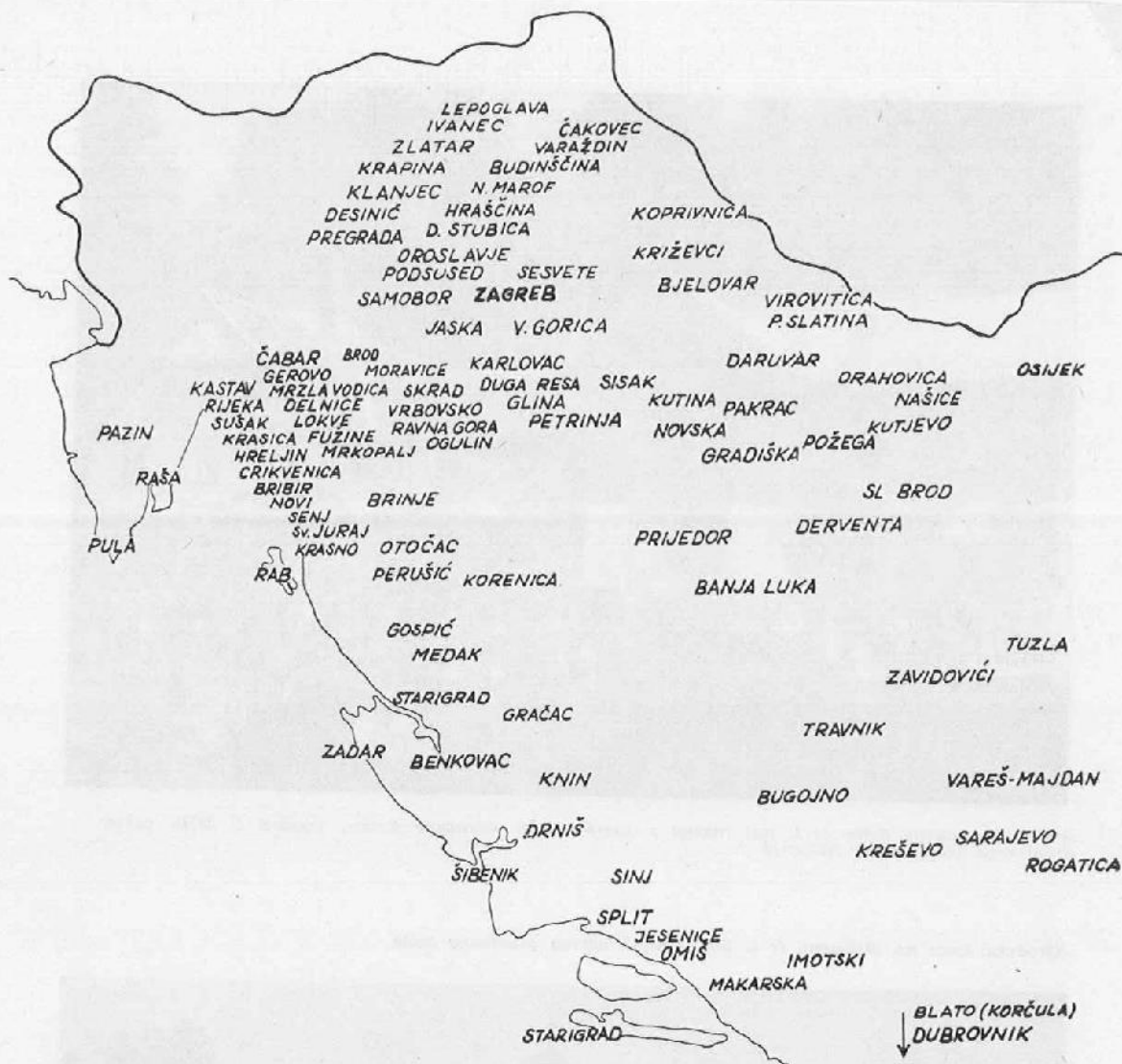
Čeprav se značaj hrvatskega planinstva znatno razlikuje od slovenskega — pri Hrvatih so dominirale raziskovalne in znanstvene ambicije — je vendarle razvoj hrvatskega planinstva, posebno pa alpinizma, ozko povezan s Slovenijo. Ne samo zato, ker so bile slovenske Alpe Hrvatom najbližje visokogorje, marveč tudi zato, ker so bili slovenski plezalci učitelji prvih hrvatskih alpinistov. Za uspešno delo v 90 letih je zaslužnih mnogo poedincev in krepkih osebnosti pa tudi skromnih požrtvovalnih članov.³⁴ V tem sestavku nismo poimensko navedli nikogar (izjema so samo pokojni člani najstarejše generacije), saj je nemogoče naštetati vse, ki to zaslužijo, izbiranje pa bi bilo po kateremkoli kriteriju preveč kočljivo delo. Bolje je počakati na čas, ko bo zgodovina postavila ostrejšo mejo med preteklostjo in sedanjostjo.

Stari »Tomislavov dom« iz l. 1925 (nastal z dograditvami »Gradske kuće«, pogorel l. 1934), center hrvatskega planinskega življenja

»Gradska kuća na Sljemenu iz l. 1878, prva hrvatska planinska kočija

Kraji, u katerih so bile od l. 1874—1964 hrvatske planinske organizacije (uključno podružnice HPD)

LITERATURA

(Kratice: HP = Hrvatski planinar, NP = Naše planine)

- ¹ Petar Zoranić Ninjanin: Planine, Venecija 1569.
- ² Petar Zoranić: Planine (prefotografirano iz edinega znanega primerka prve izdaje, Zagreb 1959, Jugoslavenska akademija).
- ³ Valvasor W.: Die Ehre des Herzogthums Krain IV, Ljubljana 1689.
- ⁴ Hirc D.: Valentin Vodnik, slovenski planinar. HP 1898, 81.
- ⁵ Fortis A.: Viaggio in Dalmazia, Venecija 1774/76.
- ⁶ Hirc D.: Saski kralj Fridrik August kao hrvatski planinar, HP 1901, 97.
- ⁷ Hacquet B.: Physikalisch-politische Reise, Leipzig 1785.
- ⁸ Hrvatski putopisci, Zagreb 1955 (uredio S. Ježić).
- ⁹ Schlosser dr. J.: Das Kalniker Gebirge, Oesterr. botan. Zschr. XXIV, Wien 1874.
- ¹⁰ Vukotinović Lj.: Jutro na Kalniku, Neven br. 36, str. 572, Zagreb 1852.
- ¹¹ A. C.: Zora na Učki, Neven br. 30, str. 472—475, Zagreb 1852.
- ¹² Poljak dr. Ž.: Koji je prvi planinarski putopis u našoj literaturi, NP 1963, 121.
- ¹³ Rossi Lj.: Dr. J. C. Schlosser, Spomenica HPD-a, Zagreb 1884.
- ¹⁴ Torbar J.: Uzlaz na Klek i Ličku Plješevicu, Književnik II, 121, Zagreb 1865.
- ¹⁵ Schlosser L.: Ljetopis društva, Spomenica HPD-a, Zagreb 1884.
- ¹⁶ Marković M.: Prof. dr. Johannes Frischauf, NP 1958, 250.
- ¹⁷ Budisavljević B.: Kako je postalo HPD, HP 1898, 36.

Planinski objekti (koče, zavetišča, piramide in naprave), s katerimi so HPD in PSH razpolagali v 90 letih delovanja (vključeni so tudi objekti Društva planinara v BiH po fuziji s HPD l. 1940)

¹⁸ Poljak dr. Ž.: Pregled sadržaja 1898—1958, NP 1959, 1—52.

¹⁹ Firinger dr. K.: 60 godina planinarstva u Osijeku, Osijek 1955.

²⁰ Quarant'anni di vita alpinistica fiumana, Rijeka 1925.

²¹ Maštrović dr. V.: Turistički savezi u Dalmaciji, Zadar 1960.

²² Pavich A. P.: Mosor, München 1907.

²³ Pasarić J.: Historijati HPD-a, HP 1924, 134.

²⁴ Čividini dr. A.: Planinarska misao, sredstvo znanosti, HP 1934, 413.

²⁵ Pasarović J.: Naši planinari na Alpama i Dinarskim gorama, HP 1933, 15.

²⁶ Flegler dr. J.: Prilozi za povijest planinarstva u BiH, HP 1940, 331, i 1941, 25.

²⁷ Blašković dr. V.: Planinarstvo u Hrvatskoj, NP 1954, 429—452.

²⁸ Božičević S.: Planinari u Hrvatskoj i speleologija, NP 1956, 300.

²⁹ Smerke Z.: Alpinistički vodič, Zagreb 1963.

³⁰ Lučić-Roki P.: Alpinizem na Hrvatskem po osvoboditvi, Planinski Vestnik 1962, 193.

³¹ Riječki alpin. na Kilimandžaru, NP 1959, 70.

³² Zgaga M. i Gropuzzo I.: Kroz visoke planine, Zagreb 1952.

³³ Vukotinović Lj.: Zadaća i svrha planinskog društva, Spomenica HPD-a, Zagreb 1884.

³⁴ Marković M.: Biografije planinara, NP 1961, 127—146.

³⁵ Poljak dr. Ž.: Hrvatski planinci o slovenskih planinah, Planinski Vestnik 1959, 358.

³⁶ Proslava 50-godišnjice opstanka HPD-a, HP 1924, 149.

³⁷ Blašković dr. V.: Planinarstvo u Hrvatskoj (Pregled historijata hrvatskog planinarstva 1874—1954), Zagreb 1955 (do danas najbolji izčrpana monografija o razvoju hrvatskega planinstva — izdal Planinarski savez Hrvatske ob 80-letnici ustanovitve HPD).

Poskus v Špiku

Boris Režek

Čas vse spreminja. Marsikaj gre v pozabo in v izročilu se stvari polagoma zmaličijo, da nazadnje postanejo le še blede senca nekdanjega. V plezalski družbi sem sicer večkrat pripovedoval, kako sva se z Modcem ubadala v Špiku, a sem kmalu spoznal, da so šle moje besede nekako mimo in naposled so se nekateri mladi plezalci celo čudili, da sva sploh kdaj bila v Martuljku.

Zaradi tega se bom vrnil za tri desetletja nazaj, tja v poletje 1931. Nemara tudi zato, da bi kdo ne menil, da je že zdavnaj pred njim ogledani in obplezani svet šele on odkril ali celo omalovaževalno zamolčal sledove svojih predhodnikov.

Ne bom ponavljal zgodovine pristopov; omenim naj le, da je bilo ostenje Špika v času največjega razmaha našega predvojnega plezalstva okrog 1930 ena izmed najbolj mikavnih nalog. Vabila je smer čez Steber v severni steni in prosta sta bila še severovzhodni in severozahodni raz. Mnogo poskusov je bilo v raznih zamišljenih smereh in vanje so prihajali tudi Nemci, Avstrijci in Italijani, toda vse je bilo zaman. Prav to, da se nobena naveza ni uspela prebiti, naju je spravilo, da sva se na tistem podala v Martuljek.

Že v vlaklu sva naletela na znanco, ki jih je na vso moč imelo, da bi zvedeli, kam sva namenjena. Modec ni rekel nobene, jaz pa sem govoril o Oltarju. Vendar nikogar nisem mogel prepričati, najmanj pa seveda Sandija Wisiaka, ki naju je potem obiskal pri tabornem ognju pred enim izmed senikov na Jasenih. Takšno, morda nerazumljivo skrivništvo je imelo upravičene razloge. Nobena resna naveza ne razglša svoje nameravane ture, posebno pa ne prvenstvene, da ne potegne za seboj še drugih. In tudi midva sva

hotela imeti mir, kakor sva ga bila vajena v domačih Grintovcih. Zato sva pustila tudi drugim plezalcem, ki so naju hodili ogledovat k ognju, naj kar ugibajo, kaj imava za bregom, in vem, da je Wisiak naslednji dan rinil pod Široko peč, da bi videl, kje sva jo našela.

V mislih pa sva imela severovzhodni raz Špika. Leto prej, ko sem jaz preklinjal peklenško hercegovsko vročino, je Modec v navezi z nekom, kateremu je vse preveč prisojal, vstopil v smer Debelakove. Fant pa je k sreči odletel že takoj nad Srcem in Modec je imel čast vzdržati njegov prosti padec okrog dvajset metrov globoko s samo vrvjo čez pleča in prav čudež je bil, da se tanka konopljenka ni pretrgala ali da Modcu ni zlo-milo hrbtenice. Vsekakor je bila ta tura že ob vstopu končana in Modec je imel priložnost, da se je tiste dni, ko se je mudil v Martuljku, dodobra ogledal po ostenjih. Severna stena Špika, ki je do dveh tretjin višine po večjem preprosto skrotje, ga ni več zanimala in se je vpičil v oba raza. Seveda sem ju bil tudi jaz že prej do kraja ovohal, saj sem se cele zime mudil tam okrog in sem videl Špik v najbolj različnih snežnih razmerah, ki so mi odkrile sicer nevidne prehode v njem, pa tudi vrsto gladkih, nikdar zasneženih odstavkov med njimi.

Vedela sva za poskuse v severozahodnem razu; motilo pa naju je, da ga je prečila Dibonova smer, koder se je bil iz severne stene umaknil v severozahodno. Zaradi tega naju je bolj mikal severovzhodni raz, ki je bil še povsem nedotaknjen in tudi ni bilo znano, če je sploh kdo že poskušal po njem.

Za tiste čase sva bila vzorno opremljena in seveda tudi pripravljena za bivak. Zato pa sva tudi tovorila kakor muli z Jasenov proti Srcu. Odšla sva še pred dnevom in ob prvem soncu sva se na robu snežišča Pod Srcem navezala.

Vse plezalne ture potekajo več ali manj podobno, ponekod celo dolgočasno. Čeprav sva bila pripravljena, da bo visoko v raz dovolj opravka z drnom in rušjem, sva se morala neznansko dolgo zamujati po takih neplezalnih odstavkih, preden sva dosegla prvo rez na razu. Ni bilo le naporno, temveč prav nevarno delo. Kake tri raztežaje drnaste stene nad dnom nama vsa tehnika ni prav nič pomagala, Tanka ruša se je trgala s pečine in kmalu so bili podplati plezalnikov tako zamazani s prstjo, da potem tudi na suhi skali

niso več držali. Nad gredino z macesni je bilo še dva raztežaja stene in nato pleča z rušjem...

Tu se moji zapiski končajo. Po vsem tem bi morda kdo sodil, da sva se znašla v zlođevjih škripcih, da ni bilo niti časa in priložnosti za pisanje. Toda nič takega. Kakor je sicer raz videti strnjen in enakomerno strm, se z višavo nekako razmakne v tri velike odstavke z mnogimi pleči, tako da se vsa doždevna strmina ob njih unese. Tako sva bolj kobilila kakor plezala po razdrapani rezi, ki naju je samo na enem mestu prisilila, dva sva se morala po vrvi spustiti v bok nad Špikovim grabnom, kjer sva prav gazila po poljanah planik na travnatih policah in potem po nekem žlebu spet dosegla rez.

Tako hitro, kot sem povedal, seveda ni šlo. Teža prtljage in neznanska vročina sta dodali svoje in nekako ob desetih sva na zloženem srednjem odstavku raza sedla k prvemu izdatnemu počitku.

Višek raza se je bil umaknil za neke štrline in kazalo je, da naju bo to zložno sleme lepo privedlo nad višino Dibonove police in v zadnji del raza proti vrhu. Dotlej nisva naletela na nobene posebne težkoče; edini klin, ki sva ga bila zabila, je bil tisti za spuščanje z rezi v bok nad Špikovim grabnom. Tudi za naprej je kazalo, da ne bo kaj posebnega, in sva že računala, da bova do noči na vrhu. Zato sva kar nekoliko predolgo posedela tam na rezi in se razgledovala po ostenju.

V severni steni sva lepo videla Dibonovo polico, izstopno poklino v smeri Debelakove in vse nizdolje skrotja do vstopa nad Srcem. V severni steni Frdamanih polic se je v enakomernih presledkih rušilo kamenje. Prav, ko sva se spet odpravila naprej, so se od tam čez začuli neki glasovi in dosegel naju je raztrgan vrisk. Zdaj sva opazila navezo, ki je pravkar vstopila v kamenine proti vrhu, in vrnila sva ji poslani pozdrav.

Kdo naj bi bili ti človečki onkraj globin, nama ni bilo mar; niti to ne, da so naju videli tu na razu, ko bi si naju zaradi mojega tveženja ob tabornem ognju lahko mislili kvečjemu kje v Široki peči.

Skalovje je postajalo vedno manj razklano. Le tu pa tam je še rasel kak osamljen drnič in redke blazinice mahu so tičale po dolbinah. Plezanje je bilo še vedno preprosto in največ sva se pomikala istočasno. Le na dveh ali treh mestih je bilo treba malo bolj poprijeti in v nekem kaminu vštric previsa na rezi, je

bilo treba vlačiti oprtnika po vrvi in spet se zamenjava na varovališču. Sede na polici nad bokom v steno sem udobno kadil in popuščal vrv, saj Modca, ki je plezal naprej, za robom nisem mogel videti. Le kakšen kamenček je priškrobotal od zgoraj in se tiho utrnil v globino pod menoj.

Doslej enakomerno potekajoča vrv je nenadoma pričela drveti in od zgoraj sem zaslišal neko robantenje.

Kaj kmalu sem spoznal, kaj je pomenilo, ko mi je Modec zaklical, naj pridem za njim. Znašla sva se namreč na nekakšnem hrbtu, pravem gamsjem pašniku, ki bi ga ne pričakoval tako visoko, nad njim pa...

Tu se moji zapiski nadaljujejo; a četudi bi si nič ne zabeležil, bi vsekdar vedel povedati, kako sva zijala nadse. Raz se je tu na plečih, poraslih z redko travo, preprosto končal pod oblim stebrom, katerega boka v gladkih plateg prehajata v severovzhodno in severno steno. Sicer sva dobro vedela za to zaporo na razu, toda iz doline se vsekakor ni kazala v tako brezupni podobi. Levo in desno od nje so se zdeli očitni prehodi, da si zaradi tega nisva delala skrbi. Tu na plečih pa je bila stvar popolnoma drugačna. Steber je dva ali tri raztežaje visok, povsem gladek in pod viškom je razen tega še predeljen s črnika-stimi previsi. Zlahka sva ugotovila, da tod naprej ne gre več.

Zaman sva se torej skoraj ves dan ubadala po razu, povrh pa sva šele zdaj ugotovila, da se je skoraj povsem stemnilo in da čez Oltar prihaja nevihta. V robah je završal veter in nekajkrat je zagrmelo. Znova se je nad Poncami razparalo nebo v slepečem blisku, midva pa sva stala tam na robu brez slehernega zavetja. V naglici sem še pogledal v možica, ki se je šopiril na ploski skali in v njem našel listek z zapisom: Raditschnig, Kollwitz, Kuchar. Auf zum Pfeiler. Od Frdamanih polic je bilo še čuti neke klice, a kdo bi zdaj odgovarjal, ko nama je šlo za kožo. Navzdol, kamorkoli; samo s tega roba, kajti vsak čas naju je imelo zajeti neurje.

S pleč se vleče v severno steno plitva grapa in zadržela sva se po njej z zankami vrvi v rokah kar najbolj globoko dol, ko je nenadoma tako treščilo nekje v steno nad nama, da sva se kar vrgla pod zagozdeno skalo v grapi in se stisnila v njeno zavetje. Tedaj pa je že udaril hlišč. Črnikasta megla, ki so jo parali modrikasti bliski, je zakrila vse okrog in vmes je sikalo ter udarjalo padajoče ka-

menje. Ni se zdelo, da lije, toda po pečini so se jclji zbirati curki. Sprva sva željno lovila te kance v prazni čutari, skoraj pa je pričela pritekati voda tudi po grapi in čez čas je bilo najino zavetje že skrito za zaveso slapu, ki je lil čez klado.

Zdaj sva se utegnila oddahniti. Imela sva pasjo srečo, da sva naletela na to zijalko, kajti bila sva popolnoma na suhem. Pometala sva še nekaj kamenja izpod sebe in ne meneč se za vso divjo plav na planem, ki nama jo je itak skrival vedno huje drveči slap, sva v čutari, obešeni na zabiti klin, z gorilnimi tabletami skuhala okrepčilo.

Nevihta se je kmalu unesla, z njo je ponchal tudi slap; toda nebo se ni zvedrilo in zdržema je curljal droben dež. Do noči je bilo še dolgo in tako sva čemela tam pod klado, vsa zadovoljna, da se nama je itak pričakovani bivak tako obnesel.

Gotovo je bilo, da po stebri ne prideva naprej. Toda na desni, v severni steni po tistih plateh, bi s prečnicami na vrvi morda le uspela priti do neke zajede in po njej nad steber, kjer se raz lepo nadaljuje. Tako sva ugibala, ker sva vse premalo videla, da bi lahko delala kakšne načrte. Imena, ki sem jih bil našel v možicu, nama niso bila neznanca. To je bila naveza iz Beljaka, ki je poskušala novo smer po stebri v severni steni. Toda kaj je iskala tam na plečih?

Naposled se je bilo treba pripraviti za noč. Tla zijalke so precej visela, pomagala sva si s kladivi, da sva jih nekoliko zravnala. Modec se je še lahko zvil v ozadju, jaz pa nisem imel kam dati svojih dolgih nog, dokler nisem zabil v strop dva klina in ju vtaknil v zanki. Nekako sva pač prebila noč, a spala sva bolj malo.

O prvem svitu sem se že skopal izpod klade in robantil, še preden sem se utegnil razmaja. Čez noč je namreč padlo po zgornjih delih stene nekaj snega, ki se je zdaj počasi tajal in veter je nosil to mrzlo pršavico okrog robov. Iz Martuljka gor so se dvigali v steno megleni jeziki, a nebo je ostalo mračno in tu pa tam je celo malo porosilo.

Z nadaljevanjem ture in niti s kakšnimi ogledi v takem vremenu seveda ni bilo nič, kajti vse je kazalo, da se bo sprevrglo v trajen dež.

Grapa, v kateri sva bila bivakirala, se konča nad nekim previsjem. Od tam pa se vleče počez čez steno niz gredin na Dibonovo polico. Tako je od onih pleč pod stebrom na

razu kar udoben prehod čez vse ostenje s severovzhodnega na severozahodni raz. Z umikom torej ni bilo težav. Prečiti sva morala le omenjene gredine do Dibonove police in nato sestopiti po smeri Debelakove. Zaradi tega se nama ni nič kaj mudilo, ker sva imela še ves dan pred sabo in je bilo gotovo, da dežju itak ne bova ušla.

Zato sva se le počasi odpravljala, kuhala zajtrk in se smejala drug drugemu. Dno zijalke, v kateri sva bila prenočila, je bilo namreč ilovnato in zdaj sva bila od tal do vrha z vrvmi vred pomazana in kamor sva se prislonila ali stopila, sva povsod puščala rdeče sledove.

Na Dibonovi polici sva našla s kamenjem ograjen bivak, v možicu pri njem pa več znanih podpisov. Še spust po vrvi in bila sva v skrotju. Vse doslej nama je šlo brez težav in kakršnegakoli pripetljaja. Ko pa je zdaj Modec potegnil vrv za seboj, je hkrati z njo priletel nad naju tudi dozdevno trdni rogelj, na katerega sva jo bila obesila. Več kakor čudno je bilo, da se ni odtrgal že med spuščanjem. Samo spogledovala sva se, sicer pa za kakšno razpravljanje ali prepir ni bilo časa, ker je kopneči sneg pričel sproščati padajoče kamenje, ki je sikalo in udarjalo okrog naju.

Vrvi sva utegnila zvitii šele dokaj niže, ko naju padajoče kamenje ni več ogrožalo, ker je svet tam že toliko zavil, da se je odbijalo bolj v sredino stene. V zavetju navpičnega praga sva tudi nekoliko poduškala, pri tem pa opazila na gladki skali več podpisov. Komaj dober teden pred nama so bili v severozahodnem razu Rudolf Fritsch z Dunaja, Janez Gregorin, Maks Igljč in Franc Urbinc, ki so nama bili dobro znani po svojih turah v Grintovcih.

Pozneje mi je Gregorin pripovedoval, da so po razu prišli že dokaj visoko pod Dibonovo polico. Tedaj pa jih je zatekla silovita nevihta in so noč vsi premočeni preždeli čepe na tesni polici, tako da zjutraj kljub najlepšemu vremenu niso bili več za nobeno rabo. Sicer pa je bila tudi naveza v štirih vse preveč zamudna, da bi mogli uspeti. Pripovedoval mi je nadalje o velikih težkočah, neprestanem zabijanju in je tudi dvomil, da je raz nad Dibonovim prehodom čezenj sploh preplezljiv.

Tudi ta naveza se je torej vrnila brez uspeha. Na umiku po smeri Debelakove se ji je godilo podobno kakor nama. Saj tod ni nobenih po-

sebnih težkoč. Svet je le silovito razklan; la-
ziti je treba sem in tja, pa spet navzdol po
grapah in žlebovih, da se vsa ta reč neznan-
sko vleče, naju pa je razen tega od časa do
časa tudi malo napravalo, da sva se Pod Srcem
prav oddahnila, ko je bila vsa ta morija za
nama.

Ob vsem tem, ko sva se bila motala po razu,
prebila nevihto, bivakirala in se potem v
megliah in dežju vračala po steni, nisva uteg-
nila preišljevati, kaj utegne nastati iz tega.
Naveza, ki je bila plczala v Frdamanih po-
licah, je še srečno ušla nevihti čez vrh in jo
je do Kranjske gore močil le dež. Na vlaku
pa se je potem sešla z ostalimi plezalnimi
druščinami iz Martuljka in nastal je poplah.
Ne morda zaradi tega, kaj bi utegnilo biti
z nama v oni strahotni nevihti. Stane Pre-
dalič je namreč le povedal, da naju je videl
na severovzhodnem razu Špika in da sva go-
tovo namenjena pod steber v severni steni.
Z novico pa je dregnil v sršenje gnezdo.

Tudi Pavla Jesihova je namreč imela ta
steber že dolgo v svojih načrtih. Naj mi ne
zameri, če po tolikem času zlobno rečem, da
je bila pripravljena dati za prav debelo
svečo, da bi naju slabo vreme gotovo za-
vrnilo.

Komaj sva bila doma, me je že obiskal njen
soplezalec Joža Lipovec s kupom fotografij,
da bi mu vrtal smer, kje sva bila plezala
in zaman sem mu dopovedoval, da sva imela
v mislih res le raz. Vendar sem mu povedal,
da vem za smer z niza gredin navgor pod
steber, saj sva jo z Modcem prav dobro vi-
dela, toda Lipovcu je na fotografiji nisem
hotel pokazati. To pa je zadostovalo za malo
poznejše razburljive dogodke, poskuse reše-
vanja, obžalovanja vredne spore in naposled
tudi za uspeh v stebri.

Modec je že čez nekaj dni, ko se vreme niti
še ni ustalilo, sam vrnil v Martuljek in je po
Špikovem grabnu prišel na ona pleča pod
stebrom na razu, da bi si natančno ogledal
vse možnosti. Vrnil se je z gotovostjo, da
nikjer ob stebri na razu ni prehoda in da
nama za nadaljevanje začete ture ostane le
steber v steni, ki pa je vse preveč daleč od
raza in ga bo treba načeti v novi smeri prav
iz dna Pod Srcem.

Naključje je hotelo, da se na povratku v Mar-
tuljku ni srečal z Jesihovo in Lipovcem, ki
se jima je tako mudilo, da sta kljub nego-
tovemu vremenu naslednji dan vstopila v
steno.

Špik je zaradi tega postal za naju nezanimiv.
Na severozahodnem razu naju je, kot sem že
dejal, motila Dibonova smer in nad njo po-
doben problem, kot je steber v severovzhod-
nem razu. Prepričala sva se, da je raz nad
Dibonovim prehodom čezenj prav tako dva
ali tri raztezaje visoko nepreplezljiv in čas
naju ni postavil na laž. Po treh desetletjih
sta oba Špikova raza kljub mnogim vzpored-
nim smerem in variantam direktno in v ce-
loti še vedno vredna naloga za današnji ple-
zalski rod, ki ima na razpolago vse drugačna
sredstva, kot pa smo jih imeli mi.

Čas se spreminja, menjavajo se pogledi in
cilji postajajo drugačni. V eni človeški dobi
se oblička ostenj niso spremenila. Vse, kar
se je kdaj dogajalo v njih, se bo počasi zgu-
bilo v pozabo in vendar so bili ti drobci lepši
del mnogih življenj, ki so se bila zapisala
goram.

Ludvik Zorzut

Alpinus in pismar

(Srečanje z Jožo Čopom v jeseniški
bolnišnici 1964)

*Spogledala sva se — kot da je naju sram
se srečati na tesnem koridorju
midva, ki v jasnem, višnjevem obzorju
z vrhov sva zrla v daljo bogvekam.*

*Ujeta v mreže le vizit, kontrol
ob merjenju krvi, morda vodene,
z injekcijami, z obkladki napojene
medliva ven skozi okno v hrib in dol.*

*Še kapljice? Mrščalca strese nam živót,
za dušo pa zdravilo zveličavno.
»Bohlonej, da smo prijatelji...« Je glavno,
če kapljic z Brd prinesel si rebul' merlót?*

*»Kaj nisva, Joža, zrela za muzej,
da naju v špirit konservirat dajo?«
»Kogá? Lahkó me radi imajo,
bam tisti špirit jaz popil poprej.«*

*Živiva torej: ti alpinus, jaz pismár,
a zdaj v prostót, sva tu le mila gosta,
kar brž, so rekli, da sva prosta.
Oj, bólnica na svidenje, níkdár, níkdár.*

Po vzhodnem žlebu na Storžič

Ing. Pavle Šegula

Bilo je konec januarja, ko se nas je sobotni popoldan zbrala čedna družčina v Jožovi bajti na Kališču.

Čeprav sredi zime, ni bilo preveč mraz; videti je bilo, da so tudi snežne razmere naklonjene vzponu na vrh Storžiča. Kaj takega v tem času ni vselej mogoče brez večje nevarnosti. Pobočja so strma in gladka, če jih pokriva globok pršič, se raz njih radi prožijo plazovi.

Spričo takih okolnosti je Jože odločil, da zlezemo na teme zasnežene gore po vzhodnem žlebu, ali, kot mu ponavadi pravimo, po centralni grapi.

»Čas je, da spoznaš goro tudi s te strani,« mi je dejal, ko je videl moje začudenje nad vabilom, da se pridružim skupinici alpinistov.

* * *

Tudi nedeljsko vreme nam je ostalo zvesto. Že zarana smo bili na Bašeljskem sedlu in občudovali globoko zasneženo Tolsto Košuto, ki so jo z blede, rožnato svetlobo oblivali sončni žarki. Zrak je trepetal v rahlem vzhodniku, ki je visoko v ozračju begal redke, črnikaste oblačke.

Malo nad sedlom zavije poleti nekaž stezi podobnega na desno v ruševje in cretje. Nekdanje dni je tam kažipot usmerjal samote željne planince proti Škarjevemu robu. Sedaj poti ni lahko zaslediti. Izhlizal jo je zob časa, prerastlo rušje.

Redki trmoglavci se le stežka prebijejo skozi zmešnjavo vej in korenin, prek travnatih strmali in vražje krušljivega skrotja.

Tu je zavetje, kjer v miru žive gamsi in se spreletavajo skalni jerebi. Jagodičje in bogate planinske trave hranijo številni mišji rod, prav rado se primeri, da se med kamni

in zelenjem sikaje preleze zajeten modras. Nekoliko nižje padajo v dolino navpični, razjedeni skoki in odlomi; sto metrov višje se iznad rušja dvigajo bele Riglje, sameva kak zamorjen, pritlikav macesen.

Pravi vrtec samote.

V ta svet je usmeril korake Jože; France, Rado in jaz smo mu sledili skozi nizek pršič. Nagaja nam rušje, a je kmalu za nami, potem imamo opravka samo s snegom, ki prekrija vse pobočje. Pod pršičem je nekaj starine, v katero čevlji dobro prijemljejo. Strmine, ki izginja tik pod nami v zraku, nas ni strah.

Prečkati je treba precej široko področje, ki se širi prek treh izrazitih reber. Hodimo zlagoma navkreber, da pridobimo na višini, kmalu pa je treba strmo navzdol v ustje skrotaste, kratke grape, polne požleda. Navežemo si dereze in razvijemo vrv. Ko tovariši počasi napredujejo, čakam pod nizko steno. Za vrat in v žepe se mi vsipa sneg, ki ga višje gori prožijo gamsi.

Vrh grape je položna glava, mi pa prečimo v dobrem snegu za polna dva raztežaja na levo in se nato spustimo v dno centralne grape. Sneg v lijaku je zbit in zlizan, v blagem zavojju izginja v nič. Nad nami je z ledom oblit trebuh. Par udarcev s cepinom rani lesketajočo se prevleko, zobje dvanajsterk nam pomagajo preko, kot da hodimo po lestvi. Muči se le Rado, ki ima samo navadne dereze na deset zob.

Žleb gre strmo navzgor, kmalu je pred nami skoro navpičen skok: skala je gladka, oprimkov malo. Kljub temu se Jože prizadevno dviga, koplje, čisti in otipava. Trideset metrov je kmalu za nami.

Vrh skoka zavije snežišče v desno, družba se umiri v snegu, ki ga je nekoliko omehčalo sonce. Jože in France iščeta prehod, ki bo alpinistično zahtevnejši... Ves trud se bo obrestoval poleti v Centralnih Alpah. Nekoliko vaje ne bo škodovalo.

Sonce se bliža poldnevu, prekrije ga meglica. V grapi je hipoma mraz, z Radom sva skoro nevoščljiva Jožetu, ki počasi napreduje in ga opravek z ledom lepo greje. Tudi France se že zvira nekje v kotlu nad nama. Mimo naju neprestano rožljajo ledeni okruški, med njimi pricinglja lep srebrn kasinček. Počasi, kot bi se nama posmechoval, izgine v globeli.

Z Rame se oglašja prijateljska družba; vpijejo in nas pozdravljajo, Mihov smeh doni prek globeli, da bi skoro zazveneje ledene

sveče v kaminčkih na najini desnici. Obseva jih sonce in jih greje, najina ploščad pa je pravi hladilnik, rokavico sem pozabil v dolini v vetrovki. Ko sva že dodobra premražena, pride poziv: »Naprej!«. Po utrti poti se lahko napreduje, čeprav je treba gledati za oprimki. Rahlo popuščena vrv služi za moralno oporo, Jožetovo priganjanje daje pospešek. Končno smo vsi štirje na vesini vrh skoka. Ostala sta nam še dva strma raztežaja grape; stometrška poledenela stena, ki vabi tik nad nami, nas ne zmika, manjka nam klinov.

Okrog ene smo na vrhu. V jarkem soncu zvijamo vrvi, grizemo jabolka in uživamo širne razglede. Ni prvič, a vedno znova so lepe vse te bele konice; opasti na grebenu proti Tolstemu vrhu, požrešni mrak zahodne grape, Kočna s sosedomi in Triglav, Stol in špice iz njegove bližnje soseske, rogelj Krna nad belino snežnih poljan bohinjskih gora, samotna piramida Snežnika.

Smejo se pobeljene doline, tajinstveni gozdovi, odsev sonca na steklih v Kranju; nekje v zraku brenči letalo.

V večerni zarji ugaša dan.

Da bi nam življenje naklonilo še mnogo takih.

(Vzpon so opravili 28. 1. 1962 Jože Žvokelj, Franc Ekar, Rado Jeranko in Pavle Šegula. Čas okrog 3 ure, višina 400 m.)

Pesem o izletu

Jože Humer

S sinom na hrbtu v grive dopoldanskega sonca. Ušla sva dolini v dolinico, med polne kozoče in prazne njive, med curke jeseni, med snope dneva.

Bila sva si dobra družčina za prijazno kramljanje pa za smehljavi molk, prijateljski do otožnosti. Bingljaj je z nogami in bil na vso moč moj sin.

Onstran potoka, onstran sveta je bela cesta s črno mamico; črno bukevco nosi, kot da je monštranca. Na oni strani sveta. Ne marava

tja. Bolj nama je prav cmokotati po travi se klanjati sklonjenim vejam ob gozdu pa plavati v bistrem šumotu potoka ugreznjen je v senco vitkih dreves vsa stebela imajo srebrne obrobke in svet je od sonca ves razcefran Za hišo izmakneva jabolka — veselo pobalinstvo za lakomni ročici, za hlastne oči, za redke, drobne, pridne zobe — in si ubereva stezo pod hrib. Privzdigne naju in je še bolj prav. Zelene ježke kostanjev bezava, ptičke oponašava in gnilo listje sprevačava in sva že nad dolino, visoka sva in čisto po svoje. Zato,

ker si tu lahko velik kolikor zmoreš in bahavo široko širok in tudi glasen kolikor moreš in se lahko smeješ, če ti je tako. In nama in soncu je prav res bilo. Iz gozda čez svetlo ožarjeno trato — prebode jo stari cerkveni stolpič — na robu vonjja kolovoz po človeku v skromnem ponosu čep domačije Sveti Andrej, odkritje za naju. Splašijo se kure, petelin zapoje. In peš izza hleva. Vse s komentarjem z mojega hrbita in vse kakor v verzih, v okroglih, preprostih, prav za otročaje, kakršna sva.

Na trhljih širokih korenih očeta žene trden mladenič — hrast prav iz očetovega mesa prav iz njegovega srca na tem od bogov izbranem grebenu Vidiš, sin, tako sanjam o naju ves čas: Tvoje sanje iz mojih sanj.

»Lep dan.«

»Lep.«

O tem se ne bomo sporekali. Danes je svet kar gost od lepot sonce divja po nebu in zemlji gnete ju z roji ožarjenih barv da se kar blaženo bočijo griči da se junačijo gorski hrbiti cerkvice sijajo kakor dekleta oblaki se penijo v sinje podobe doline pa strmijo kot da vse to ni res. Pokolovratila sva okrog cerkve. Sin je koračil prav nastežaj in je nabiral za mamico rože.

Stari mogočni kostanj ob poti je že popokal. Ko miške so kukali sadi iz listja z drobnimi sivimi repki. Lovil sem jih kar z obema rokama. Razkošje. Sin pa se je z bodicami bodel in kar ni verjel, da jih ne bi ugnal.

Še nisva mogla v dolino med svoje. Prepevala sva, da je slišalo sonce, Krištof na cerkvi bi skoraj pripel. Ker je bil dan, ko si smel in si moral biti vesel in močan od vsega.

Našel sem deteljo — štiriperesko prvič prvič odkar živim

Moj največji dosežek

Jožica Trček

Alpinistični tečaj v Vratih se je bližal koncu, pa tudi vreme se je pričelo kisati. Zelo sem si želela, da bi se izboljšalo, saj mi je Tine obljubil, da me bo vzel s seboj v Čopov steber, takoj po končanem tečaju. Do konca sta manjkala samo še dva dneva. Prav te dni sta bila namenjena v steber najina prijatelja Mitja in Lojze. Tudi njima je muhasto vreme prekrizalo načrt in sta prav tako nestrpno kakor midva, čakala na izboljšanje. V soboto zvečer smo se še dolgo v noč pri tabornem ognju menili, kaj vse bomo rabili v steni, kako se pleza z dvojno vrvjo, lestvicami in podobno. Nedeljsko jutro ni bilo prav nič primerno za julijsko nedeljo; megla je segala skoraj do srede stene in dež je rahlo pršil iz nizkih oblakov. Proti poldnevju se je vreme precej izboljšalo in s tem tudi naše razpoloženje. Zvečer pa so Tine, Mitja in Lojze prispeli nazaj z ogleda stene v Aljažev dom, kjer jih je na mizi zapeljivo vabila k sebi skodela polna rdečih jagod. Po večerji smo odšli spat z velikim upanjem na prihodnji dan, ki pa nas je takoj zjutraj, ko smo vstali, malce razočaral.

V gosti megli smo s težavo našli vstop slovenske smeri. Ta vstop smo si izbrali zaradi lažje vrnitve, če bi se vreme poslabšalo. Bolj ko smo se bližali Zlatorogovim policam, bolj so se nam jasnili obrazi. Skozi prve luknje v oblakih smo zagledali modrino neba. Z vsakim korakom je naše upanje raslo in ne-hote smo se podvzivali. Naš trud ni bil zaman; pod nami se je zableščalo prekrasno mogleno morje, razlito preko vse doline Vrat, nad njim pa je kipel v nebo kristalno čista, vsa množina okoliških vrhov, oblit s prijaznim jutranjim soncem. Napetost, ki smo jo čutili doslej, je v hipu popustila. Skoraj tekli smo po Zlatorogovih policah, se pravilno varovali ob vstopu v Črni graben, nato pa spet v zaletu zavzeli gorenjski turne, ki nam je gostoljubno postregel s sončnimi žarki. Ti so bili za nas velika izkušnja, toda dolga in naporna tura, ki je bila še pred nami, nam daljšega počitka ni dovoljevala. Po kratkem počitku smo zavili po polici okrog roba, kjer nas je čakala prva težava. Dotlej zelo udobna policea se ob prehodu v grapo spremeni v sila ozko in izpostavljeno poličko, na kateri smo

si kar dobro pretegnili ude v pričakovanju še večjih naporov. Končno smo stali na razu Čopovega stebra, kjer je naša pot zavila strmo navzgor. Spodnji del smeri je pravzaprav še precej lahka zadeva, višje pa se steber vedno bolj zožuje, dokler končno ne izgine sredi vertikalnih sten. Tam nas je čakalo trdo delo in pohiteli smo v osrčje Triglavskega stebra. Strmi kamini, plati z odličnimi oprimki, udobne travnate poličke med stopnjami in tu pa tam kakšna planinska cvetlica, vse to je tvorilo zares idealen začetek glavnega vzpona, kateremu smo se z vsakim korakom bolj približevali.

Prve težave se prično že pri spodnji veliki votlini ob steburu. Tu se stena prične nagibati v vertikalno in plezanje postaja težje. Kar precej izpostavljena gladka plošča, okrašena s klini, se je višje zaprla v zajedo, ki nas je iznad stojišča, na vrhu stolpčica privedla na ozko, a kljub temu udobno poličko. Sledili smo ji v levo, dokler se ni končala. Do sedaj bleščečo belo skalo je zamenjala ilovica in to še zelo mastna, kar je pomenilo, da smo že prispeli v prvo votlino. Dno votline ni strmo, toda ilovnata tla, ki so bila vsa zmehčana od dežja, so bila silno spolzka in precejšnja mera previdnosti je bila potrebna, če si hotel priti na zgornji konec votline brez spodrsljaja. Izpostavljen prehod iz zgornjega konca votline v steno je precej težavna zadeva, predvsem pa še zaradi prave cikle ilovice na podplatih. Prehod mi je povzročil precejšnje težave; to pa zato, ker je bila moja malenkost prekratka. Na pomoč mi je priskočil Mitja in mi posodil svoje lestvice, s pomočjo katerih sem le premagala težave. Pot v drugo votlino je zapiral precej velik previs, pa ne za dolgo. Na pomoč smo poklicali tehniko in z lestvicami je bila težava hitro ukročena; že smo bili v drugi votlini. Tu smo se navezali še na drugo vrv. Čakal nas je najtežji del smeri. Naklonina je rasla in kmalu smo se poslovlili od zadnjih ostankov stebra. Odprta stena, sredi katere smo se znašli, se je navpično dvigala in vzpenjala iz velike globine in visoko nad nami izginjala v modrini neba. Mati narava je tu skopo odmerila oprimke, ki so glavni pogoj za napredovanje plezalca v steni. Spet nam je priskočila na pomoč tehnika in številni klini so nam omogočili prehod ter olajšali delo. Naporno obešanje po stremenih je trajalo cela dva raztežaja, le tu in tam nam je stena dovolila nekaj metrov prostega plezanja. Naši udje so se sprostil v užitka polni telovadbi šele v kaminu iznad tretje votline, kjer je več dobrih oprimkov. Kamin je zapirala strcha, ki smo jo obšli na levi strani, in navpične stene je bilo za nekaj časa konec. Položna grapa ni bila prav nič v skladu s težavnostjo spodnjih raztežajev. Skoraj tekli smo preko lahkkih skokov v naravno lopico. Tu smo se vsi štirje zbrali in ugotovili, da zaslužno počitek in okrepcilo. Prelepo vreme in pa še zgodnja ura sta bila vzrok, da smo se precej časa zadržali na tem mestu. Sicer pa, kaj je lepšega kot počitek na razgledni

polici, sredi velikanske stene, odkoder ti pogled brez ovire roma po vseh okoliških gorskih velikanih, kot da bi udobno sedel v letalu in vse to brez truda, potrebnega za vzpon, opazoval. Globoko, globoko pod teboj se ob vznožju našega očaka Triglava vije Bistrica in se koplje v sončni luči, obdana s svetlo zeleno, žametno preprogo bukovja.

Spet so se razkošatili previsi nad nami. Tanek curek vode, sled nedavnega deževja, je daleč od stene kazal vertikalo. Poševna, hudo previsna poklina drži v levo na nekakšno »mizico«, ki ni nič drugega kot začetek ene najbolj izpostavljene police v naših stenah. Poklina se tik pred robom zapre v previsen kot in prav prehod iz njega na »mizico«, je največji problem. Seveda smo se ga lotili kar se da previdno, toda nemara še premalo. Najprej se je prečnice lotil Tine in jo preplezal, kot bi mignil. Za njim bi morala biti jaz, toda Mitja se je ponudil, da gre on pred menoj, da se bom lahko oprijela njegove vrvi, če ne bom mogla drugače. Privolila sem in Mitja je pričel plezati. Že je prišel do »mizice«, kjer pa ga je vrvi potegnila nazaj in Mitja je napravil vratolomno akrobacijo, ki bi sicer pod oznako »dvojni salto nazaj«, spadala v parterno telovadbo; toda od nje se je ločila le toliko, da je naš junak ob doskoku, namesto na mehki blazini, pristal prosto viseč med nebom in zemljo. Zelo sem se prestrašila, ker je malo manjkalo, da zaradi padca ni udaril z glavo ob skalni rogelj. K sreči se je ta pustolovščina končala brez nezgode in kasneje smo se na ta račun še mnogo nasmejali. Na samem kraju te pustolovščine pa nam ni bilo do smeha, saj je vsak prav dobro vedel, da ni prav nič prijetno, če visiš navzcan na vrvi izven vertikale in se nimaš kam opreti. Za Mitjem sem vstopila v prečnico jaz in sem bila prav pošteno izmučena, ko sem prispela na stojišče, kajti zaradi Mitjevega padca so bile vrvi in lestvice vse zvite med seboj. Če sem hotela priti čez, sem jih morala urediti, kar pa ni bilo lahko. Šele ko je tudi Lojze prišel do nas in smo se vsi štirje gnetli na majhnem stojišču pod izstopno počjo, so se nam razvezali jeziki. Do konca smeri sta nam takrat manjkala le še dva raztečaja, najlepša v tej smeri. Tu nam zraka prav zares ni manjkalo. Stene pod seboj nismo videli, saj je takoj pod polico izpodjedena v velike previse. Daleč, globoko pod nami se je spet pojavilo skalovje in se strmo spuščalo do dna stene, od koder smo bili oddaljeni skoraj tisoč metrov. Le težko bi našli še kje tako veličastno izpostavljenost v naših stenah, kakor je tu. Zadnji raztežaji so najlepši v vsej smeri; so precej vertikalni, imajo nekaj izrednih prehodov in stena tu nudi mnoge odlične oprimke, zato spadajo med najlepša plezalna doživetja. Višje nas je presenetila udobna polica, ki nas je odvedla na levo okrog roba in žc smo bili v lahkem svetu zgornjega dela gorenjske smeri. Težave so bile premagane in bili smo veseli, da smo poslušali Lojzeto vremensko napoved. Na

vrhu sta nas skoraj eno uro že čakala naša prijateljca Janez in Polde, ki sta plezala »Prusika«. Malo smo še posedeli in opazovali prekrasno okolico gorskih velikinov, nato pa smo sestopili po Bambergovih in se počasi odpravili proti Aljaževemu domu. V domu nas je čakal veteran Čopov Joža, ki je prvi s soplezalko Pavlo Jesihovo preplezal ta steber. Iz smeri smo mu prinesli star zarjavel klin, za katerega nas je prosil, ko smo mu povedali, da gremo v njegov steber.

Ob sedemdesetletnici Orožnove koč

Ivan Šavli

Krasna si Črna prst,
flora divna te obdaja,
bi tu rasla vinska brst,
lepša bila bi od raja.

Uher, l. 1899.

Ko slavimo jubilej naše prve planinske postojanke in se veselimo uspehov slovenskega planinstva, prepogosto pozabljamo na začetne težave, v katerih se je budila slovenska planinska zavest. Takrat je zrasla Orožnova koča.

V drugi polovici 19. stoletja so velika planinska društva v nemških krajih začela obračati pozornost na Savinjske in Julijske Alpe. Slo je za osvajanje slovenskih pokrajin do Adrije. Temu se ni čuditi, saj so imela veliko oblast nemška podjetja kakor Kranjska industrijska družba na Jesenicah, Cementarna v Mojstrani in verski zaklad v Triglavskem pogorju. V Savinjskih Alpah pa je skrbela za germanizacijo deželna vlada v Gradcu in Celovcu. Vse uradništvo z gozdarji in lovci vred je bilo tuje. V slovenskih Alpah so imeli Nemci svoja zatočišča pod Triglavom, Mangrtom, Grintovcem, Ojstrico, pod Črno prstjo, v Trenti, na Montažu, pod Stolom, na Golici in celo v Zajčzerih in pod Višem. Z žalostjo so opazovali naši predniki, kako tuja roka označuje pota v planinah in postavlja planinske kočice z nemškimi napismi. Vsak tujec je bil prepričan, da hodi po nemški državi, če je prišel v naše gore.

Na seji SPD dne 14. julija 1893 so sklenili, na predlog Jožefa Ravhekarja iz Bohinjske Bistrice, da bodo zgradili na severnem pobočju Črne prsti na planini pod Lissem

(1346 m) svojo planinsko kočo. Dva dni po tem sklepu je odborov pooblaščenec Jože Ravhekar že zagotovil društvu stavbišče za kočo. Bohinjsko-bistriška in saviška občina sta radevolje zastoj prepustili potrebni svet. Ustanovili so sklad planinske kočice. V prid tega sklada so prirejali plese ter pobirali prostovoljne darove v gotovini in blagu. Prve dni v mesecu marcu 1894 so bohinjki delavci tesarji začeli sekati les in ga na sankah vlačiti na določeni prostor, kjer so ga pozneje obdelali. Težavno in zamudno je bilo to delo. Veliko debel so morali vlačiti celo uro daleč, po najhujših strminah, ker v bližini ni bilo primernege lesa. Razstreliti je bilo treba skale in izravnati prostor, da so mogli postaviti kočo na mesto, varno pred silnimi vetrovi in plazovi. Koča je stala na kamnitem podstavku. Izdelana je bila iz debelih in širokih plohov. Dolga je bila 11,5 m, široka 6,5 m in visoka tudi 6,5 m. Pokrita je bila s škodljami. Spredej je imela verando. Ob vhodu je bila kuhinja z odprtim železnim ognjiščem. Iz kuhinje je bil vhod v 7,5 m dolgo sobo. Na eni strani se je nahajal pograd z osmimi ležišči, na drugi strani pa dolga miza in stoli. Pod streho je bilo skupno ležišče za 20 oseb. Z opremo vred je stala 1008 gl. (goldinarjev). V današnjem denarju ca. 5 milijonov din. Slovesna otvoritev je bila določena za 15. julij 1894. V soboto 14. julija se je z vlakom odpeljalo iz Ljubljane do Lesc 50 planincev, iz Lesc pa so se peljali na vozeh okrašenih z zelenjem in zastavami. Na Bohinjski Belli so domačini izletnike pozdravljali s streljanjem, dekleta so jim delila cvetje. Navdušeni in veseli so prepevali po bohinjki dolini. Pred Bohinjsko Bistrico je bil postavljen slavolok z napisom:

»Odprta prva kočica je planinska, raduje vsa dolina se bohinjka.«

Župan in tajnik sta pozdravila goste. Vsa vas je bila praznično razpoložena, plapolale so zastave. Ob šumeči Bistrici so izletniki posedli in se pripravljali za nadaljno turo. Ob sedemnajsti uri so odrinili in med 20. in 21. uro vsi srečno dospeli v slovensko kočico pod Liscem. Pričakoval jih je profesor Orožen in jih prisrčno pozdravil. Topiči in puške so veselo naznanjali njihov prihod. Pred okrašeno kočico je vihrala slovenska trobojnica. Razpoloženi »piparji« so jim stregli z jedačo in pijačo. Tamburaški zbor »piparjev« je zaigral domače skladbe. Pevci so veselo prepevali. Pod Liscem je veliki kres razsvetljeval temno noč. Bil je lep in vesel prvi večer v prvi slovenski planinski kočici. Za osmo uro zjutraj je bila določena slavnostna otvoritev kočice. Načelnik prof. Fran Orožen je razložil pomen planinstva in planinskega društva. Toplo se je zahvalil bistriški občini in vsem Bohinjcem, posebno tajniku Jožetu Ravhekarju za vodstvo in nadzorstvo pri zidavi kočice. Nato je odprl kočico. Društveni tajnik Jože Hauptman je poudaril velike zasluge predsednika prof. Orožna za razvoj in napredek društva

ter v znak hvaležnosti vsega članstva krstil prvo slovensko planinsko kočico po prvem načelniku Slovenskega planinskega društva. Zagrinjalo je padlo in prikazal se je napis: Orožnova kočica 1346 m. 1894. Promet v kočici je bil prvo leto kaj šibak, 36 vpisnikov v knjigo. Nato pa je iz leta v leto naraščal. Leta 1896 je bil v sezoni za čuvaja Orožnove kočice sirar na planini Lisci, v zimskih mesecih pa so ključce hranili v Boh. Bistrici pri zaupnikih. Ker so se ključci neredno menjavali, so začeli misliti na oskrbnika. Leta 1901 je prevzel službo prvega oskrbnika na Orožnovi kočici A. Ravnik s hčerko. Obisk kočice se je dvignil na 80 obiskovalcev.

Turisti so imeli ugodno zvezo. Poštni voz je prihajal v Boh. Bistrico zjutraj ob petih in popoldne ob 16. uri. Leta 1902 so v kočici pregradili sobo in uredili spalnico posebej za moške in posebej za ženske. Koča je bila zelo obiskana, potreba jo je bilo povečati. Izdelali so dodaten načrt za eno sobo v pritličju in eno v podstrešju ter vodnjak. Delo je prevzel in nadzoroval Ivan Piber, župnik v Boh. Bistrici.

Leta 1905 se je odbor posrečilo, da so napravili zemljiško vknjižbo za kupljeni svet, kjer je stala Orožnova kočica. Bilo je 112 solastnikov iz bistriške in savniške občine, ker je bil svet soseskin.

Dne 18. julija 1906 je prenočevalo v Orožnovi kočici 15 planincev, ki so čakali na otvoritev bohinjke železnice, od Jesenic preko Bohinja do Gorice in Trsta. Otvoritev je bila naslednjega dne. Želeli so videti, kako bo vlak pripeljal skozi predor v Podbrdo ob otvoritvi. Z vlakom se je peljal cesar Ferdinand do Trsta. Da bi slovenski planinci nemoteno napredovali v svoji dejavnosti, so zastopniki Slovenskega planinskega društva prof. Fr. Orožen, dr. VI. Förster in dr. Jože Kušar dne 30. julija 1906 v Boh. Bistrici sklenili kupno pogodbo z Janezom Sokličem iz Savice št. 13 za parcelo na vrhu Črne prsti. Parcela je vknjižena pod št. 644/21 in spada pod k. o. Stržišče v Baški grapi. Po tej pogodbi je Soklič lahko pridobil pravico do košnje na parceli Slovenskega planinskega društva, ako je plačal 20 kron. To pravico je lahko prepustil tudi drugemu interesentu.

Dne 5. avgusta istega leta se je vršila proslava povečanja kočice. Udeležba je bila izredno velika.

Leta 1907 je imela Orožnova kočica že 438 obiskovalcev letno. Postala je pretresna. Potreba je bilo misliti na novo kočico. Kdo jo bo gradil, je bilo več let odprto vprašanje. Leta 1914 se je odločila tržaška podružnica SPD, da zgradi planinski dom na Črni prsti. Dne 24. maja se je vršil ogled in določitev lokacije. Že na predvečer omenjenega dne je bila v Podbrdu skupna seja z zastopniki osrednjega odbora SPD. Osrednji odbor sta zastopala predsednik dr. Fran Tomišek in ing. Ivan Skobrne iz Ljubljane, tržaško podružnico pa tajnik Miroslav Pefnar in geometer Krsto Pertot ter trije odborniki, okrajno glavarstvo Ciril Premrl, soško podružnico pa

Viktor Turn. Ing. Škobrne je predložil že izdelane načrte. Dr. Fran Tomišček se mu je zahvalil in dejal, da bo z veseljem pomagal tržaški podružnici. Kar je Triglavski dom Kranjcem, to bo pomenil planinski dom na Črni prsti Primorcem. Ogleđ naj bi se izvršil ob desetih.

Geometer Pertot je izmeril vso parcelo SPD, ki leži ob robovih Črne prsti. Vsega sveta je bilo 2890 m². Po daljšem razpravljanju so določili prostor za kočo in kamnolom. Nato so sestavili zapisnik posestnikov mejašev in zborovanje zaključili. Vsa družba se je ustavila pri Orožnovi koči in pregledala notranjost in vse, kar bi bilo uporabno pri novi stavbi planinskega doma na Črni prsti. V Bohinju so si še enkrat stisnili roko v zavesti, da so izvršili važno delo za napredek Slovenskega planinskega društva vrh snežnih planin. Toda prva svetovna vojna nam je prekržala račune.

Oskrbnica Orožnove kočje Marija Hodnik se spominja, da je ob splošni mobilizaciji 28. julija 1914 pribežal v Orožnovo kočjo nek študent iz Ljubljane. Za počitek mu je dovolila damsko spalnico. Zdajci je zaslišala klice na pomoč. Sla je pogledat v sobo in videla, kako se študent zvija in kriči. K sreči je bil v koči zdravnik, ki je takoj ugotovil zastrupitev. Pod vzglavjem je imel še nekaj strupa. Študenta so spravili v dolino. Zastrupil se je iz strahu pred vojaško suknjo.

Prva svetovna vojna je Orožnovo kočjo opustošila. Leta 1921 so jo tesarji v glavnem popravili in čez zimo zaprli. Notranjo opremo pa so delali preko zime. Otvoritev prenovljene Orožnove kočje je bila dne 9. julija 1922. Zbralo se je lepo število planincev. Vsakemu se je milo storilo, ker je pri tem moral prekoračiti novo mejo SHS (Jugoslavije) na grebenu Črne prsti. Spominjali so se pokopanih načrtov. Ozirali so se po ukradeni, izgubljeni domovini, po lepi gorati Tolminski. Orožnovo kočjo je oskrbovala Terezija Rozman. Spominja se, da je bilo oskrbovanje kaj težavno, ker je bila kočja le za silo opremljena. Morala je načeti travo in jo posušiti, da je mogla urediti pograda za prenočišča. Vsak sobotni večer so bile sobe polno zasedene, a nihče se ni pritoževal zaradi slabih postelj. Prav pogosto jo je obiskoval ljubljanski župan dr. Perič. Tudi Joža in Jaka Čop sta bila stalna gosta Orožnove kočje.

Leta 1925 je prevzel odgovornost za Orožnovo kočjo zadnji oskrbnik Franc Smukavec. Letno je imel 300—350 nočitev. Ker je bila kočja le premajhna, je predlagal odboru, da bi se ponovno povečala. Predlog je bil sprejet, toda vse breme dela je prišlo na njegove rame. Ing. Perko mu je napravil načrt po njegovi zamisli. Izkopali so klet, povečali kuhinjo in jedilnico, zgoraj napravili dve sobi po 2 × 4 za 6 postelj ter skupno ležišče za 18 postelj. Adaptacija kočje je stala 70 000 din. Štiridesetletnico Orožnove kočje so praznovali dvakrat. Prva proslava je bila dne 2. septembra 1934 v nedogotovljeni koči. Prof.

Janko Mlakar je na verandi maševal in nato zbranim številnim planincem prikazal zgodovino kočje in planinstva sploh. Druga proslava se je vršila že v popolnoma dogotovljeni koči dne 14. julija 1935. Udeležencem proslave je govoril predsednik dr. Jože Pretnar. Ko so stalni planinci obiskali prenovljeno Orožnovo kočjo in gledali urejene prostore, so zinjajevali z glavami, da to ni več planinsko, češ da modernizacija ne spada v planine. Prav pogosto je obiskoval Orožnovo kočjo dr. Henrik Tuma s svojo hčerko Anko. Rada je hodila na bogato pašo Črne prsti tudi botanik Danica Repe. V svoji zbirki je imela nad 300 vrst različnega cvetja. V avgustu leta 1938 je prišla v Orožnovo kočjo skupina westfalskih Nemcev. Pred kočjo so hoteli izobesiti zastavo kljukastega križa. Ker jim oskrbnik tega ni dovolil, je bil prijavljen in orožnik ga je odgnal v dolino na zaslisanje. Zadnja tri leta pred drugo svetovno vojno je bil Franc Smukavec tudi oskrbnik Mlanarjeve kočje, ki jo je zgradil Avstrijski turistični klub (ÖTK), sekcija Bled leta 1885. Požgana je bila leta 1943.

Med drugo svetovno vojno je bila Orožnovo kočja najprej izropana, nato pa v decembru leta 1944 za petdesetletnico obstoja požgana. Po osvoboditvi se je leta 1946 zavzelo za obnovitev Orožnove kočje PD Srednja vas. Od PZS so dobili 100 000 din posojila. Posekali so les, ga spravili in večji del tudi že obtesali. Žal do realizacije ni prišlo.

Leta 1954 je PD Most na Soči preuredilo italijansko karavlo na vrhu Črne prsti v zasilno zavetišče, ki pa že l. 1958 ni več moglo služiti svojemu namenu.

Po grebenu Črne prsti poteka slovenska planinska transverzala. Planinska zveza Slovenije je obnovno omenjene postojanke poverila mlademu agilnemu PD Podbrdo. Članstvo se je zavedalo odgovorne naloge in takoj pričelo z obnovo ter je postojanko v rekordnem času uredilo za promet. Poleg številnih prostovoljnih delovnih ur članstva so v postojanko investirali preko 1 890 000 din, ki so jih prejeli iz sklada PVP pri Planinski zvezi Slovenije. Koča je bila slovesno izročena svojemu namenu dne 4. septembra 1960 v navzočnosti predstavnikov Planinske zveze Slovenije, delegatov planinskih društev in velikega števila članstva ter planincev. Tako je PD Podbrdo izpolnilo dolgoletno željo slovenskega planinstva. Z adaptacijo kočje bo nadaljevalo.

*Berite in naročajte Planinski Vestnik!
Po planinskih kočah in domovih zahtevajte planinsko čtivo!*

Črnogorske Prokletije

Branko Kotlajić
(Nadaljevanje in konec)

Maja Njekrit (Očnjak) — zimski vzpon

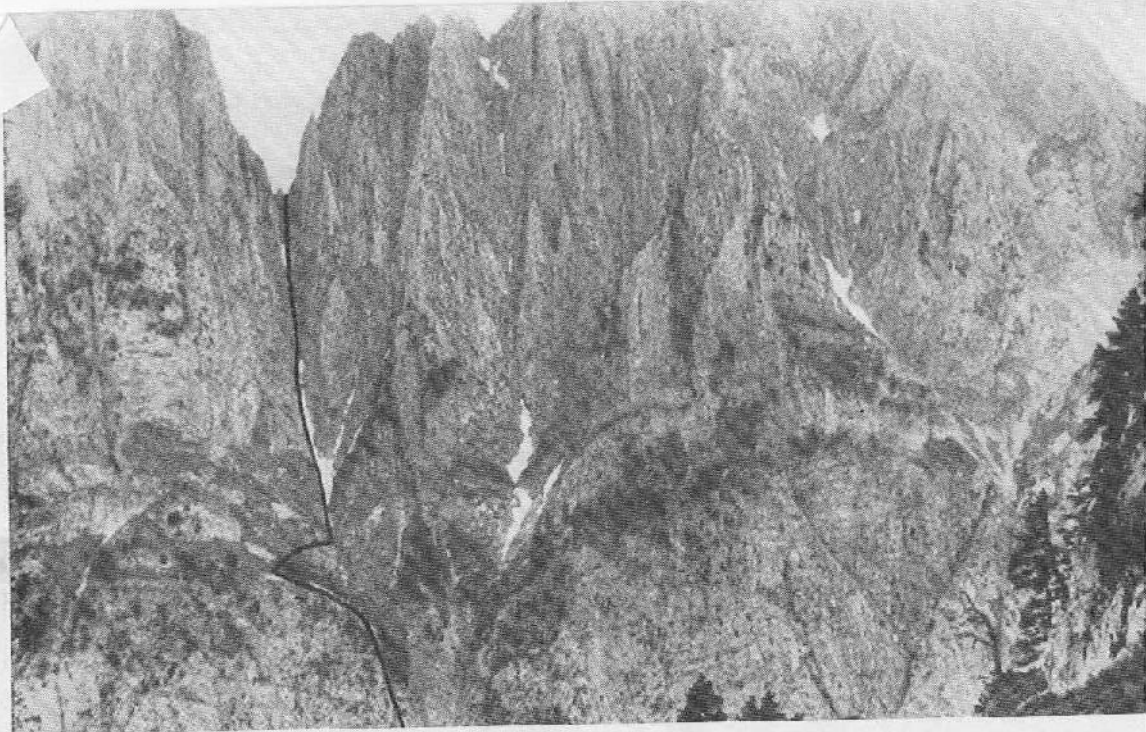
Pristop: Po planinski poti, ki drži na Očnjak.
Vzpon: Od najnižje točke vzhodnega grebena iz leve v desno, strmo navzgor po zasneženi polici, ki zelo visi, do njenega roba. Ves čas bolj ali manj ob spodnjem robu v glavnem previsni steni na izpostavljeno zasneženo polico. Na koncu police je zob v velikosti človeka. Od tu je s Severnega grebena spet mogoč pogled na Krošnje nad Grbajo. Od vstopa do te police je v slabem snegu okoli 2 uri plezanja.

Od zoba po razčlenjeni in zaraščeni strmi zapadni steni preko krušljivih in zasneženih prehodov okoli 20 m. Položno z leve v desno navzgor in v smeri jug k vratom Krošnje. Po prvem zasneženem in ozkem žlebu v razkoraku 40 m navzgor na streho, na vrhu Severnega grebena. Dobro varovališče in nato 6 m visok in odprt kamn, ki od tu pripelje na končno grbino grebena. Od tu po kamninu in preko 1 m visoke luske, zagvozdene v sredi kamina v širokem razkoraku do zasneženih pleč vršnega grebena s strehami. Preko opasti do vrha Očnjaka pribl. 80 m, po varnejši strani iznad Krošnje. Od Zoba do vrha police na Severnem grebenu in do vrha

Iz vzpona v Gornjem Kotlu

Foto B. Kotlajić

*Smer v južni steni Maja Keče
SV stena Bereš Dolja — I. Medjumurska, II. Smer domačinov, III. Beograjska smer*

Foto Z. Blažina

Jezero na Prvi livadi

Foto B. Kotlajić

Očnjaka še 2 uri. Čas plezanja pri prvenstvenem vzponu od vstopa v naznačeno polico do vrha Očnjaka, v lepem vremenu in slabem snegu z 20 kg težkimi nahrbtniki in navezovanje pod kaminom 4 ure.

Smer ni orientacijsko zahtevna.

Nevarne so opasti na izpostavljeni in zaraščeni polici in sneg z ledeno skorjo na zaraščeni, strmi zapadni steni, kakor tudi padajoče ledene sveče in kamenje. Vzpon je treba izvesti v ranih jutranjih urah, ker preti nevarnost, da se odlomijo opasti na vršnem grebenu.

Plezalci: Branko Protić in Zvone Blažina, 12. IV. 1964.

Smer »Radničkog« v Maja Njekrit (Očnjak)

Pristop: Iz Grbaje po običajni poti do Krošnje. Od tu poleg Pečurke in valovitega ter

razjedenege terena do najnižje točke grebena izmed Supljih Vrat in Maja Njekrita. Do tu 3,5 ure.

Po razčlenjeni strmi steni okoli 20 m iz desne v levo navzgor na sedlo v grebenu. Od tu po ostrem grebenu v smeri sever-severovzhod in po naravnih prehodih okoli nestabilnih škrbin in krušljivih stolpov pribl. 10 raztežajev strmo navzgor do 12 m visokega strmega skoka, ki je v grebenu. S pomočjo klinov na desni strani preko njega in nato z desne plazeč se navzdol čez 3 m dolge, viseče police v lažji svet. Po razbitem, tu že širokem grebenu okoli 5 raztežajev do vrha do že iz doline vidnega markantnega, preko 2 m visokega kamenitega obeliska na grebenu (Zmrznjen čovek — Njekrit).

Povratek: po smeri Branka — Bata Mitrašiničeva po vzhodni steni okoli 150 m navzdol. Po prej objavljenem opisu v območje Ljub-

kuće in po snežiščih in pastirskih stezah v Grbajo. Od vrha do Grbaje je 3—4 ure.
Relativna višina: 180 m.

Čas prvenstvenega vzpona: 5 ur.

Ocena: I—II, mestoma III.

Smer ni orientacijsko zahtevna.

Plezalci: Člani PD Radnički Radmila Ranić, Živojin Gradišar in Zvone Blažina, julija 1961.

PS. Povratak je sedaj mogoč tudi po novo odkriti visokogorski poti v podaljšku sestopnega severnega grebena, v začetku proti Grbaji, po pobočju nad Krošnjo do prelaza na gređino nad Ljubokućo in po njej do melišća in po prej navedeni poti za sestop.

Črnogorska smer v jugovzhodni steni Volušnice

Pristop: Od karavle po poti, ki drži proti steni Karanfila (II. livadi), dokler se z desne strani ne prikaže stena Volušnice s prvim izrazitim kaminom, ki se vidi že iz doline. Desno navzgor skozi gozd in čez zaraščeni teren proti izrazitemu kaminu.

Opis: po grapi, zatem po kaminu do prvega skoka, ki ga obideš z leve strani in zopet po grapi do poslednjega skoka, kjer se pride z leve v desno (IV +, krušljivo, trava). Potem po grapi do sedla.

Ocena: II—IV.

Višina stene: okoli 250 m.

Sestop: od sedla 10 minut do poti, ki drži z Volušnice do karavle.

Plezalci: Miloš Bojanović, Boro Poček (PD Javornik — Nikšić) in Mišo Lazović (PD Derovica — Peć).

Prvenstveni zimski vzpon na vrhova Karanfila: Bereš Dolj (Severni vrh) in Maja Bals (Veliki vrh)

Iz Grbaje do Krošnje, na ledeno ploskev med jugovzhodno steno Bereš Dolja in valovite površine, ki gre proti Obli Glavi. Na prečki pod Pećurko I. bivak.

Vzpon skozi Krošnjo preko strehe nad Krošnjinimi vrati in po grebenu na strani Jagnila (nad običajnim letnim planinskim pristopom) do vrha Bereš Dolj. Tu je II. bivak v »Volčji jami«. Iz Bereš Dolja po grebenu (velike opasti) na Maja Bals. Po isti poti nazaj. V isti jami III. bivak.

Iz Bereš Dolja nazaj po grebenu na Krošnjina Vrata in preko Krošnje v Grbajo.

Zaradi izrazito slabega vremena in slabega snega je morala naveza med vzponom trikrat bivakirati.

Plezalci: Stojan Dimitrijević, Zvone Blažina iz PD Radnički Beograd, dne 29., 30. in 31. XII. 1959.

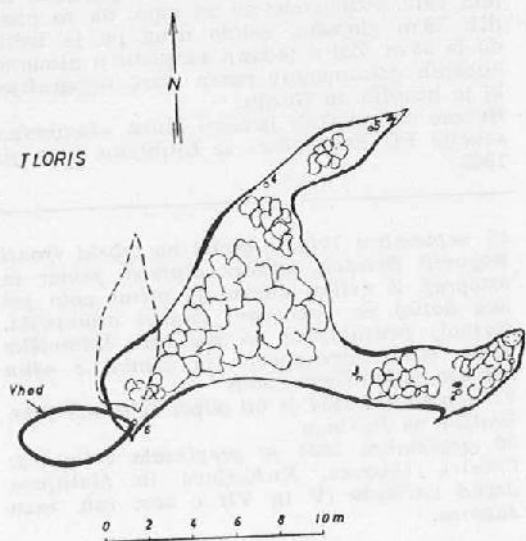
Čeprav je bila alpinistična dejavnost dokaj živa, še vedno ni bilo doseženo to, kar lahko te stene v tem kraju nudijo. Stene Karanfila so še z vseh strani nedotaknjene in čakajo na alpiniste. Vzpon nanje bo olajšan zaradi planinske koče in objavljenega materiala.

Ješičev prepad pri Gozdu nad Črno

Dušan Novak

Na planoti pri Gozdu, južno od debri doline Črne, gradi svet triadni siv do temnosiv apnenec s številnimi vrtačami. Obsežno krčevino pokriva debela plast rodne preperine s travniki in njivami. Na planoti so vasi Gozd, Zabrezovje in Laze južno od Gozda. Le kakih 400 m južno od Laz se v višini 760 m odpira vhod v brezno. Ustje je na vzhodnem pobočju večje vrtače. Brezno je omenjeno tudi v Planinski karti Slovenije, list 2 — »Karavanke in Kamniške Alpe in sosseščina«, 1:75 000. Brezno je v bližini planinskih poti, ki drži iz Godiča preko Brezij in Gozda na Črnelec ali Smrečje in v Volovjek. Brezno žal ni nikaka turistična atrakcija, je pa posebnost, ker je edini tak objekt v širšem okolišu. Ustje brezna je obraslo z drevjem in se razširja proti vzhodu. Dolgo je 5 m, široko pa

M. 1:75 000

BOHOR ŽARI

do 3 m. Kmalu pod površjem se votlina razširi in v stopnjah pade v globino. V globini okrog 30 m se brežno razširi ob razpoki, ki poteka v smeri od juga proti severu. V južnem delu votline se brežno ob zasigani steni še nadaljuje. Zgornji del brezna je ob prečni prelomnici močno krušljiv. Plezanje je bilo zato precej nevarno. Prenekateri debel kamen je jamarju pribrenčal mimo glave.

V globino se brežno nekoliko zoži in je na dnu široko le 3 m. Proti vzhodu pahljačasto potekata dve razpoki. Ob njiju se jama razširi. Strm podor drži sprva proti vzhodu. Rov se nato zaokrene proti NE in se nekoliko dvigne. Klade, ki leže po rovu, so prekrte z debelo plastjo sige. Med bolvani nam je uspelo priti še 3 m globlje, nato pa je votlino zapolnil drobnejši material.

Iz glavne dvorane poteka proti NE druga razpoka, ki je močno zasigana. Na kraju razpoke se dviga visok kamin, ki se podaljša v ozko razpoko, bila pa je preozka, da bi se moglo prodirati še dalje. Spodnji deli jame in strop zgornjega dela so močno zasigani, vendar istočasno močno zablateni z ilovico, ki prodira s površja. Brezno je globoko 58 m. Ob tej priložnosti moramo ponovno opozoriti na vseobči, vendar zelo škodljiv pojav. Kraške jame in brezna ljudje često uporabljajo za smetišča in mrhovišča, kamor odmetavajo vse vrste odpadkov in se jih na ta način najlažje iznebe. V to brezno so pred kratkim vrgli nekaj poginulih krav, ki sedaj v družbi nekaj kur gnijejo in razpadajo.

Pronicajoča voda odnaša gnilobo po kraških kanalih in razpokah proti bližnjim izviro. S tem je podana najboljša pot do trebušnih obolenj in drugih epidemij. Najbližji kraški izviri so v vasi Studence na vzhodu v Pobrebru, najznamenitejši in najlepši pa je izvir Olševka pri Debelčevem mlinu na SW strani. Ta voda pa istočasno velja pri ljudeh za najboljšo.

V razgovoru z domačini smo izvedeli, da so to jamo raziskovali jamarji iz Ljubljane že leta 1913. Pripovedovali so nam, da so prodrli 70 m globoko, nekdo drug pa je trdil, da le 35 m. Žal o tedanji ekspediciji nimamo nobenih dokumentov razen stare fotografije, ki jo hranijo na Gozdu.

Brezno so raziskali jamarji kluba »Jamarska sekcija PD Zelezničar« iz Ljubljane v maju 1963.

15. septembra 1914 je padel na srbski fronti Bogumil Brinšek, odličen alpinist, jamar in fotograf. Z veliko vnemo je utiral pota pri nas dotlej še nepoznani zimski alpinistiki. Najbolj priljubljene so mu bile Kamniške Alpe. Klub »drenovcev« je izgubil z njim svojega najboljšega člana.

23. septembra 1934 je bil odprt Dom pri Treh kraljih na Pohorju.

26. septembra 1934 je preplezala četvorica: Comici, Lipovec, Escherjeva in Mallijeva drzno varianta (V in VI) v sev. vzh. razu Jalovca.

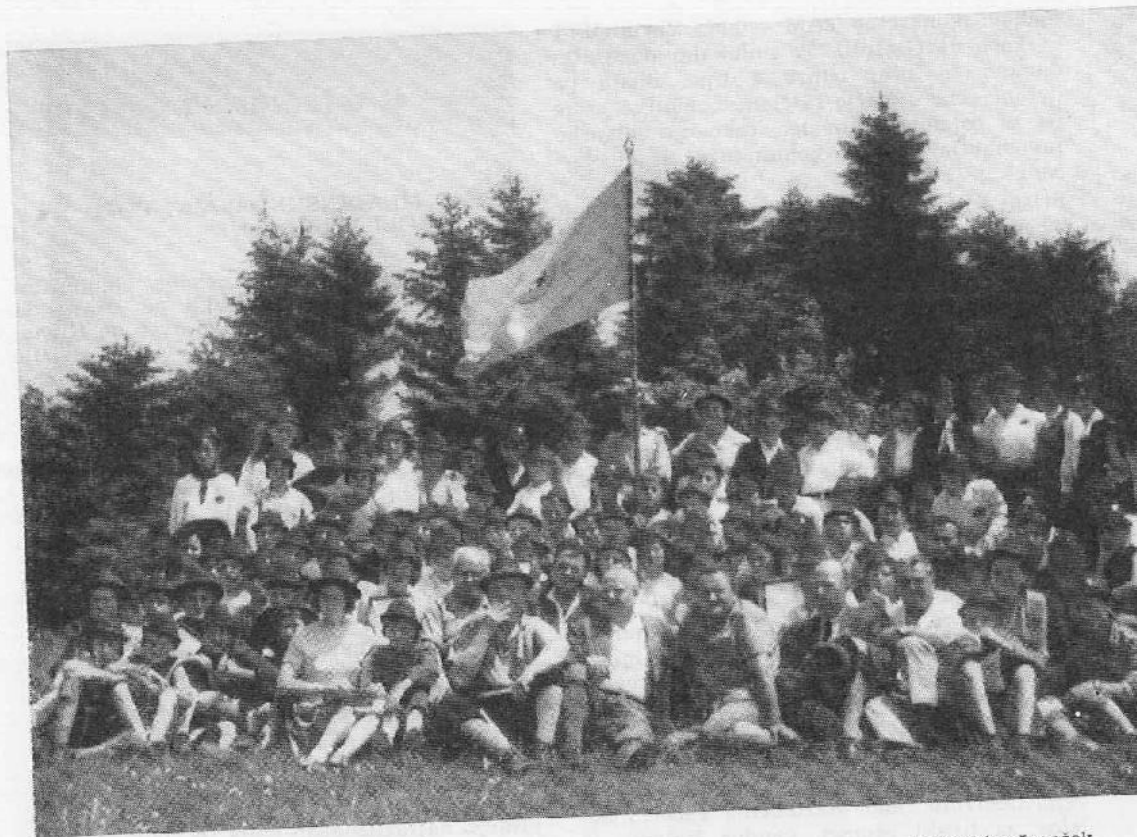
V kresnih dneh, na nedeljo 21. junija t. l., je PD Bohor povabilo na planinsko zborovanje planince od blizu in daleč, da opomni javnost na deselletje svojega obstoja in na petletko svoje postojanke Koče na Bohorju, mičnega planinskega zavetišča sredi bohorških gozdov. Čeprav vreme ni kazalo najboljše, se je zbralo blizu dve sto ljudi. Prišli so peš, z avtomobili, bratsko zasavsko planinsko društvo iz Zagorja pa je najelo kar avtobus, ki je zmogel zahtevno gozdno pot od Planine mimo Netopirja do Plešivca in se ustavil dobrih 100 metrov pred kočo.

Zborovanja sta se udcležila tudi predsednik občine Videm-Krško inž. Dragan in zastopnik SZDI, tov. Lipar, od planinskih društev izvensavskega območja pa je PD Gorje zastopala tov. Mira Ivanšek, PZS pa podpisani.

PD Bohor je v skrbnih, prizadevnih rokah vnetih planincev. O delu društva je na zborovanju spregovoril predsednik tov. Anton Javorič. L. 1953 je zaživel iniciativni odbor pod vodstvom Emila Salmiča, 9. apr. 1954 pa je bil že sklican ustanovni občni zbor. Leta 1956 je društvo že imelo 146 članov, na temeljih stare lovsko-planinske kočje, požgane l. 1942, pa so začeli pripravljati svojo sedanjo planinsko postojanko. To leto je društvo Senovo tudi dobilo ime po Bohorju. Naslednje leto se je število članov dvignilo na 312, naročnikov na PV pa od enega na 54. Naslednja leta je rasla bohorska kočja, markirali so pota na Bohor, prirejali izlete in vključili v društvo 130 mladih članov. L. 1959 so ob 15 letnici zbora kozjanskih aktivistov 23. avgusta 1959 odprli Planinsko kočjo na Bohorju. Do l. 1962 je število članstva zrastle na 391. Povprečno obišče njihovo postojanko ca. 4000 ljudi na leto, tako da mislijo na povečanje.

Društvo ima zdaj 207 mladih članov. Pod vodstvom učitelja tov. Milana Mahovneteta in njegovih sodelavcev Albinca Mahovne, Mirice Božičnik, Ivanke Grile, Ivanke Vodopivec in Danice Kolar je izredno živahno začel delovati mladinski odsek. 97 pionirjev je pod vodstvom osmih vodnikov prehodilo zasavsko planinsko pot Kumrovec—Kum. Kolikor nam je znano, se s takim uspehom ne more postaviti noben drug mladinski odsek. Kaj pomeni to dela, organizacije, priprav, odgovornosti in skrbi za vodstvo, kaj je za to treba vztrajnosti, vneme in navdušenja v mladih srcih!

Ni čuda, če je planinsko zborovanje pod šumečimi krošnjami bohorskih bukev izzvenelo vse v znamenju radosti nad tem planinskim

Mladi bohorski planinci okoli svojega prapora in svojih vodnikov

Foto Mira Ivanšek

podmladkom. Vseh 97 mladincev in mladink je dobilo za spomin planinske klobučke in seveda obilo vzpodbudnih besed, ki so jim jih ob ganljivi slavnosti namenili predsednik KO zasavskih PD tov. Franci Golob, predsednik občine Videm-Krško, zastopnik PZS in tov. Mahovcne. Mladi planinci so zapeli, deklamirali (vodniki so se pritožili, da v PV izhaja premalo planinskih pesmi!) in brali svoje sestavke o pohodu po zasavski poti. Reberšak Mirica je med drugim zapisala: »Lepe so naše planine. Njihove lepote pa ne spoznaš iz filmov, pesmi in slik, njihovo lepoto spoznaš, kadar sam prisluskuješ žvrgolenju ptic nad sabo in šumenju gozdov. Ko je nas mlade planince vodila pot po naših planinah, smo v srcu začutili, da jih ljubimo. Z njih smo odnesli vse polno lepih vtisov, ki nam bodo vedno ostali v spominu. Mnogo prijetnih uric smo preživeli med visokim drevjem in planinskimi cveticami.«

Bil je lep, nepozaben dan. Nič nas ni motila kresna sparina, iz katere je v popoldanskih urah pljusnil topel dežek. PD Bohor je učinkovito in spodbudno potrdilo svoj desetletni obstoj. Želimo mu, naj bi tako uspevalo še naprej.

T. O.

PVP PROBLEM?

Društvom je dobro znano, da se vsa leta, odkar je planinska skupščina sklenila, da se pri PZS zbira PVP, ki se nateka iz prometa na kočah, pri tem tukaj ali tam kaj zatakne. Večina društev sicer izpolnjuje svojo obveznost, nekatera pa ob tem fondu, s katerim razpolaga s posebnim organom PZS, prihajajo do pomislekov: Tako npr. PD Ljubljana-matica, ki ima samo visokogorske postojanke in z njimi dovolj skrbi in preveč. Zadeva je zdaj urejena tako, da ni več v spotiko društvom, ki v PVP sredstva redno odvajajo. Tudi PD Maribor-matica je letošnje pomlad prišlo na misel, da delno sanira svoje finance s tem, da ne izpolni svoje obveznosti do PVP. Predlaga, naj se menja način formiranja sklada po kriteriju članarine, ne pa prometu. Utemeljuje pa to takole:

»V Mariboru število planinskih društev stalno narašča in s tem v zvezi raste število članstva PD. Nekatera PD postavljajo na Pohorju tudi svoje domove, ki pa za čudo niso planinske kočje, temveč sindikalni počitniški

domovi (konkretno TAM — koča Zarja, MTT — koča na Glažuti). Ti sindikalni počitniški domovi so sicer odprtega tipa, imajo pa dvojne cene — nižje za člane kolektiva, višje pa za ostale obiskovalce, tako da dejansko predstavljajo resno konkurenco našim kočam.

Prispevka zvezi ne plačujejo, njihovi člani pa uživajo pod okriljem planinskega društva, vse ugodnosti na naših domovih. Tako stanje je nenormalno ter nas nujno sili k likvidaciji naših koč, odnosno začasno k predaji posameznih sob v uporabo kolektivov.»

Za umevanje problematike planinskega gospodarstva je koristna tudi naslednja opomba iz istega planinskega društva:

»Iz naše bilance boste razvideli, da smo v lanskem letu poslovali z izgubo. Za kritje te izgube, pravilno kot podporo za mladinski, smučarski in alpinski odsek, smo prejeli malenkostno dotacijo, za kritje izgub pa ničesar. Tajnik SZDL nam je odkrito povedal, da ne smemo računati na kako dotacijo za kritje izgub, temveč moramo poslovati po ekonomskem računu. Ekonomskih cen za nočnine pa žep našega člana, zlasti mladinka, ne preneso. Ne razumemo pa dejstva, da skupnost plačuje visoke izgube raznih hotelov.

Naše društvo in vsa planinska društva v državi so bila ustanovljena predvsem za rekreacijo delovnih ljudi. Razumemo važnost hotelov za tujski promet, vendar štejemo za potrebno, da odločilni faktorji uvidijo potrebo rekreacije tudi za domačega človeka, ki so mu hoteli zaprti zaradi visokih cen. Tudi domači delovni človek, ne glede na to, če je član bogatega kolektiva, ima pravico do rekreacije ter je dolžnost družbe, da mu pri tem pomaga.

Sodimo, da je ravno Planinska zveza Slovenije v prvi vrsti poklicana ne samo, da zahteva plačilo predpisanih prispevkov, temveč da planinskim društvom omogoča tak dohodek, ki take prispevke lahko krije.»

PD Maribor-matica predlaga, da PZS spremeni njegov dolg pri PVP v brezobrestno posojilo na 5 let (533 920 din). S tem se seveda delno razbremene finance tega društva, odpirajo pa se problemi drugje, predvsem seveda tam, kjer je PZS ta fond lahko namenila visokogorskim postojankam manjših društev. Vsekakor stoji PZS in posebej njena gospodarska komisija pred težkimi vprašanji, ki se ne tičejo samo PVP, ampak tudi njene organizacije, organizacije našega planinstva sploh, posebno odkar je tudi z najvišjega našega planinskega foruma nakazana smer k ustanavljanju planinskih društev po delovnih organizacijah.

T. O.

novice iz mladinskih odsekov

O MLADINSKI KROŽNI POTI OKOLI LJUBLJANE

Kmalu se bo pridružila ostalim planinskim potem, planinski transverzali od Drave do morja, zasavski poti od Kumrova do Kuma, spominski partizanski poti XIV. divizije še mladinska planinska krožna pot okoli Ljubljane. Kakor vsem dosecanjim transverzalam bo tudi tej na novo izpeljani poglaviti smer povezava najlepših predelov naše gorske pokrajine. Naj omenimo nekaj specifičnosti te nove poti v primerjavi z dosecanji. Vzniknila je ideja zanjo v vrstah mladih planincev MO PD Ljubljana-matica. Prav tako je mladinski odsek to pot izpeljal in lisal. Celotno delo je slonelo na mladih močeh, ki so ob majhnih denarnih sredstvih vložili še dokaj truda.

Druga pomembnost te mladinske planinske krožne poti je tudi ta, da ne poteka po naših izrazito visokih gorah, vršcih, temveč po predgorju naših slovenskih Alp in po majhnem delu Krasa. Pot obide, kot že samo ime transverzale pove, Ljubljano v krogu približno v dolžini 150 km. Sprva se pot vzpne preko osamelcev Ljubljanskega polja, gre po višavju najrazličnejših oblik in velikosti tako Zasavja, skrajnikov kraškega sveta južno od Ljubljanskega barja in končno še Polhograjskih Dolomitov. Hodimo po razgibanem svetu, zdaj po poljih, travnikih Ljubljanske kotline in zdaj zopet po hribovitem svetu višine okrog 1000 metrov. Drugič nas zopet zanese pot v kraško podzemlje, v njegov svet krasot in značilnosti.

Tako bo Ljubljana kot srce bivšega osvobodilnega gibanja dobila planinsko in to mladinsko pot, ki naj popelje mladi rod v njeno bližnjo okolico. Tu se bo mladež lahko brezskrbno razdajala soncu. Obenem bo prišla v stik s spomini na komaj preteklo zgodovino NOB in tako znala ceniti njene vrednote in pridobitve. Mladina bo morda za hipec pomislila v svoji razposajeni igri, zakaj se lahko brezskrbno igra pod svobodnim soncem. Poleg srečanj s partizanskimi kraji, ki so znani po težkih borbah za našo osvoboditev, se bo lahko popotnik temeljito spoznal s kraji in pokrajinami, njihovimi prirodnimi, kulturnimi, zgodovinskimi in drugimi posebnostmi.

Mladinska transverzala bo zelo primerna za šolske, športne dneve in ekskurzije v naravo in bo združevala še ogled kulturnih in zgodovinskih znamenitosti raznih krajev. Pot je markirana na običajen način, s krožčastimi markacijami in za razliko od drugih planinskih poti označena z veliko črko M. Vsi tisti, ki bodo prehodili to pot, bodo prejeli častni

našitek te poti. Prehojeno pot bodo dokazali s posebnimi žigi, ki jih bodo odtisnili v ta namen izdelan dnevnik poti s pregledno skico terena. Seveda pa žigi in našitek ne smejo biti glavni namen te nove mladinske transverzale. Hitrostne tekme naj se umaknejo na atletske stadione. Njen namen je podarjen že v prejšnjih vrsticah, t. j. v izletništvu v naravo, najbolj razgibani dejavnosti v planinstvu. Na izletih naj si mladi ljudje pridobivajo novih moči za svoje nadaljnje delo.

Nedvomno je bila tudi ta pot mladine posrečeno zamišljena in upamo, da bo tudi izvedena. Ta pot naj simbolizira mladost vedrih; sproščenih, nasmejanih, vendar vzgojenih, plemenitih in predvsem zase in za človeka odgovornih ljudi. Največja specifičnost mladinske poti, ki ni namenjena le Ljubljani, je v tem, da poteka skozi kraje, ki niso oddaljeni le 25 km od Ljubljane. Zato bo možno izvršiti transverzalo naenkrat, v tem primeru bo treba prespati tudi v turističnih in drugih domovih, ker je na vsej poti zaradi nižjih leg malo planinskih postojank.

Planinci v MO PD Ljubljana-matica pa so uvideli potrebo po izdaji poljudno napisane publikacije, ki naj bi bila transverzalcu ali skupinam ljudi večš spremljevalec na tej poti. Ob tej priložnosti naj izrečemo besede, ki so jih že večkrat napisali naši znani slovenski planinski pisci, da ni ves resnični čar samo v višjih legah gora, temveč prav tako v njenih predgorjih. Tudi planinec se mora v začetku zadovoljiti z manjšimi hribi. Ako si pridobi potrebno kondicijo, lahko upa na uspeh na večjih planinah.

Zaradi propagande te nove krožne poti smo tudi že razpisali nagradni foto natečaj za barvne diapozitive, katere bomo uporabili za predavanja o tej novi transverzali. Posnet bo tudi črnbeli ozkotračni film z namenom popularizirati to novo pot.

Na koncu z vsem srcem želimo vsem, posebnostim, ki so tudi še po srcu mladi, da krenejo na pot in jim želimo srečno na novi mladinski krožni poti okoli Ljubljane.

Jože Miklavc

MLADI PLANINCI NA DELU POD STOLOM

Na vabilo koordinacijskega odbora MO PD Gorenjske za zbor pod Stolom 27. in 28. junija se je odzvala večina MO Gorenjske in tudi zastopniki iz Ljubljane, Trbovelj, Medvod in Kamnika.

Tako se je zbralo v soboto zvečer ob tabornem ognju okoli 170 mladih ljubiteljev gora, med njimi zastopnik PZS tov. Kločnik, predsednik gradbenega odbora nove Prešernove koče na Stolu tov. France Konobelj-Slovenko, načelnik GS Božo Lavrič in drugi, med njimi precej gorskih reševalcev.

V imenu mladinske komisije je kot organizator zbora pozdravil navzoče Lojze Hafner.

Nato pa je zadonela prisrčna planinska pesem.

Drugo jutro, ko so po dolini ljudje še spali, se je pričela viti proti vrhu Stola dolga kolona mladih planink in planincev z eno ali več deskami na ramah proti kraju, kjer bo stala nova koča. Pot je bila dolga tri ure in več. Utrujenost smo tolažili s prelepim razgledom. Pod nami se je bleščalo Blejsko jezero in čim više smo se vzpenjali, tem lepše je postajalo obzorje okrog nas. Vrstili so se počitki in šale in končno je bil tu cilj. Megla je preprečila pogled na Koroško, ni pa skale zadovoljnih in veselih obrazov nasmejane mladeži, ki je kot prva v tej množični akciji priskočila na pomoč pri obnovi Prešernove koče.

Motile so nas le nekoliko pretirane cene v Valvasorjevem domu. Niso se ozirali, da je tu mladina, ki je prišla sem ne samo na izlet, ampak tudi na delo.

Pri žgancih z mlekom so nas »ustrelili« za 320 din, čeprav se krave pasejo skoraj okoli koče, pa tudi skromna enolončnica za 250 din je bila hud napad na naše žepe. V bodoče naj bi upravni organ koče o teh malo razmislil.

Lojze Hafner

iz planinske literature

ZLATKO SMERKE, ALPINISTIČNI VODIČ, izdaja Športska štampa i Jugoslovenski savez organizacija za fizičko kulturo, Zagreb 1963. Vsekakor delo, ki dostojno predstavlja hrvatski alpinizem in njegovo kulturo, izdano sicer pozno, a vendarle še »pravi čas«, ne sicer po pregovoru »vse je dobro, če je konec dober«, marveč zato, ker bo plezalski vodnik še utegnil opraviti propagandno vlogo za jugoslovanski gorati svet in bo pri tem pomenil tudi važen vzgojni činitelj pri rasti vsega jugoslovanskega alpinizma. Takale knjiga odkriva in vzpodbuja, je dokument o delu in napotek zanj v bodočih časih in zato večje kulturno dejanje kot običajen turistični vodnik, zato torej tudi manifestacija naših moči in volje, da se kot enakovredni lastniki gorskega sveta uvrstimo ob stran drugih, bolj razvitih »starejših« alpskih narodov. V resnici knjiga, ki sem je bil vesel bolj kot katerekoli druge, ki je pisana na temo gora, pa tudi knjiga, ki me je prijetno presenetila spriču tega, da že nekaj let, morda celo desetletje pogrešamo publikacije, ki bi dopolnila alpinistično kroniko slovenskih gora od l. 1932, t. j. od rojstnega leta »Našega alpinizma«, ki so ga z velikimi težavami spravili na svet skalaši, predvsem generacija, ki se je stenam posvetila v letih po prvi svetovni vojni.

Morda bo kdo rekel, da stene 17 gorskih področij, ki jim je Smerke dal mesto v tej knjigi, nimajo tistega značaja, kakor ga imajo stene v Alpah. Če to za nekateri res velja v vsakem pogledu, je med njimi nekaj takih, ki jih v prihodnosti nedvomno čaka živ alpinistični razvoj. Avtor knjige ima prav, če ji daje med drugim tudi nalogo, da ta neznani gorski svet od Učke do Prokletij popularizira, mu poskrbi priznanje njegove alpinistične vrednosti, predvsem pa vzpodbudi napredek in razvoj alpinizma v širšem našem izvenalpskem gorskem svetu. Nedvomno pomeni povojni razvoj alpinizma v Zagrebu in Beogradu ter nekaterih drugih središčih največjo alpinistično pridobitev povojne dobe, je to nova kvantiteta, je pa tudi kvaliteta, saj namen planinstva ni omejevati ampak razširjati vse dejavnosti, ne nazadnje najimnitnejšo — alpinizem. Poleg tega se je s tem razširil playground našega alpinizma. Spričo tega so novi vzponi v tem svetu še več vredni. Strinjam se z avtorjem: večkrat več vredni kakor kako ponavljanje v Alpah.

Kdor količkaj pozna razmere in dogajanja v našem izvenalpskem gorskem svetu v zadnjih 30 letih, ve, da je imel Smerke težko zbirateljsko in prav tako težko uredniško delo. Kdor je spremljal alpinistične zapiske s tega področja v domačem in tujem periodičnem tisku, mora vedeti, da vse težave pri tem delu skoraj ni mogoče premagati. Vendar je Smerketova knjiga osnova, štartni zapis, ki ga bo možno popravljati in dopolnjevati. Odveč je misliti, da lahko izide popolno delo take vrste, saj zastari po navadi, še preden gre iz avtorjevih rok v tiskarno. Prav zato je preveliko obotavljanje pri tej vrsti literature odveč. To ni znanstveno delo, je priročnik, s katerim ne gre odlašati. Vsaka zamuda prinaša veliko izgubo. To pravim zaradi tega, ker sem pred kratkim slišal, da moramo pred izdajo našega alpinističnega vodnika poskrbeti za enotno terminologijo. Seveda bi bilo prav, da pridemo do nje in da se je kolikor toliko držimo, to se pravi, da postane v alpinističnih zapisih občna raba, toda če bomo na to čakali, vodnika, ki smo ga dolžni izdati zaradi alpinističnega dela naših povojnih plezalskih generacij, še dolgo ne bomo imeli. Kje bomo dobili prireditelja, ki bo avtoritativno lahko posegel v besedišča opisovalcev, ki jim jzik večkrat ni kaj prida mar, poleg tega pa imajo sleherne oči svojega slikarja!

Smerketova knjiga obsega najprej uvodno opombo dr. Zeljka Poljaka, urednika »Naših planin«, ki ima sam zabeležnih nekaj prvenstvenih vzponov. Dr. Poljak je s tehtno besedo označil alpinizem kot kulturni in športni pojav, obenem pa ocenil pomen plezalskih činitev v našem izvenalpskem svetu. Avtorjev predgovor dr. Poljaka dopolnjuje. Sledi pregled planinskih koč, med katere je zašel tudi motel Starigrad, kot razmeroma ugodno izhodišče za steno Anić Kuka. Nič ne de! Kdor oboje pozna, bo razumel, kdor pa ne pozna, naj pogleda, da mu bo jasneje, kako

učinkovito združiti in vzporediti propagando za morje in gore, dva osnovna prirodna potenciala našega turizma. Sledi plezalski vodnik po Vranjski Dragi, v katero je vklesano tudi Comicijevo ime, Kuželjski stijen, Kleku, Velebitu, Dinari, Kozjaku, Mosorju, Biokovu, Čvrnsnici, Prenju, Magliču, Volujku, Ostrcu, Durmitoru, Prokletijah in Solunski glavi. Vsako gorovje uvede kratek orografski in alpinistični uvod, vzponi so označeni s številko ob strani, opis sam pa ima v naslovu običajno ime navezc, nato sledi dostop, opis, označba težavnosti in sestop, višina stene in čas vzpona, torej sistematika, ki je pri nas že utrjena in v glavnem pred pol stoletjem uvožena iz Alp. Za geografsko orientacijo so dragocene grebenske karte in crteži sten, ki jih je prispeval Vinko Zecić. Priložene so Smerketove fotografije, ki spričo šibkega papirja žal ne pridejo do pravega izraza, čeprav — alal jim vjera! Oprema bi morala računati z modernimi materiali, tehnika knjige pa bi lahko jemala zgled pri Puskashevem vodniku po Tatrah.

Cena knjigi je 700 din, torej poceni.

Tako avtorju kot PSH in PSJ k izdaji knjige iskreno čestitamo. Nedvomno je lep in tehten prispevek k proslavi 90-letnice hrvatskega planinstva.

T. O.

VODNIK ZASAVSKE PLANINSKE POTI

V družbi Vodnika po slovenski transverzali I je izšel tudi Vodnik zasavske planinske poti. Žal so morale odpasti slike planinskih domov in ostalih pokrajinskih znamenitosti. Tudi vsebina vodnika se je morala znatno skrajšati. Zadovoljiti se moramo z najnujnejšimi podatki. Vzrok: Finančna skromnost.

V skici poti je pomotoma izostala Šmarjetina gora, katere hrbet loči Kunšperk od Orešja. Skozi to vas drži namreč pot proti Bizeljskemu gradu. Zaznamovan ni Javor (1131 m) med Partizanskim vrhom in Domom borcev. V skici sta napačno navedeni višini pri Lisci z 847 (pravilno 947 m), Veliko Kozje 98 (pravilno 987 m). V vodniku so kote pravilno označene in navedene tudi tam, kjer v skici manjkajo. V vodniku pa je tiskarski škrat poneveril ime »Lisca« v Lisce.

Izostali so tudi uporabljeni viri: Valvasor, Raditsch, Ignac Orožen, ing. Klementz, razborška kronika Blaža Jurka, Dravska banovina in 200 let zagorskega rudnika.

Kot zbiratelj snovi za knjigo se zahvaljujem vsem zasavskim planinskim društvom kakor tudi posameznikom od Šušice na Bizeljskem do Litije, ki so bili na voljo s svojimi prispevki in nasveti.

Zahvaljujem se tudi tov. Stanetu Hribarju in Planinski založbi.

Vitko Jurko
Dol pri Hrastniku

BILTEN XII. ZBORA PLANINCEV PTT JUGOSLAVIJE, št. 3, izdalo PD PTT Ljubljana. O PD PTT smo že pisali, v kratkem bomo lahko poročali o zboru poštarjev planincev na Komni. Pri roki imamo lepo opremljen ciklostiran »Bilten«, z uvodom predsednika PD PTT Ljubljana Jožeta Dobnika, sicer pa vsebuje O. Zupančiča pesem Joži Copu, nato pa obvestila o prehrani in prenočiščih, prevozu z vlaki, opremi, o transversalni in zdravniški službi. »Bilten« ima tudi informacije o izletih s Komne, razpis za najboljšo fotografijo in navodila glede skupne seje delegatov itd., skratka lep, trden tiskan dokaz, da je PD PTT Ljubljana uspešen in spreten organizator in da razume pomen take planinske manifestacije, kot je vsedrjavni zbor poštarjev planincev.

T. O.

G. B. SPEZZOTTI: L'ALPINISMO IN FRIULI E LA SOCIETÀ ALPINA FRIULANA, Vol. I (1874—1899), Società Alpina Friulana, Sezione di Udine del C. A. I., Videm — Udine, 1963, 193 strani, 30 slik. — Lepo, vse hvale vredno historiografsko delo, pomembno in zanimivo tudi za nas, slovenske planince, ker nam razlaga furlanski, nam sosedni planinski svet. Avtor, predsednik videmske sekcije CAI, si je bil naložil nelahko opravilo, ko se je lotil iskanja, zbiranja in razvrščanja ogromnega gradiva za sestavo knjige, ki obdeluje zgodovino alpinizma v Furlaniji. Prvi del, ki je zdaj izšel, obravnava klasično dobo od ustanovitve turniške podružnice C. A. I. (Sezione di Tolmezzo, 1874) pa do l. 1899, leta pred smrtjo Giovannija Marinellija, čigar spominu je knjiga posvečena. Ob ustanovitvi je imela podružnica v Tumeču, po vrsti 18. sekcija C. A. I., 66 članov, njen prvi predsednik je bil znameniti geolog Torquato Taramelli, toda dejanski pobudnik in ustanovitelj furlanske planinske organizacije je bil Marinelli, alpinist klasičnega formata, slovec naravoslovec, zgodovinar in geograf, ki ga štejejo za spodbetnika modernega italijanskega zemljepisja. Domala 30 let je uspešno vodil furlanski alpinizem. Tudi Kugy se je zanj navduševal, pisal je o njem, da je izvrsten znanstvenik, obdarjen tako z znanjem kakor z dobroto, ena od največjih gorskih osebnosti, pravi, kar sem jih srečal v svojem življenju. Nemški zemljepisec in alpinist Diener je poimenoval tisti del gore, ki obkroža Furlanijo, »Marinelli's Alpen«, Marinellijeve Alpe.

Sprva sta furlanske alpiniste najbolj zanimala Kamin in Prestreljenik, kasneje še Viš in Poliški Spik, in prav to gorsko območje se šteje za zibelko furlanskega alpinizma. Toda domala po vseh tamkajšnjih znamenitih vrhovih so si lovorike prvih alpinistov pristopnikom priborili Nemet, kakor Wenzel, Langer (Viš, okoli 1850), Edmund Mojsisovc (Peralba, 1862), Grohmann (Coglians, 1865, in Kellerwand-Chianevate, 1868), Findenegg (Kamin s severa, 1879), Adolf Gstirner in še drugi. Za Poliški Spik-Montaž, imenujejo ga »il Cervino delle Giulie« (Matterhorn Julijskih Alp) in »Re di Dogna« (Dunjski kralj), ki je stal tiste čase v avstr.-ital. državni meji, se je skož leta bila huda borba. Z mikavno goro so se poskušali sam Marinelli, njegov učence, zaslužni Giacomo di Brazza, s posebno vnaemo videmski alpinist Giovanni Hocke, a z one strani Beljačan Hermann Findenegg, ki je po prejšnjih izjalovljenih poskusih dne 18. avgusta 1877 iz škribine Distels ubral smer na zapad, vodil ga je Antonio Pezzano, p. d. Brusefiar, Furlan iz doline Reklanice. Sta sta po Veliki polici in navzgor skozi kamin, današnji Findeneggov, ter srečno priplezala na začetni vrhunec. O Findeneggovem uspehu se ni kaj kmalu razvedelo, pa se je natančno 13 dni za njim ponovno lotil drzne ture Hocke, ki je že prej opravil več neuspešnih poskusov s škribine Distels na desno, v Brda. To pot pa so stopili tudi oni v Veliko polico ter onod in skozi Findeneggov kamin dosegli sam vrh Poliškega Spika. Tiste čase so hodili še

s puškami v Montaž, plezali pa so s Hockejem Antonio Casellotti ter slavna gorska vodnika Giuseppe in Antonio Pesamosca, »il lóufs«, »volkovas«, domačina iz vzhodne Reklanice. Hocke je videl na vrhu možica, ki sta ga bila postavila Findenegg in Brusefiar, videl je tudi Findenegovo vizitko, pa je bil slep teh reči in je v miru poslušal, ko so ga v dolinskem slavli kot montskega zmagovalca... Brazza se je pa naprej pogajal za prehod čez Brda, prišel je v dotlej še neznanem, pač zelo divjem skalovju, še više od Hockeja, je v veliki gorečnosti, alpinist in učenjak iz plemenite rimske rodbine, zdaj furlanski patrielj, komaj 20 let star, sam začel z dietom v živo skalo po ostrem grebenu sekati stopnice in onod pripravil današnji »normalni« pot na Poliški Spik, ki ga poznamo z imenom »Via Brazza«.

Trajen spomin so zaslužili furlanski alpinisti in gorski raziskovalci, med prvimi Giovanni Marinelli, tudi Arturo Ferrucci, ki je že z 20 leti začel hoditi v gore, polnih 70 let jih je marljivo obiskoval in mnogo o njih pisal, opravil tudi veliko prvenstvenih, posebno v Karnijskih in Clautanskih Alpah, tod pa prvi odkrival do takrat svetu zaprte in nikomur znane vrhove v prelepi skupini Montfalconi. In naprej še Guido in Cesare Mantica, zlasti Cesare, Marinellijev učence, ki je začel plezati s 16. letom in kmalu zadobil velik ugled v alpinističnem svetu, pa Attilio Pecile, ing. Pitacco, Emilio Pico, Francesco in Giuseppe Feruglio, Celso Gilberti, ki so se lotevali težkih in najtežjih, tudi že zimskih alpinističnih podvigov, ter še Leonida d'Agostini, Francesco Morassutti, Giuseppe Urbanis, ki ga štejejo za prvega resničnega plezalca iz Furlanije in ga tudi Kugy s poudarkom imenuje, pa Giuseppe De Gasperi, ki se je l. 1907 smrtno ponesrečil v Civetti. Knjiga jih povečuje, z veliko besedo opisuje njihova spomina vredna dejanja, v zgodovini Poliškega Spika pa piše zelo lepo tudi o Tržačanu Kugyju, ki je skozi 25 let poln ljubezni in volje pogumno plezal, vse stene in stene preplezal v tem gorskem velikanu. Spoštljiv spomin poklanja avtor še posebej Kugyjevim montškim vodnikom, Andreju in Jožetu Komacu, Janezu Kverhu, Antonu Ojcingerju, Ozvaldu Pesamosci.

Obširno se bavi knjiga z vprašanjem gorskih vodnikov na Furlanskem. In naštev, kar jih je bilo najbolj znanih, najbolj sposobnih, najbolj zaslužnih. Le-te iz Julijskih že poznamo po Tumi in Kugyju, pa Lovšin jih je dostojno obdelal v »Gorskih vodnikih«.

Knjiga nam opisuje posebne organizacijske preobrazbe furlanskega planinstva. Tri leta po ustanovitvi sekcije CAI v Tumeču so imeli zborovanja in v Pordenonu. Glavni predmet obravnavanja je bilo težko finančno stanje furlanske planinske enote. Prišlo je do sklepa, da se Furlanija odcepi od CAI, ustanovijo so si samostojno planinsko društvo — Società Alpina Friulana, ki je še eno leto imelo sedež v Tumeču, se potem preselilo v Viadmo, ker je tam prebival Marinelli, in odtlej se uspešneje delovalo na raznih področjih in je sila naraščalo število njegovega članstva. Vendar so se že l. 1880 spet vključili v vseitalijansko planinsko organizacijo CAI kot videmska podružnica ali sekcija, zdaj že sedemtrideseta po vrsti.

Duša furlanskega alpinizma je bil Giovanni Marinelli. Učil je mladino: »Laže je ne hoditi na noženo goro, kakor pa da bi obiskali eno samo. Čeboste eno spoznali, se boste še vračali v gore, čebojte bolj voljni in še bolj zaljubljeni.« Tudi za daj bolj voljni in še bolj zaljubljeni zamislila dala otroške kolonije je po Marinellijevi zamisli dala prvo pobudo Società Alpina Friulana in so pripravili prvo tako kolonijo l. 1893 v Studeni dolini nad Tabljem.

Voditelju Marinelliju se je od kraja zdela čez vse važna posebna vzgoja planincev, telesna in moralna. Se danes se z užitkom čita njegov veliki ideološki govor na ustanovni skupščini l. 1874. Celotno je za planinca osnovnih elementov, je razlaga: Ugodje (diletto), znanje, zdravje, značaj. Neštete so njegove sentence o smislu in ciljih planinstva, zelo so izvirne nekatere, a vse občutujejo tako globokega misleca kakor izkušenejšega moža. Govorili je: »Alpinizem ni šport, zlasti ni atletskega šport, temveč je šola za mislijevc, za razum in za srce.« Tožil je čez mladno, da se ogiblje naporu, se lovi za lagodnim življenjem, išče lahke zabave. Tako se popljuje — je

pisal — estetski užitek in globoki smisel življenja. Duha barantajo z materijo, in namesto da bi resnično živeli, se zadovoljujejo z životarjenjem... Negodoval je Marinelli tudi nad samim gorskim prebivalstvom, češ da so nasproti planinstvu brezbržni, niso se vključevali v planinsko organizacijo, ki je od kraja imela za člane le intelektualce, učenjake, učitelje in profesorje, funkcionarje, obrtnike, vojake, sploh same dolince. Se z iskanjem gorskih vodnikov je bilo nešteje in zelo hudi težav, čeprav se jim je v zelo širokašni zemlji nudil čeden zaslužek. Prav ekonomski interesi hribovskega ljudstva so bili Marinelliju posebno pri srcu in predvsem nanje je mislil, ko je vneto propagiral študij gorskega sveta. Že v prvih društvenih pravilih so imeli take-le točke v delovnem sporedu: meteorološke študije, merjenje višin, rudnine, termalni vrelci, gozdarstvo, svinarstvo, selekcija goveda in mlekarstvo kot načrtno delovanje za olajšanje življenja gorskega prebivalstva, zemljepisje, fizika, naprava koč in zavetišč, pomoč v spopletanju domačega gostinstva, izleti in ture po domači zemlji, obiskovati domače kraje, predvsem gore, jih študirati in pisati o njih, veliko pisati, da bo svet vedel za lepoto domovine. Sploh je furlansko planinsko društvo že od začetka pripisovalo posebno važnost kulturni plati delovanja. Brez alpinistične knjižnice in čitalnice, brez teh kulturnih ustanov — je zaklical Marinelli — se Videm po pravici obtožuje surovosti in barbarstva (odl rozzezza e barbarie). In vse je začelo pomagati, zbrati in nabirati ter je že leta 1880 imela planinska knjižnica v Vidmu 2500 enot (knjige, posamezna literarna dela, zemljevidi). Danes je ta knjižnica ugleden kulturni zavod v mestu, je ves dan odprta, kakor tudi posebna čitalnica, ki ima goste od jutra do večera. Marinelli se je odločno lotil altimetrije, ker kar se meritve višin tiče, je vladala tedaj velika revščina. O tem je mnogo pisal in vzbujal tisto gradivo, zlasti ker je sproti ugotavljal tudi toponimie, še danes posebno pozornost. Temeljito se je bavil s problemom gorske ekonomije, proučeval je planinarstvo v furlanskih planinah, napisal delo »Le Casere in Friuli«, planine na Furlanskem, in dal pobudo za ustanavljanje zadrudnih mlekar. Priobčeval je spise o furlanskem ambientu sploh, o Furlanah in njihovem življenju, o gorah in planinah, obdeloval je naravoslovna, zlasti geološka in meteorološka vprašanja, zemljepisje, toponomastiko, demografijo. Že v času, ko so še bili v Tumeču, že l. 1875, je Marinelli izdal prvi zvezek zbirke »Dal Perleba al Canino«, od Perabe do Kanina, ki je skoro vsega sam napisal in je drugi zvezek tega dela izšel že dve leti zatem. Skupaj s Taramellijem, prvim pobudnikom orograficnega študija videmske pokrajine, sta izdelala zemljevid Furlanije in naprej dopolnjevala geološke in geografske študije furlanskega ozemlja. Pisali so izredno veliko. L. 1881 so začeli izdajati zbornik »Cronaca della Società Alpina Friulana«, ki je izhajal do l. 1889. Naslednje leto je začel izhajati dvomesečni »In Alto«, zbornik in revija pa sta prinašala članke, ki so nekateri še danes dosti aktualni, tudi za nas Slovence, ker so se tam večidel znanstveno obravnavale zgodovina, topografija, nomenklatura, toponomastika, geologija, favna in flora ozemlja, ki je deloma naše lastno znano. V prvih letnikih je skoro največ napisano o Kaninu in njegovih sosedih, o Poljškem Spiku, Juljskih Predalпах, o Rezijsi idr. Markantna osebnost v furlanskem planinstvu je bil že imenovani Giacomo di Brazza, v Rimu je dovršil naravoslovne študije, bil pa je alpinist, kakor maločko za gore navdušen. Telesno izredno močan je zdržal vsak fizični napor in so rekli o njem, da bi bil edino on takrat v Furlaniji poklican, da započne alpinizem kakor ga danes poznamo. Že z 20 leti je bil na daleč znan kot alpinist in učenjak. Že tako mlad je preplezal znamenito Sernio in Zuc del Bóor, za tiste čase (l. 1879) veliki alpinistični dejanji. Prvi je prišel na Kanin po ledeniku, ta ledenik ga je pa za mnoga leta močno priklenil nase. Z vrneno se je vrgel na glaciološke študije in si je za bivanje na terenu pripravil zavetišče v naravnih jami pod steno Bele peč, tiste pod Kaninskim ledenikom. V Spoznativni knjigi je zanimiva fotografija Brazzajeva zavetišča, rezljanska Bela peč (all Bila peit,

kakor jo izgovarjajo domačini) pa je tam zapisana Pila Bec. Užival je tisto preprosto domovanje do l. 1882, ko je dokončal svoja ledeniška raziskovanja, objavil o Kaninskem ledeniku več spisov ter se nato odpravil v daljnji Kongo na poseben študij, zavetišče pod Kaninom pa daroval planinskemu društvu (Brazzaville).

Drugo specifično Brazzajevu delovno torišče sta bili dolini Reklanica in Dunja, tiste čase še zelo divji svet. Znana so njegova dela kakor »La Val di Dognas«, »Studi Alpini sulla Valle Raccolana«, »Carta del Canale di Raccolana« idr. L. 1883 je o Brazzajevem pomembnem delu po dolini Reklanici objavil Marinelli poseben spis: »Giacomo di Brazza e i suoi lavori nella Val Raccolana«. Posebej je Brazza obravnaval gorstvo Poljškega Spika. Tam se je naselil na planini Parte di Mezzo in opravljal svoje morfološke, geološke, geofizične, geodetske, naravoslovne in topografske študije. Tudi Kugy je visoko cenil Brazzajev in piše o njem: »Nihče ne sme govoriti o Neveji, o Kaninu, Montazu — ne da bi pozdravil njegov glavni spomin.« Brazza je ostal do konca v Kongu. Tam se je na svojih študijah posluževal za bivanje zelo skromnih naprav, postavljal si je kočice iz suhega kamna ali pa si je poiskal naravno jamo za začasno stanovanje. Iz Afrike je prišel v septembru 1886 na otvoritev kočje Tam za Belo pečjo, se vrnil v Kongo, se zdaj tam nalezal neozdravljive boleznii ter prišel l. 1888 umret v Rim, komaj 29 let star.

Medtem so naprej pisali in opisovali. Na stotine štejejo samih Marinellijevih spisov, objavljaj je monografije, znanstvene izsledke s področij, s katerimi se je bavil, spominke spise, opisoval gorska pota itd. L. 1878 je napisal zanimiv članek »Le prime alpiniste sulla vetta del M. Canino«, prve alpiniste na vrhu Kanina. So drugi so pisali, tako prof. Marinoni: »Fra i Monti del Friuli«, Taramelli: »Le rocce del Friuli«, L'Alpinismo in Friuli nel biennio 1878-79« in še mnogo drugih. Fidenegg, ki je bil tudi član furlanske sekcije CAI, je napisal »Aus den Raibler Bergen«, temeljit spis, ki ga še danes zavzeto čitamo. Medtem je l. 1887 izšla prva knjiga že težko pričakovane zbirke vodičev »Guida del Friuli« z naslovom »Illustrazione del Comune di Udine«. L. 1894 je beli dan zagledala druga lepa knjiga: »Guida del Canal del Ferro«, vodič po Zeleznem kanalu. L. 1898 je izšla »Guida della Carnia«, ki je bila kmalu razprodana in je že l. 1906 na sveto prišla druga izdaja tega imenitnega dela. Vse tri zajetne, zanimive snovi bogate knjige nosijo na prvi strani častno ime Giovannija Marinellija. Z izdajanjem izvrstnih vodičev so načrtno nadaljevali. L. 1912 je pod imenom Olinta Marinellija, sinu Giovannijevemu, izšel vodič po Juljskih Predalпах, »Guida delle Prealpi Giulie, 800 strani obsegaajoče, tudi za nas izredno zanimivo delo. Peta knjiga zbirke nosi naslov: »Gorizia con le vallate dell' Isonzo e del Vipacco«, Gorica s Posočjem in Vipavo, izšla je l. 1930, že pod Mussolinijem... Šest let prej pa je bil Michele Gortani izdal dela takrat že pokojnega Giovannija Marinellija o Karniji in Zeleznem kanalu v eni sami knjigi: »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, tudi za našega planinca, ki se za tiste gorske predele zanima, še danes zelo potrebna, zelo koristna knjiga. Tudi neplaninec bo v nji našel za vsede podatke. In še nekoliko o planinskih zavetiščih. Prvi čas so bili društveniki ostro proti slehernemu pripravljanju v gorah. Ne koč niso marali ne nadelanih steza ne markacij. Ko so na občnem zboru razpravljali o tem, ali bi se zgradilo v Poljškem Spiku zavetišče, je bil izid glasovanja tale: 15 da, 11 ne. Nasprotovavci so tako govorili, češ da raje izdajamo knjige kakor pa denar razmetavamo za nepotrebne reči. Toda potem so vseno uredili prostorno jamo v steni pod škribno Disteis, v višini 1930 m, uro hoda s planine Pocol. Za zidavo, streho in vrata so izdali 320 lir in l. julija 1884 je bila svečana otvoritev zavetišča. Ki so mu dali ime Quintino Sella, po slovitom ustanovitelju CAI in častnem članu SAF. Dve leti kasneje so zgradili Kaninsko kočjo, Rico-vero Canin, pod Kaninskim ledenikom, na mestu, ki mu še dandanašnji pravijo Tam za Belo pečjo, a v knjigi, o kateri govorimo, je zapisano Tasapilapecio. (Tudi to slov. ime se je živo ohranilo iz časov, ko je bila Reklanica še sloven-

ska. Kajti le njeni prebivalci so mogli imenovati tisto mesto za Belo pečjo, ker so ga samo oni videli za lepo skalo, čudovitim razglednikom, 2149 m, ki mu je Bela peč ime. Rezijani, ki je zanje kraj, kjer je stala koča, pred ali pod Belo pečjo — oni izgovarjajo nekako bila peit — bi ga imenovali Tu pod Belo pečjo.) L. 1892 je vojaštvo postavilo veliko kočo »Rifugio Regina Margherita« nad sedlom Tam v Ilabuže, 1650 m, v tej hiši je lahko prenočevalo do 160 oseb, služila pa je ne samo vojakom, ampak tudi planincem. Jeseni 1917 so jo zažgali, ko se je morala italijanska vojska umakniti s Soče na Piavo.

In še koča v Zlebeh, Ricovero Nevea, ki ima za sabo kaj pisano zgodovino. V veličastnem gorskem območju na trikotju Poliški Spik—Viš—Kanin so že stale planinske postojanke Rifugio Quintino Sella v Poliškem Spiku, Ricovero Canin v Kaninu in pod Višem je imela planinsko zavetišče beljaška podružnica Deu, u. österr. A. V. Tako važno središče, kakor je v Zlebeh, kjer se sečejo domala vse steze, ki vežejo trole velikih gorovij, ta odlični planinski kraj še ni mogel nuditi popotniku nobenega zatočišča. Bratje Pcamosca iz Kluz so gozdove sekali v Zlebeh in so tam za svoje delavce imeli drvarsko bajto. Bilo je l. 1887, ko so končali sekati, in tedaj je 12 članov Societa Alpina Fritulana odkupilo kočo in jo poklonilo društvu. Društvo jo je skromno opremilo, a prostor je bil vrtan in že za takratni turistovski promet premajhen. Kočico so podirli in postavili novo, večjo, a še od teh jih je bilo petero iz avstrijskih, »nesosvojenih« krajev, »dalle terre irredente«, pač iz Trsta in Gorice. Naslednji dan so imeli redni letni občni zbor v Reziji. L. 1889 so Nevejsko kočo nekoliko povečali in l. 1893 jo spet prav malo razširili. To je bila zdaj tista koča v tisti Neveji, ki se je Kugy s tako toplimi čustvi spominja. Pisal je: »Poezija, ki je v onih starih časih ležala nad Nevejo, se ne da popisati...« In vendar jo popisuje. Tako kakor bi je ne mogel nobeden drug popisovati.

Na vse to in še na druge lepe stvari nam Spezzottijeva knjiga obuja spomine. Tudi ona je izšla za počastitev 100-letnice CAI.

vk

razgled po svetu

ISKALNI APARATI za reševanje iz plazov so vedno znova predmet razgovora smučarjev, alpinistov, reševalcev. Vedno znova se izdelujejo, izboljšujejo, vendar »kamna modrih« doslej za to še nobeden ni iznašel. Leta 1961 so na Jungfraujochu preizkušali magnet, ki je odkrival ponesrečenca 3 m globoko v snegu, vendar se je izkazalo, da je za sondiranje terena prepočasen, da ga lavinski pes prekaša, saj z nosom presondira 100×100 m v 15 do 45 minutah, magnet »Varian« pa v 19 in pol urah, 20 mož pa približno ravno toliko. Pes in sonda sta se tedaj še najbolje izkazala. Poleg tega je magnet brez moči, če smučar nima primerne nabitke na čevljih ali kje drugje. L. 1962 so v Lenk-Betelbergu prišli do enakih rezultatov, čeprav so povabljeni novinarji napihovali uspehe iskalnega aparata. Januarja 1963 so na Weissfluhjochu preizkusili sondo dr. Försterja, boljše kot »Varian«. V tempu običajnega koraka za-

znava optično in akustično. Površino 30 krat 30 m je po testu preiskala ta sonda v 23,5 minutah, pes v 2,5 do 7,15 minutah, 20 mož pa v 32,5 minutah, grobo pa v 14 minutah. Konservativna sredstva so torej spet odnesla zmago in IKAR je to z besedami M. Schilda ponovno pribil. Februarja 1964 je firma Varian predvajal na Weissfluhjochu delo novega aparata, vendar ne tako, da bi iskal človeka ali kaj drugega, kar bi bilo zakopano na neznanem mestu. Aparat sestoji iz 3 m dolgega in 8 kg težkega iskalnega droga ter nahrbtnik z 8 kg težko baterijo. Na koncu droga sta iskalna lonca. Nosilec aparata ima slušalke, s katerimi zaznava najtanjše ugotovitve obeh loncev. Rezultat je bil sicer boljši, vendar dvomijo, če prekaša Försterjevo sondo. Novi aparat Varian ima namreč nekaj slabih lastnosti: dobro dela le, če se drog nosi vedno navpično v isti legi. To na plazovini ni vedno lahko. Ker zaznavata oba lonca, je lokalizacija težka. Zato še dolgo ne bo prišel v rabo, predvsem pa ga je treba preizkusiti praktično. Časnikarji so bili tudi tu na delu in so dali firmi velik »predujem«. IVR (Interverband für Rettungswesen) je zato objavila v časopisih demanti in znova dala prednost starim sondam in psom. Tehnične prednosti niso pokazale praktičnih učinkov. Ponovno je IVR opozoril na rdečo lavinsko vrvco, ki bo slejkoprej pokazala najhitrejšo pot do ponesrečenca.

ČELADA je in ni alpinističen rekvizit. O njej je mnogo napačnih predstav: Najboljša da bi bila jeklena, taka da se pod še tako medvedjim udarcem s kladivom ne bi vdala. Zal pa ni tako. Treba je računati z lobanjskimi kostmi in vezmi, z bazo in temenom. Teme, tako pravijo, odraslega človeka zrelih let se lahko vda ali spremeni obliko za 1 do 1 in pol cm, preden pride do zloma. Toda ta meja je hitro dosežena. Če padeš 1—2 m globoko, če spodrsneš v kopalnici in priletiš na glavo, že lahko pride do zloma. Na varnostno čelado učinkuje kinetična energija padajočega kamenja, njegova sila je produkt njegove teže in njegove hitrosti, ki zavisi od višine in zakonov težnosti. Za nas je važen končni učinek v m/kg/sek². Kamenček iz velike višine udari enako kakor velik iz majhne. Čelada, ki je prenesla še tako močan udarec s kladivom, nas ne bo obvarovala pred zlomom baze, pač pa varovala teme pred poškodbom, teme pa bo udarec kamna preneslo na bazo, zmanjšalo silo, ne bo nas pa pred njo obvarovalo. Zato je boljša čelada, ki udarca ne zdrži, kakor je boljša elastična vrv od, recimo, verige, stvar, ki nam jo je pred leti imenitno razložil ing. Fr. Avčič v razpravi o dinamičnem in statičnem padcu. Če se čelada vda, se del sile z zlomom zmanjša. Zato naj produkcija čelad išče togo upogljiv material (dva sloja aluminija, med njima styropor). Podloga na križ naj bo iz perlona, čelada mora biti izbočena tako, da udarec ni direkten. V nobenem primeru pa čelada ne more biti kaj prida varstvo, razen če bi bila

nesorazmerno velika, taka pa bi spet bila težko uporabna. Silo 150 m/kg/sek² reducirati na 1,5 m/kg/sek² bo težko, če je med obodom čelade in lobanjo komaj 5 cm razdalje. Dobro podložen klobuk s svitkom šala na temenu je prav tako dobro varoval ali pa še bolj kakor današnje rdeče, rumene, močno fotogenične čelade. Kake natančnejše številke je težko navajati. Treba bi bilo vedeti povprečno mejo za zlom lobanjske baze v m/kg/sek², in to pri dinamičnem učinkovanju. Kako naj to praktično preizkusimo?

O HINDUKUŠU je Max Eiselin, znani švicarski trgovec in alpinist, posnel zvočni barvni film: »Divji Hindukuš«. Prvi del ima podnaslov »Dežela in ljudje kraljevine Afganistan«, drugi del pa sliko ekspedicije na Urgend (7038 m).

659 AVIONOV so maja 1964 registrirali v Švici, od tega je 360 imatrikuliranih v privatni lasti. Ni čuda, če si SAC, švicarska planinska organizacija, jemlje za eno od glavnih nalog boj zopcr letalski hrup nad Alpami.

ROLWALING-HIMAL je cilj nemške ekspedicije, ki bo jeseni 1964 odšla v Nepal. Vodil jo bo Gerhard Lenser, ki je že l. 1962 vodil ekspedicijo na Pumo Ri. Nemci imajo v Kathmandu ambasado in pravijo, da ni težko pripraviti v Nepal nemškimi himalajcem pot. Lenser je vzel na muho Menlungtse (7181 m) in Gaurishankar (7145 m), dva deviška, a že večkrat opazovana in oblegana vrhova. Ekspedicija bo imela lep čas za razgledovanje in aklimatizacijo, saj bo do vzpona prišlo šele aprila 1956, medtem pa bodo Nemci snemali kulturne filme po naročilu filmskega inštituta v Göttingenu, muzeja v Stuttgartu in drugih ustanov ter nadaljevali s programom iz l. 1962. — Gauri Shankar, pravi G. O. Dyhrenfurth, so dolgo časa šteli za najvišji vrh na zemlji. Prvi mu je prišel blizu l. 1951 Eric Shipton. L. 1954 je poskusil Raymond Lambert iz Zvenve, pa se je moral zadovoljiti z vzponom na Menlung La (5900 m) in Co-Oju (8153 m). L. 1955 pa je Yerseyside Himalayan Expedition, ki jo je vodil Shiptonov človek iz l. 1952 Alfred Gregory, prinesla natančnejše podatke o Rolwalingu.

ČO OJU ne spada med težje osemtisočake, če je seveda lepo vrcme. Letos 26. apr. 1964 je stala že tretja ekspedicija na tem vrhu: Fritz Stammberger iz Münchena s šerpo Phu Dorju. Bila sta člana nemške ekspedicije, ki jo je vodil Rudi Rott. Prvi je bil na vrhu dr. Tichy z Jöchlerjem in Pasang Davo Lamo l. 1954. Drugi vzpon so izvedli Pasang Dava Lama-Sonam in Gyaltzen kot člani Keki F. Bunshah-Everest-ekspedicije l. 1958. Po naj-novejših meritvah je Čo Oju 8189 m visok (prejšnja meritev 8153 m). Pri enem od poskusov sta v višini 7700 m v taboru umrla Georg Huber in Aloys Thurmayer, oba člana Rottove ekspedicije.

MACHHAPUCHARE (doslej Machapuchare — Macapucare) ima greben, ki je podoben repu ogromne ribe in je po tej podobi tudi dobil ime. Visok je 6997 m, primerjajo ga Matterhornu in ga štejejo med najlepše vrhove Himalaje, če ni zares najlepši. L. 1957 je 45 m pod vrhom obrnil J. O. M. Roberts. Ni mogel premagati strme ledene stene pod temenom, bilo pa je tudi slabo vreme. Spomladi 1964 so kapitulirali Japonci, ampak ne pred ovirami gore, pač pa pred nepalsko vlado, ki je odrekla dovolilnico, češ da je Machhapucharé »sveta gora«, na katero ne sme priti nihče. Pravijo, da Nepal hoče imeti vsaj en vrh nedotaknjen in nedotakljiv, vendar ne iz razloga varstva narave.

CIGARETA NA VRHU ali v bivaku je pogost rekvizit v planinski literaturi. Privoščimo jo vsem, vendar navedimo mnenje dr. Neffa, švicarskega športnega zdravnika. Ta stvari pred cigareto, češ da je nesporno dokazano, kako je kajenje eden od vzrokov pljučnega raka. Vsak šesti kadilec umira za rakom na pljučih. Tudi filter nič ne pomaga, psihološko je še nevarnejši, ker zazibava kadilca v utvaro. V Švici, pravi dr. Neff, vsak dan umro trije kadilci za pljučnim rakom! — Svarilo je tako, da ga skoraj ni mogoče preslišati, verjetno pa je slast nikotina za tiste, ki ji podležajo, večja kot strah pred rakom. Saj kljub vsem takim svarilom monopol »božje travce« nič ne trpi.

BHUTAN je kraljestvo v Himalaji, ob katerem se spomnimo na Nepal, čeprav je manj samostojno, saj opravlja zunanjepolitične posle za Bhutan Indija. Ima 47 000 km² in ca. 700 000 prebivalcev. Bhutanove gore veljajo kot neodkrita. Tri četrtine meja (zapad, sever, vzhod) ga vože s Kitajsko, le v Assuamu na jugu se dotika Indije. Šest glavnih dolin od severa na jug reže deželo. V dolini Ma-cu leži glavno mesto Punakha. O deželi in njenem ljudstvu zelo malo vemo. Novi švicarski leksikon Bhutana ne omenja, Seydlitzova geografija iz l. 1927 tudi ne, »Zemlja« (Gutersohn, Burky in Winkler) ga imenuje obrobno provinco Indije brez drugih podatkov. Kralj Bhutana ta čas biva v Švici — zaradi zdravljenja. Ime mu je maharadža Jig-me Dorji Van-huk (Wan-chuk). Švicarji so seveda izrabili priložnost in skušali poglobiti stike z deželo, ki je lani dovolila rednemu profesorju za geologijo na ETH v Zürichu dr. Ang. Gansserju daljše rekognosciranje v Bhutanu. Zastopniki SSAF (Švicarske ustanove za raziskovanje gora) so zaprosili za avdicenco pri maharadži — kralju, ki je pri tem izjavil, da so vzponi v Bhutanu nemogoči iz političnih razlogov, ker je 300 km dolga meja s Kitajsko vsa zaprta. Ekspedicije v ta prostor bi lahko povzročile novo napetost med Indijo in Kitajsko, ker indijska vojska straži bhutanske meje. Poleg tega — ali pa je to še važneje — so Bhutanci budisti in so jim gore svete, imajo jih za »prestole bogov«. Če bi kralj dovolil inozem-

cem z ekspedicijami stopiti v ta gorski svet, bi žalil verska čustva bhutanskega ljudstva. — In tako bodo te gore še nadalje zaprte, za tamkajšnje ljudstvo zavite v začarani pajčolan skrivnosti: Kakor so nekoč hribovci v Alpah verjeli, da na vršacih in ledenikih žive demoni vesoljnih prasil, tako se v Bhutanu še danes ozirajo proti »tretjemu tečaju« zemlje polni spoštovanja in strahu. Res je: kdor potuje po prostoru, potuje tudi po času.

MT. HUTINGTON (4100 m) na Alaski je še nezavzeta gora CAF (Club Alpin Français) je letos organiziral ekspedicijo pod vodstvom Lionela Terraya prvo francosko ekspedicijo na Alasko. Finansirajo jo državna planinska zveza (Fédération nationale de la montagne). Ekspedicija se bo samo za Mt. Hutington pripravljala tri tedne. S seboj imajo 500 ton opreme in živeža. S Terrayem se je vkrcal tudi Jacques Soubis, veteran s Kavkaza in Peruja, za njima bodo prišli še Paul Gendre, Jacques Batkin (zimski vzpon v Point Walkerju), Maurice Gicquel, Marc Martinetti, Sylvain Sarthou in J. L. Vernezat. Sestav te francoske ekspedicije je zanimiv, saj je v njej mnogo novih imen

GOSAINTHAN (8013 m) je najnižji osemtisočak. Junija 1964 je prišla z Vzhoda novica, da so mu stopili na teme Kitajci. Zapad jo je seveda sprejel z veliko rezervno ob spominu na kitajski vzpon na Everest, vendar se novica potrjuje, oziroma bolje, se ne pobija. Zemlja premore 14 grbin, ki vrtajo v zrak nad 8000 m visoko. Ponovimo jih in pridenimo imena šefov ekspedicij, ki si laste prvenstveni vzpon na te najvišje gore na našem planetu. Takale je himalaistična zgodovina prvih vzponov:

1. Annapurna I (8078 m), 3. junija 1950, francoska ekspedicija, Maurice Herzog, danes državni sekretar v de Gaullovi vladi;
2. Everest (8848 m), 23. maja 1953, angleška ekspedicija, Hunt;
3. Nanga Parbat (8125 m), 3. julija 1953, avstrijsko-nemška ekspedicija, dr. Herrligkoffer;
4. K 2 — Čogori (8611 m), 31. julija 1954, italijanska ekspedicija, Desio;
5. Čo-Oju (8189 m), 19. oktobra 1954, avstrijska ekspedicija, Tichy;
6. Makalu (8481 m), 15. maja 1955, francoska ekspedicija, Franco;
7. Kangčendzonga (8597 m), 25. maja 1955, angleška ekspedicija, Evans;
8. Manaslu (8125 m), 9. maja 1956, japonska ekspedicija, Maki;
9. Lhotse (8501 m), 18. maja 1956, švicarska ekspedicija, A. Eggler;
10. Gašerbrun II (8035 m), 7. julija 1956, avstrijska ekspedicija, Moravec;
11. Broad Peak (8047 m), 9. junija 1957, avstrijska ekspedicija, Schmuck;
12. Hidden Peak (8068 m), 5. julija 1958, ameriška ekspedicija, Schoening;
13. Dhaulagiri (8172 m), 13. maja 1960, švicarska ekspedicija, Eisclin;
14. Gosainthan (8013 m); podatkov še nimamo.

RAKAPOŠI (7790 m) je pakistanski sedemtisočak. Letos mu je v goste poslal šest alpinistov Irish Mountaineering Club. Ekspedicijo vodi M. P. O'Leary. Irška ekspedicija si je sicer izbrala Kampir Dior (7143 m) v masivu Batura ali Ogre (7284 m), severno od ledenika Biafo, vendar pakistanska vlada v to ni privolila, pač pa v Rakapoši. Irci ga bodo načeli po severozapadnem grebenu, kjer sta že l. 1947 poskušala Gyr in Tilman, če tu ne bi šlo, ostane pobočje Bagrot, ki ga je že l. 1894 raziskoval Sir Martin Conway, poslej pa je bila ta stran Rakapošija bre zoglednikov.

TRISUL (7120 m), nam neusojeni himalajski vrh, so si za letos izbrali Indijci pod vodstvom oficirja M. S. Kohlije. 8. aprila so odšli iz Delhija, poleg Trisula kanijo priti tudi na Nanda Devi (7434 m), oboje v Garhvalu. Ekspedicijo je organizirala Indian Mountaineering Foundation.

ZDRUŽENJE ŠERP je izvolilo za predsednika Tensinga Norkay. Organizacija je bila potrebna, ker je Himalayan Society — Kathmandu do šerp zavzela odklonilno stališče. V gorah Nepala se šerpe iz Darjeelingu ne najemajo več. Tensing je to ravnanje Himalayan Society ostro kritiziral (po »Statesman« Calcuta 15. apr. 1964): Večina šerp je po rodu iz Sola Khumbu, imajo pa svoj dom in družino v Nepalju in v Darjeelingu. Diskriminacija šerp onemogoča, da bi ekspedicije najemale kvalificirane in izkušene šerpe, škoduje pa seveda interesom šerp. Šerpe iz Sola Khumbu so bili od nekdaj vodniški kader za Sikkim Himalajo in vse indijsko področje. Tensing sodi, da se to mora upoštevati.

NARODNI PARK NA ISLANDIJI bodo povečali: Ze doslej je v območju ledenikov Skaftafell obsegal 900 km². S pomočjo The World Wildlife Found (sedež te ustanove je v Zürichu) ga bodo razširili na Vatna Jökull, Skeidar-Jökull in Skaidarársandur Jökull ter proti obali, kjer so glaciološko in hidrološko najmikavnejši predeli porečja ledeniške reke Skeidera. Geološko pripada severni del terciaru z bazaltno formacijo, južni del pa kvarteru s palagonitno. Flora je bogata in obsega vse združbe od obalne do alpinske, 210 rastlin je tipičnih za Islandijo. Tudi favna je bogata, za Islandijo značilna. Nacionalni park bo pridobil 11 900 ha samo v delu reke Skeidara. Ukrep je bil nujen, pravijo, saj prebivalstvo na Islandiji naglo raste, razvija se turizem in industrija.

180 LET STAR DOKUMENT o prvem vzponu na Mt. Blanc je prišel na dan ob razstavi v čast alpinistov in planinskih avtorjev J. Monroe Thormingtona, Jamesa Ramsaja, Ullmana in Davida A. Robertsona jun. Princeton University Library je 10. aprila 1964 Thormingtonu poklonila faksimile časnika »The New Hampshire Mercury« od 4. okt. 1785, v katerem je izšlo poročilo Mr. Bourre-

ta (Bourrit) o »Account of the Discovery of the White Hill, or Mt. Blanc, in the Alps«. Marc-Theodore Bourrit iz Zeneve se je tedaj sprl z M. G. Paccardom, ker je trdil, da je on, ne pa Paccard septembra 1784. kot prvi prišel na Mt. Blanc. Bourrittovo poročilo je le povzetek vrste poročil, ki jih je objavil Bourrit. O vsem tem se lahko natančno poučimo v Eggerjevi knjigi »Michel-Gabriel Paccard in Mt. Blanc« (Basel 1943), kjer je nesporno dokazano Paccardovo prvenstvo. No, ameriški dokument je zanimiv zato, ker v njem Bourrit sam priznava, da ni prišel na vrh. Mt. Blanca.

GRŠKI ALPINISTI so zadnja leta stanovitno na delu, tako da s CAH kot alpinistično organizacijo lahko računamo. L. 1963 so plezali v francoskih in švicarskih Alpah in v Allgäu. Udeležili so se mednarodnega sročanja, ki ga v Chamonixu prireja FFM (Fédération Française de la Montagne) in so pri tem prečili Petit Charmoz. Doma so preplezali severni greben Gamila II (2480 m) (Serf in Galinos), turo ocenjujejo IV, V, A, 2, južni greben Liontari (2100 m) v Vardoussii (Serf, Gouneridis, Paganopoulos in Toumbanakis), severozapadno steno Giona (2510 m), južni greben Pyramide (2350 m), vsi trije vzponi so ocenjeni s III—IV +.

DVOJČKE V GORAH bi lahko imenovali stolpe Paine v južnem Čilu. Južni, centralni in severni stolp Paine so namreč na moč podobni Trem Cinam, le da so nižji. Na fotografiji bi jih skoraj ne ločili od Cin. Stene so visoke 600 do 800 m, nadmorska višina 2800 m. Torri del Paine so za alpinistično zgodovino Patagonije zelo pomembni in smo o tem že pisali.

TURE Z MLADINO niso lahka stvar, to bo priznal vsak, ki je kdaj vodil manj zahteven izlet, kaj šele izlet v visoke gore. Pri nas se te vrste problematika v krogih športnih in telovadnih pedagogov ne obravnava, ker planinstvo ni niti v učnih načrtih niti ga ne štejemo v telesno vzgojno panogo. To je ena od nalog naše planinske organizacije, da planinstvu pribori mesto tudi na tem terenu. Marca 1964 so švicarski telovadni učitelji razpravljali v Zürichu o mladini v gorah po naslednjih tezah: Vrednost planinstva za šolski pouk, izobrazba vodnikov in vzgoja učencev, omejitev možnosti za posamezne stopnje mladoletnikov; priprava ture; vprašanje opreme; pomoč gorskih vodnikov (pogoji, pogodba); odgovornost in dolžnost vodnikov, gorskih vodnikov in šolarjev. Na zborovanju sta bila navzoča tudi zastopnik SAC in zastopnik gorskih vodnikov. Alfred Etter je o teh vprašanih poročal obširno v »Neue Zürcher Zeitung« 14 apr. 1964. Naj povzamemo: Posvetovanje o turah s šolarji je bilo potrebno, ker je prišlo v zadnjih letih do nekaj nepotrebnih, obžalovanja vrednih mladinskih nesreč v Alpah. Žal pride do takega zvonjenja šele po toči. Ostre diskusije in po-

lemike v časnikih ponavadi jemljejo veselje do tega dela učiteljem, ki imajo do vodstva tur z mladino veselje. To je seveda škoda. Če greš z mladino v gore, je treba poskrbeti, da bo tura varno izvršena. Nevarnosti, ki jih vodja ture ne more vnaprej videti, bo seveda dovolj, to se pravi, določeno tveganje in s tem skrbi mora vodja prevzeti na ramena. Brez tega ne gre.

Važen je izbor cilja. Cela vrsta jih je, zato je izbirati še težje. Skupna pot daje učencem skupna doživetja, skupno radost in neizbrisen spomin do poznih let. Izlet v rajsko lepoto gora spada med najboljša učna sredstva, ki jih šolarjem lahko šola nudi, treba je le računati z močmi in zmogljivostmi in na izletu poskrbeti za razvedrilo in počitek. Določena nevarnost pa seveda obstoji na vsakem izletu, tudi če so učenci skoraj ves čas na ladji ali na železnici. Že navadno potovanje po hribih nudi mladini več kot vsaka vožnja. Kaj šele resna tura! Tu pride do izraza tovariška pomoč, smisel za skupnost, premagovanje lastne šibkosti fizične in psihične narave. Počitek na vrhu, razgled, doživetje narave, nov svet, preizkušnja moči itd. vse to in še marsikaj učitelj lahko imenitno izrabí. Razume se, da je potovanje po predgorju, po hribih in gričih prva vaja za resnejše ture. Občutek nevarnosti v gorah je mlakaven za učence, za učitelja pa se prav tu začne težava. Ali naj se vzponu odpove, čeprav ve, kaj učencem ob doživetju gore lahko da?

Švicarska zveza telovadnih učiteljev že dolga leta prireja tečaje za vodstvo tur in taborov, poletnih in zimskih in posvetovanje v Zürichu se je izreklo za še intenzivnejšo dejavnost v tem pogledu. »Trikrat „da“, če me kdo vpraša, ali naj vodimo mladino v hribe, in trikrat „ne“, če bi za to izbrali pretežke in prenevarne ture.« Učitelj, ki si upa voditi, mora turo dobro poznati, računati mora s tem, da neurje z dežjem ali snegom lahko pot spremeni v težko. »Oster veter, nenaden mraz, huda vročina lahko močno znižajo telesne in duševne sposobnosti mladinc.« je dejal eden od navzočih vodnikov. Prva zapoved je dobra priprava, pri kateri pa morajo sodelovati učenci in starši. Starši morajo imeti v vodnike zaupanje. Treba je upoštevati naslednje:

Cilj ture mora izbrati učitelj, ne učenci, tura mora biti umerjena po fizično najšibkejših v razredu; učitelj mora turo prej sam prehoditi; razredi prvih šestih let ne spadajo niti na ledenik niti v steno; oddelek ne sme biti preštevilen, kvečjemu 12 do 15 učencev, vodnik mora poskrbeti za odrasle, gore vaje osebe kot pomočnike; temeljita priprava mora gledati predvsem na obleko in opremo; učitelj ne sme več tvegati, kot zmora sam kot planinec — voditi razred je že samo po sebi dovolj težko; pripravljajni trening je potreben; tura, ki bi pomenila drznost, v vsakem primeru odpade.

Vsi navzoči so soglašali v tem, da je odgovoren za turo vodnik-učitelj. Le on pozna

fizične in psihične lastnosti učencev, njemu se učenci zaupajo. Ni mogoče, da bi se odgovornost prenesla na najetega gorskega vodnika. Ta je tehnični vođa, odgovoren za smer, čas, tempo, celotne odgovornosti pa ne more prevzemati. — Tako Švicarji, kjer planinstvo gotovo uživa večjo pozornost kot pri nas, saj so Alpe dale Švici mesto najbolj razvite turistične dežele, medtem ko smo pri nas goram komaj začeli pripisovati svojstvo naravnega potenciala za turizem. Naši mladinski odseki vzgajajo mladinske vodnike, medtem ko je vprašanje starjših vodnikov prepuščeno osebni iniciativi. Je pa prav zaradi odgovornosti na težjih potih in pri letnikih od 13. do 17. leta izredno važno in pogoj za smiselni napredek planistva. Spominjam se mnogih takih tur. Vse so srečno potekle. V resnih situacijah je vprašanje odgovornosti vodstva izredno ostro postavljeno. Na Raduho sem, tega je morda deset let, iz Loke preko Laneža vodil 11 gimnazijcev. Slabo vreme nas je držalo v koči nekaj dni, ni se dalo več zdržati. Bilo je v drugi polovici januarja, snežilo je, krivec s Koroškega je poskrbel za hud mraz. Na Durcah sem kolono ustavil. Snega je bilo novega do kolena, strmina kot nalašč za plaz — tam se splazi skoraj vsako leto — smer na listem mestu še izpostavljena nad vzhodnim robom stene. Bili so sami dobri hodci, najboljši od tridesetih, kar jih je prišlo z menoj smučat na Loko. Položaj je terjal — stop! Vsi so se uklonili takoj razen enega. Tudi tega sem pregovoril, resda težko, ker je gorel za hribe. Vso pot nazaj na Loko smo govorili o tem, ali je bil umik na mestu ali ne. Moj »zagovor« in odgovor je bil na vsa vprašanja en sam: »Nisem smel, tam čez, tistih deset metrov, ne bi mogel odgovarjati za vas.« Vendar utemeljiti nujnost te odgovornosti ni bilo lahko, bili so vsi pri 15–16 letih.

Da ne pozabimo

9. septembra 1894 se je prvič ponzopela skupina planinskih piparjev na vrh Triglava.
 11. septembra 1904 je bila slovesno odprta Kadlnikova kočica na Golici.
 14. septembra 1954 je umrl dr. Anton Švigel (86 let), starosta slovenskih alpinistov in moderno usmerjen ideolog, edini v osrednjem odboru SPD pred prvo svetovno vojno. Že v svojih visokošolskih letih je navezal tesne stike s podjetnimi češkimi alpinisti (Dvorsky, Čermak idr.) ter si jih jemal za vzor. Napravil je v družbi svoje žene Maše, istotako navdušene alpinistke, več težkih plezalnih vzponov v Julijcih in Grintovcih ter jih zanimivo opisal v PV. V posebno zaslugo mu štejemo, da je pripravil prej trdovratno molčečega dr. Tumo k pisanju.

PD CRNUČE. Težišče društvene dejavnosti je bilo v preteklem letu usmerjeno na gradnjo doma. Posek in pripravo lesa, kopanje peska za betonsko ploščo, opaže za betonsko ploščo, krivljenje železa, betoniranje betonske plošče, rezervoarja in predelnih sten v kleti so člani izvršili s prostovoljnimi delom. Posebno pozornost je društvo posvečalo delu z mladino. Organiziran je bil teoretični alpinistični tečaj, ki se ga je udeleževalo 6 mladincev. Mnogo pa so mladinci tudi prispevali h gradnji doma. Kljub delu pri gradnji je uspelo UO izpolniti tudi osnovno nalogo rekreacije in planinske vzgoje svojih članov, čeprav ne v taki meri, kot je UO predvideval. Društvo je na območju občinske skupščine Bežigrad edino planinsko društvo. Zato se trudi ustanoviti na tem področju čim več novih skupin po gospodarskih organizacijah in šolah. Lani je bila formirana nova skupina v tovarni TOPS. Ustanovitelj te skupine je zdajšnji načelnik Polde Erjavec. Skupina šteje 58 članov, kar je za novoustanovljeni odsek lepo število. Sedaj ima društvo v svojem sestavu skupino Energoinvest, Elma, Belinka, TKG, Tops. Najstarejša skupina je v tovarni Energoinvest, ki šteje 37 članov. Člani skupine niso priredili večjih skupinskih izletov, v manjših skupinah ali posamično pa so obiskali mnogo vrhov. Skupina je bila zelo aktivna tudi pri gradnji novega doma. Posebna aktivnost te skupine pa se kaže tudi v tem, da so kar štirje člani te skupine na vidnih mestih v UO društva. Veliko požrtvovalnost in privrženost matičnemu društvu so pokazali s tem, da so z odobrenjem DS v podjetju izdelali v prostem času za društvene potrebe transformator v vrednosti 600 000 din. Negativni pojav pa je, da v tej tovarni mladinski odsek ne pokaže nobene volje za planinsko vzgojo svojih članov. Tudi skupine Elma, TKG in Belinka so pokazale v preteklem letu vrsto uspehov in naporov pri realizaciji svojih nalog. Precejšen delež članstva predstavljajo pionirji. Z njimi res ne morejo delati visokogorskih izletov, nudili pa so jim planinsko vzgojo s tem, da so jim planine in njene zanimivosti prenesli z diapozitivi v dolino. Društvo se zaveda, da bi moralo pionirjem nuditi tudi nižinske izlete, žal pa ima gradnja tudi svoje posledice. V preteklem letu so organizirali dva uspešna izleta in sicer skupinski izlet na Koroško ter izlet v Avstrijo in Italijo (Sandspitze, Grossglockner, Tri Cine). Posamezni člani so prehodili vse vrhove Kamniških Alp, deloma pa tudi Pohorja in Julijcev. Postojanka, ki jo imajo v najemu, je bila v preteklem letu uporabna le deloma, zaradi popravil, ki jih je izvršil lastnik kočice. Služila je v glavnem gradbenim ekipam pri gradnji za bivanje. V kočico niso vložili nikakih investicij. UO si je prizadeval pridobiti sredstva za gradnjo. V ta namen so člani posekali 38 m³ smrekovega lesa, ki je že izžagan in pripravljen za nov dom. Nekaj denarnih sredstev so dobili tudi s pustno zabavo. Celotna vrednost gradnje znaša že preko 4 000 000 din. Na novo

je pridobilo 200 članov in je štelu ob zaključku leta 291 odraslih članov, 132 mladincev in 119 pionirjev ali skupaj 542 članov. Lansko leto je društvo ustanovilo tudi odsek za gorsko stražo, ki šteje 11 članov. Odsek vodi trije člani društva, od katerih sta dva člana UO. Na pobudo PD Kamnik, ki je v juniju organiziralo dvodnevni tečaj za gorsko stražo na Vel. planini, so se tečaja udeležili tudi štirje člani tega društva in si pridobili naziv gorskega stražarja. Nekoliko dela je odsek posvetil tudi pionirjem, katere je lani na samem terenu seznanjal s floro. Brigada devetih mladincev je pri delu za novi dom izvršila 700 prostovoljnih delovnih ur.

Občni zbor je sprejel društvena pravila in sklenil, da jih razpošlje po vseh gospodarskih organizacijah svojega delovnega področja, da bodo delavci seznanjeni o pomenu in nalogah planinske organizacije.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Metod Lampič.

PD ILIRSKA BISTRICA. Člani tega društva so se sestali na svojem rednem letnem občnem zboru dne 17. maja 1964. Zbor se je vršil v veliki dvorani Doma družbenih organizacij, ki je bila polno zasedena. Med gosti je bilo opaziti tudi predsednika občinske skupščine tov. ing. Ivana Kukovca, tajnika TD tov. Jožeta Keuca, predstavnika taborniške organizacije tov. Vlada Celigoja, zastopnika študentskega kluba tov. Zorka Sajna in druge. Skrb za dograditev koče na Vel. Snežniku in adaptacije nekdanje Cankarjeve koče na Svinščakih je bila vzrok, da društvo leta 1963 ni izvedlo svojega občnega zbora, čeravno se je zanj skrbno pripravilo. Nepričakovane okoliščnosti so preusmerile pozornost društva na reševanje problemov, ki jih ni imelo v programu za leto 1963. Namesto na občni zbor so odšli 20. aprila 1963 na snežniško področje, da bi skupno in sporazumno s predstavniki lokalnih oblasti in podjetij na kraju opravili ogled majhnega, še neurejenega planinskega zavetišča na Svinščakih in določili njegovo usodo.

Čeravno je zavetišče na Vel. Snežniku prejelo uporabno dovoljenje šele 18. septembra 1963, so se obduovalci Snežnika zatekali pred neurjem in nočjo pod to edino streho že takrat, ko je bila šele napol gotova. V letu 1963 je društvo to zavetišče oskrbovalo stalno od 15. maja do 15. oktobra, tudi med tednom. V vpisno knjigo se je vpisalo okrog 1500 planincev, dejansko pa je bil obisk mnogo višji. Inozemskih obiskovalcev je bilo 349. Mesečni bruto promet postojanke je nihal okrog 43 000 din, kar pa je vsekakor premalo za rentabilnost postojanke. Morali so obnoviti izolirni premaz z ibitolom in ponovno prepleksati okna, vrata in polknice. Skalo, ki je bila videti nevarna, da bi se lahko zrušila na zgradbo, so zidarji podprli in zabetonirali.

Zavetišče na Svinščakih (1242 m) pod Snežnikom je oskrbovalna baza in dopolnilo za kočo na vrhu Snežnika. Poleg gospodarskega in funkcionalnega pomena pa ima to zavetišče tudi praktično vrednost. Tako na primer omogoča planincem, ki prihajajo peš, da lahko dolgo pot opravijo v dveh etapah, smučarjem pride prav pozimi, ko je koča na vrhu zatrpna s snegom in ledom ter kot taka

neuporabna in zaprta. Zavetišče na vrhu je namreč bilo že leta 1960 do take mere uničeno, da je postalo neuporabno in se ni čuditi, če je bil izdan nalog, da se mora kot predmet javne spotike porušiti. Spričo pomanjkanja sredstev pa je moglo društvo do leta 1962 opraviti le taka popravila, ki niso zahtevala velikih izdatkov, medtem ko je obnovev celotnega ostrejša s kritino vred, kakor tudi dozidek manjkajočih sanitarnih naprav in hodnika odložilo za poznejša leta. V letu 1963 je prejelo društvo za ta namen od raznih podjetij 150 000 din denarnih prispevkov, v materialu pa za vrednost 584 000 din, v celoti torej 734 000 din. Vendar je pa to komaj 45 % vseh sredstev, kolikor jih je društvo investiralo v preteklem letu v to zavetišče. Pri kopanju in izravnavanju kamnitega terena okoli zavetišča so opravili nekateri člani društva precej prostovoljnih ur, s posebno vmeno in uspehom pa so pri tem sodelovali tudi taborniki, ki so po večini vključeni tudi v planinsko društvo in v gorsko stražo.

Razumljivo je, da je spričo vsega tega ostalo društvu bore malo časa, a še manj pa denarja za druge društvene dejavnosti. Kažipote je prevzelo v svojo obveznost turistično društvo. Iniclativo za razglasitev snežniškega pogorja za naravno znamenitost in zaščiteni botanični rezervat je dalo društvo s svojimi intervencijami pri Zavodu za spomeniško varstvo. Zadevno uredbo je priobčil Uradni list SRS v številki 464 na temelju zakona o varstvu kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti iz leta 1958. Zaščiteno področje tvorijo goličave vseh štirih snežniških vrhov z imeni Mali Snežnik, Srednji Snežnik, Veliki Snežnik in Ilarinarine z vsemi vmesnimi prevali, dolinami in polbočji, ki je večji del poraščeno s pritlikavim borom. Gornja gozdna meja, to je črta, kjer se neha visoko dreve in začenja pritlikav bor, je tudi meja zavarovanega botaničnega rezervata. Menda ni nikjer tako lepo vidna kakor ravno okoli snežniških vrhov, saj poteka v enaki nadmorski višini okoli 1450 m.

Društvo se je redno udeleževalo vseh sestankov KO primorskih PD, in organiziralo dva skupinska izleta na Rijski Snežnik in na Platnak oziroma na Slavnik. Dotacijo Sveta za telesno vzgojo pri občinski skupščini v višini 330 000 din je po sili razmer moralo društvo v celoti uporabiti za popravilo in vzdrževanje koč.

Predsednik občinske skupščine tov. ing. Kukovec je v svojem pozdravnem nagovoru zelo pohvalil društveno dejavnost in zlasti še izredno požrtvovalnost in predanost društvenega predsednika tov. Draga Karolina. Za dograditev koče na Svinščakih je obljubil primerno dotacijo, hkrati pa pozval vsa podjetja, ki so obljubila pomoč pri dograditvi koče, da v celoti izpolne dano obljubo. Levji delež bo pri tem prispeval kolektiv IESONITA. Vrednost obnovljene koče na Svinščakih bo znašala okrog 25 000 000 din, vendar pa zato planinci potrebujejo le okrog 5 000 000 din.

PD RADLJE OB DRAVI. Najaktivnejši je bil mladinski odsek. Nasproti 17 članom ob lanskoletnem občnem zboru jih šteje sedaj že 33. Prirastek mladincev je torej znaten, posebno če še upoštevamo, da je to majhen kraj, brez industrije. Zivljenje v mladinskem odseku teče po delovnem načrtu.

ki si ga vsak torej na rednem sestanku sprosti postavijo. Ta načrt določa, kje bo naslednji delovni sestanek, kdo bo imel na njem predavanje in o čem bo predaval. Na teh sestankih določijo tudi skupinske izlete. Redno mesečno organizirajo po en izlet, ostali so izredni. To je vsekakor zelo dober delovni način, saj pri njem vsi sodelujejo, dolžnost izvedbe in odgovornosti zanjo pa zadene celotni kolektiv. Predavanja na delovnih sestankih so poučna in planinskega značaja. Imeli so predavanja o savinjskem predalpskem svetu, o G. Savinjski dolini, o Kamniških Alpah in Pohorju ter o turizmu v celjski okolici, o užitnih in strupenih gobah ter predavanje iz Logarske doline preko Ojstrice do Igle. Poleg tega so organizirali dva klubska večera z osrednjo temo »spoznavanje gorstva«. Za razvedrilo so izvedli tri prav prijetne zabavne večere in to »Plesni večer«, »Silvestrov večer« in »Pustovanje«. V prav lepem spominu so jim ostali predvsem izleti na Olševo, na Ojstrico, na Raduho ter nočni izlet k Poštarski koči pod Uršljo goro. Dva izleta pa so organizirali tudi na Pohorje. Mladinci so nadalje sodelovali pri Titovi štafeti in na mladinskem taboru na Pungartu ter na turnem smuku, ki ga je organiziral KO MOPD. Predavanja »Na strehi Evrope«, ki ga je organiziralo matično društvo, se je prav udeležila številna mladina. Mladinci so tudi markirali koroško planinsko transverzalo na svojem področju. Finančno pomoč za izvedbo svojih akcij so prejeli od skupščine občine Radlje in podjetja Stroj v Radljah.

Društvo vključuje poleg 33 mladincev in pionirjev še 72 odraslih članov, od tega 37 moških in 35 žensk. Društvo je samo prišlo do ugotovitve, da je to število članstva prenizko. Zaradi tega je tudi prevzel novoizvoljeni UO nalogo, da tudi v bodoče posveti pozornost nadaljnjemu vključevanju članstva, predvsem mladine, kar naj bi bila ena od najosnovnejših skrbi njihove dejavnosti. Društvo je tudi prevzelo nalogo, da poživijo propagandno dejavnost. Edino predavanje, ki ga je izvedlo društvo, je pokazalo, da kažejo člani precejšnje zanimanje za pridobivanje znanja v planinstvu, alpinizmu in o lepotah naših gora. Premalo zanimanje kažejo pa člani do planinskega čtiva, predvsem Planinskega Vestnika, ki ima v Radljah le maloštevilne naročnike. Društvo je imelo v načrtu tri skupinske izlete, izvedlo je le dva in sicer na Obrtniški dom pri Križu nad Brestanico ter na Smrekovec. Tu pa se je pokazalo, da s strani članstva ni preveč zanimanja za take skupinske izlete. Društvo ima v svoji sredi dva odlikovanca s srebrnim častnim znakom PZS in sicer sta to tov. Ivo Grögl in Ožbe Prosen, katerima je občni zbor k temu visokemu odlikovanju izrekel prisrčne čestitke.

PD GORNJA RADGONA. Občni zbor tega društva se je vršil 3. aprila 1964 ob navzočnosti 42 članov ter 60 mladincev in pionirjev. Društvo je v tretjic polagalo obračun svojega dela, saj je bilo ustanovljeno šele pred tremi leti, ko so se odcepili od matičnega društva v Ljutomeru in ustanovili lastno društvo. Od ustanovitve pa do danes so se planinske vrste tega društva številčno več kot podvojile. Če upoštevamo, da je bilo na novo vpisanih več članov, kakor pa je bilo črtanih,

ugotovimo, da se je tudi v preteklem letu število članov zadovoljivo povečalo, zlasti še, ker društvo lahko z vso gotovostjo računa, da se bo večina tovarišev, ki so na odsluženju kadrovskega roka, vrnila na svoja prejšnja službena mesta in zopet našla svoje mesto v planinski organizaciji. Navedeno društvo je eno najmočnejših društev v Pomurju, pretežno večino članstva pa tvorijo delavci in uslužbenci, deloma pa tudi kmetje in občani. Po starostnem sestavu je 25 % članov mlajših od 30 let, največ članov pa v starostni dobi od 30 do 40 let. Lansko leto je društvo ustanovilo pionirski odsek, ki je trenutno še šibak in šteje 28 pionirjev, je pa dobra osnova. V diskusiji, ki je sledila poročilu UO PD, so govorniki opozarjali predvsem na potrebo večjega delovanja z mladino in pionirji in prirejanje izletov v bližnjo okolico, vključno Kum, Boč, Pohorje in Kozjak. Delo društva je pohvalila tudi predsednica skupščine občine Gor. Radgone tov. Levarjeva, ki je v imenu občinske skupščine obljubila društvu gmotno pomoč. Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Ivan Bombek. Občni zbor so zaključili z ogledom planinskega filma TRIGLAVSKE STRMINE.

PD VRHNIKA. Društvo je s svojim požrtvovalnim delom dokazalo, da je možno ob podpori in razumevanju članstva doseči zadovoljive uspehe in društvo gospodarsko okrepiti navzlic temu, da je bilo vezano predvsem na lastne sile.

Društvo ima 227 članov, 135 mladincev in 29 pionirjev. UO je že po nekaj mesecih dela zašel v težave, ker so se odselili trije aglni člani in je zaradi tega vsa teža dela ostala predvsem na ramah predsednikov UO in gradbenega odbora. Društvo je organiziralo dva izleta članstva z avtobusom in sicer na Okrešelj. Kljub slabemu vremenu so vendar bili udeleženci z izletom zelo zadovoljni. Društvo je tudi za svoje mladince organiziralo nekaj izletov kakor turni smuk Komna — Kru, pionirski izlet na Planino, kjer so pripravili kres, in mladinski turni smuk na Kaninu. Končno so organizirali še pionirski izlet Planina — Ulovka — Stari mlin. V juniju so se udeležili spominskega pohoda na Sutjeski, julija pa mladinskega izleta na Triglav. Mladinci so nadalje sodelovali v štafeti TRIGLAV — JAJCE.

Društvo je tudi pričelo z gradnjo planinske postojanke na Planini poleg stolpa. Društvo je uspelo spraviti na gradbišče ves potrebni gradbeni material in k že obstoječi leseni koči prizidati še en prostor, ki naj bi služil za kuhinjo pri nadaljni gradnji. Do praznika 29. novembra je bil ta del zavetišča na Planini dograjen in primerno opremljen, tako da je vsako nedeljo že na razpolago gostom. V zavetišču so obiskovalcem na razpolago tudi potrebna okrepčila. Do zavetišča drži pot, primerna za vsa vozila. Vsa dela dosedanje gradnje so bila izvršena s prostovoljnimi delom članstva, prav tako tudi posek lesa. Pri tem je 50 članov opravilo 1161 ur prostovoljnega dela. Zahvala velja tudi članom JLA, ki so prispevali 104 ur prostovoljnega dela in društvu pomagali s prevozi lesa in ostalega gradbenega materiala. Material stare Mantove bodo porabili pri gradnji te postojanke. Skupščina občine Vrhnika je poka-

zala za to gradnjo veliko razumevanje; društvu je poleg dotacije 200 000 din poklonila še ves material porušenega poslopja. Izkazalo se je tudi TD Vrhnika, ki je društvu prvotno posodilo 50 000 din, kasneje pa mu ta dolg v celoti črtalo. Na občnem zboru so veliko razpravljali o tem, ali naj se gradi dom po prvotnem načrtu ali v manjših dimenzijah. Prevladovalo je mnenje, da se mora gradnja vskladiti z investicijskim načrtom pri občinski skupščini in najti potreben kontakt z različni tamkajšnjimi organizacijami in podjetji. Mislili je treba na to, da bo dom tudi rentabilen. Sicer pa bi bilo morda umestnejše primerno razširiti obstoječe zavetišče. Občni zbor je v imenu PZS pozdravil tov. France Pengal.

PD BOHOR — SENOVO. Občnega zbora se je udeležilo 201 članov in nečlanov, poleg predstavnika KO PD Zasavja in PD Zagorja pa je pozdravil občni zbor tudi tov. Karel Šterban, predsednik SZDL Senovo.

Društvo je 9. aprila t. l. praznovalo 10-letnico svojega obstoja. Kako je raslo in se krepilo, leto za letom, je prav lepo opisal v svojem poročilu društveni tajnik tov. Stojan Sibila.

Konec leta 1963 je društvo štelu 328 članov, od tega 125 pionirjev, 42 mladincev in 161 odraslih članov. Društvo je uspešno sodelovalo s sosednjimi PD, predvsem pa s PD Zagorje in Mežica ter zagrebškimi PD. Prav tako je društvo živahno sodelovalo v KO zasavskih PD. Mladinski odsek je bil osnovan že leta 1960, primanjkuje mu vodniški kader. Mladi planinci so se zelo izkazali pri obiskovanju Bohorja in pa pri organiziranem »zimovanju«, ki ga je društvo s sodelovanjem občinskega društva prijateljev mladine izvedlo v času od 20. I. do 1. II. 1964. Na tem zimovanju je bilo nad 70 mladincev oziroma šoloobveznih otrok. Markacijski odsek je obnovil markacije na relaciji Senovo—Srebočno—Greiben—Koča, delno pa tudi na nekaterih drugih poteh. S tem, da je Kmetijsko-gozdarsko podjetje Brežice dogradilo konec novembra lani odcep ceste Globoko—Oslica (Brst), je sedaj mogoč dostop do koč na Bohorju z vsemi motornimi vozili, tudi s senovske strani. Cesta je dolga 19 km. Propaganda ni bila preveč aktivna. Ob sodelovanju z Gospodarsko zbornico in Turistično zvezo Celje pa je društvo doseglo, da bo prospekt okraja Celje zajel tudi njihovo postojanko na Bohorju. »Kostanjeva nedelja« na Bohorju je bila dobro obiskana, žal pa je bil slab odziv sosednjih PD. Zasavsko planinsko pot so prehodili 4 člani. Koča na Bohorju je v letu 1963 obiskalo precej planincev, vendar pa se je v vpisno knjigo vpisalo le 335 oseb. Nočnin je bilo 1024. Predavanja jim ni uspelo organizirati. Kadarkoli so se zanj potegovali, se je s strani predavateljev pokazal kak zadržek. Žal še vedno drži, »da so preveč bogu za hrbtom«. Planinski Vestnik je pridobil le nekaj novih naročnikov.

Gospodarski odbor je imel kakor že vsa leta prej največ težav z oskrbniki, saj sta se izmenjala v zelo kratkem času kar dva. Tako pogoste zamenjave so seveda negativno vplivale tudi na obisk postojanke. Kljub vsestranskemu prizadevanju društva tudi leto 1963 ni prineslo zaželenih uspehov. Dalkosežne posledice pa je imel tudi pretep na postojanki dne 4. 8. 1963, ki je bistveno zmanj-

šal število obiskovalcev, skladno temu pa tudi promet koč. Skupni dohodki koč so znašali 3 493 554 din.

Društvo bo tudi v bodoče vodil zaslužni predsednik tov. Anton Javorič.

PD CERKNICA. Društvo je imelo občni zbor dne 2. 4. 1964 v domu Ljudske tehnike.

Društvo orje trdo ledino v vseh ozirih. Tradicije nima, značilnost njegove pokrajine pa narekuje društvu svojevrsten program — tesno sodelovanje s turistično dejavnostjo in s skupnim ciljem, vzgajati svoje člane in vplivati na širšo javnost, da bi bila kos primerno sprejeti domačega in tuje turista ali planincea in mu tudi na primeren način pokazati naravne in kulturne vrednosti. Društvo šteje okrog 140 članov, žal je le manjši del te aktivten. Izjema je mladina, posebno s področja Unec in Rakek. Glavno torišče dela pa mu je že nekaj let Dom na Slivnici, kar bo njegova glavna naloga tudi letos poleg pospeševanja aktivnosti med člani in vzgoje mladine. V postojanko na Slivnici so doslej investirali borih 3 192 798 din, medtem ko znaša vrednost nedograjene stavbe okrog 14 000 000 din. Zelo veliko so k gradnji prispevala razna tamkajšnja gospodarska podjetja. Občinska skupščina je kasneje odobrila za dograditev in opremo koč 15 000 000 din. Dom bo imel centralno kurjavo, notranja oprema koč pa bo preprosta a udobna, da bodo imeli obiskovalci občutek domačnosti in udobnosti. Problematična je še voda. Zato bodo jamarji raziskali brezno na Slivnici zaradi vode. Sredstva za elektrifikacijo nameravajo dobiti iz prodaje lesa. Mislijo tudi na zgraditev žičnice, kar bi bila velika pridobitev za dom. Seveda pa bi morale pri tem pomagati v veliki meri gospodarske organizacije. Občni zbor je v imenu PZS pozdravil njen podpredsednik tov. Tone Bučer.

PD KOBARID. Društveno delo v preteklem letu je bilo skromno in je vidnejši uspeh pokazalo le pri gospodarjenju v lastni planinski postojanki na Vrsnem. Predvsem je utrdilo poslovanje doma, kar je bila želja in sklep na preteklih občnih zborih. S tem da jim je občinska skupščina predpisala samo pavšalni prometni davek, se je bistveno zvišal dohodek postojanke. Tako je društvo preteklo leto ravno zaradi tega imelo na postojanki 314 695 din čistega dohodka, v letu 1962 pa le 107 694 din. To je društvu tudi omogočilo, da je letos lahko investiralo v postojanko 500 000 din, kar je potrdil tudi občni zbor. V točilnici bodo zamenjali leseni pod, namestili nov pull, montirali nova vhodna vrata, uredili bodo sanitarije in drvarnice ter prebelili in prepleskali vse prostore v domu. Društvo ima 92 odraslih članov, 22 mladincev in 16 pionirjev in je na novo pridobilo 10 članov.

PD MTT MARIBOR. Občnega zbora, ki se je vršil v počitniškem domu na Glažuti dne 22. 3. 1964, se je udeležilo 57 članov, zastopnik PZS tov. prof. Ivan Šumljak iz Maribora, zastopnik PD TAM Maribor tov. Sušnik, zastopnik PD Maribor-matica in tabornikov tov. Kočevar ter zastopnik UO in DS MTT tov. ing. Marjan Kovač. Zaradi dveletne mandatne dobe občni zbor ni izvedel volitev UO in njegovih organov.

Društvo je marljivo delalo in imelo lepe uspehe. Vključevalo je 542 planincev, od tega 292 moških in 250 žensk. V celoti je bilo včlanjenih 386 odraslih članov, 125 mladincev in 51 pionirjev. Prirastek članstva v letu 1963 sicer ni dosegel onega v letu 1962, ko je znašal kar 46%, vendar pa je bil tudi v preteklem letu zadovoljiv. Dejavnost društva se je tudi v preteklem letu najbolj odražala v izletništvu. Društvo je priredilo nič manj kot 22 skupinskih izletov, med temi je 4 izlete organizirala mladina. Večkrat so tako obiskali vse naše gorske predele, med tem pa tudi Durmitor in Ravno goro. Na zaključnem izletu »v neznanu« so se ustavili na Ribniški koči, kjer so proslavili uspehe celoletnega dela ter priredili proslavo v počastitev 70-letnice obstoja slovenske planinske organizacije. Na izletih so prebili 36 dni in za to izkoristili 15 nedelj in 19 dopustniških dni ter 4 popoldneve. Skupno se je izletov udeležilo 591 udeležencev, od tega 293 moških in 298 žensk, povprečna udeležba na enem izletu je bila 27 članov. Od aktivnih članov je najstarejši star 63 let, najmlajši pa okrog 10 let. Zelo pogrešajo med izletniki mladince, Zanimiva je ugotovitev, da so trenutno izletniki pretežno starejši člani in pionirji. Slovenska planinska transverzala je pritegnila na pot po naših gorah 48 članov. Od tega je že dokončalo predpisano pot 16 članov (v letu 1963 8 članov), ki so si pridobili častno transverzalsko značko. Zasavsko planinsko pot hodi 25 članov, pot pa je že končalo in prejelo značko 11 članov. V počastitev delavskega samoupravljanja v MTT prireja PD MTT že od leta 1958 vsako leto pohod čez Pohorje. Pohod dobiva iz leta v leta vedno bolj značaj množičnosti, saj je bilo na zadnjem pohodu že 78 udeležencev. Skupno število udeležencev pohoda čez Pohorje v vseh letih znaša 245, oziroma 133 poedincev. Najagilnejši so prejeli posebna priznanja oziroma diplome. Na zadnjem pohodu je bilo več kot polovica neplanincev. Mnogi so hodili prvič po Pohorju ter se navdušili nad lepotami zelenega Pohorja. Marsikateri od njih je sprevidel, da je v naravi na svežem zraku lepše kot po zakajenih in po vinu dišečih lokalih ter se je odločil vključiti med vrste planincev. Pohod čez Pohorje ima namen pritegniti čim več članov kolektiva MTT v svežo naravo. Do uspešnih izletov so pripomogli vodstvo društva, dobra priprava izletov, nasveti izkušenih planincev, resnost in dobra volja vseh udeležencev, predvsem pa razumevanje in podpora tovarniških političnih in samoupravnih organov. Društvo je organiziralo dvojce predavanj z barvnimi diapozitivi, ki sta bili prav dobro obiskani. V prvem jih je prof. Sumljak povedel po delu slovenske planinske transverzale od Maribora do Uršije gore, v drugem pa jih je tov. Škerbinec seznanil s francoskimi Alpami. Planinski Vestnik nima kaj prida naročnikov v tem kolektivu. Na pobudo tov. prof. Sumljaka pa je občni zbor na prvo mesto svojih sklepov postavil zahtevo, da društvo zbere čim več naročnikov na to revijo. Društvo še nima samostojnega mladinskega odseka, čeravno razpolaga s skupino mladih aktivnih planincev, ki bi lahko tvorili jedro bodočega mladinskega odseka. Poleg 4 skupinskih izletov sta dva mladince uspešno končala tečaj za mladinske vodnike in gorsko stražo na Tujzlovem vrhu, ki je trajal teden dni,

pomagali so pri organizaciji predavanja od Kozjaka do Monte Rose, udeleževali so se sestankov KO MO PD in sodelovali s pionirsko ekipo na oddaji **POJDI TE Z NAMI**, ki je bila prirejena v Rušah v počastitev 70-letnice slovenskega planinstva. Tekmovali so v temi »Zaščitene rastline« in zasedli 4. mesto. Ni bilo izleta tega društva, kjer ne bi bili zastopani v večjem ali manjšem številu tudi mladinci in pionirji, saj so v preteklem letu dokončali slovensko planinsko transverzalo 3 pionirji in 2 mladince. Isti pa so si s ponosom pripeli na prst tudi značko zasavske planinske poti. Naredili so delovni program za tekoče leto, ki določa letošnje izlete v treh skupinah in sicer v dopustniške izlete (med tednom), v izlete ob nedeljah in praznikih in v popoldanske izlete ob delavnikih. Društvo si namerava nabaviti tudi kombi za prirejanje izletov. Plan izletov bo društvo dostavilo zaradi eventualne udeležbe vsem mariborskim PD.

PD PTT MARIBOR. Društvo je polagalo obračun svojega dela dne 4. aprila 1964. Uvodoma je pevski zbor **KUD POŠTA** pod vodstvom zborovodje tov. Rakuše zapel tri planinske pesmi, nakar so sledila izbrana poročila društvenih funkcionarjev. V nepozabnem spominu nam bodo ostale uvodne besede društvenega predsednika tov. ing. Antona Gosarja, ki je na njenju svojstven način opisal doživetja planincev ob obisku naših gor. Iz njegove pripovedi je bilo čutiti vseskozi veliko ljubezni do naših prelepih domačih planin. Ni pa pri tem pozabil tudi onih 71 graditeljev — PTT delavcev, ki so pred 10 leti položili prve temelje koči pod Plešivcem in pri tem opravili 17 440 prostovoljnih delovnih ur, saj so prav ti ustvarili prvo bazo za kasnejšo ustanovitev PD PTT Maribor.

V jubilejnem letu 1963 je bilo društveno delo v celoti usmerjeno na proslavitev 70-letnice slovenskega planinstva. V društvu je včlanjenih 449 članov, od tega 393 odraslih članov, 22 mladincev in 34 pionirjev. Na novo je društvo včlanilo 17 odraslih članov, 1 mladince in 17 pionirjev. Najvažnejše in najtežavnejše naloge je imela gospodarska komisija. Spravljanje blaga na postojanko je težavno, saj je treba spraviti najprej do konca vozne poti, dalje pa jim za prenos dobro služi oslička »naša Gina«. V preteklem letu so v koči razširili kuhinjo na škodo lovske sobe, ki pa so jo na novo opremili tako, da imajo planinci v njej še vedno prav prijeten kotiček. Društvo ima z vzdrževanjem postojanke zelo velike stroške, ki jih samo, brez dotacij in pomoči, ki jim jo daje njihovo podjetje, nikakor ne bi zmoglo. Po vpisni knjigi je kočja evidentirala obisk 4130 planincev s 131 nočitvami. Društvo je imelo težave tudi z vodstvom kočje. Sredi sezone je moralo zamenjati oskrbnico in je kočja bila nekaj časa brez oskrbnice.

Mladinski odsek obstaja šele dve leti. Plan izletov sicer ni izvršil v celoti, zato pa se je v večjem ali manjšem številu udeleževal društvenih izletov. Odsek je s svojimi člani dalje sodeloval pri tradicionalnem pohodu čez Pohorje, XI. zbora PTT planincev Jugoslavije ter pri Ivanžanskem maršu, ki je šel iz vasi Belec preko Ivanjščice, Ravne gore in Trakoščana. Dalje so se udeleževali sej KO MO v Lahoncih pri Ormožu, dvakrat na Zav-

carjevem vrhu in v Mariboru, sodelovali so pri izvedbi Titove štafete, ki jo je organiziral KO MO Koroške. Organizirali so dvoje predavanj z barvnimi diapozitivi, ki sta privabili številne gledalce. Glavna dejavnost propagandne komisije je bila v organizaciji skupinskih izletov. Skrbela je za pridobivanje novih članov, širila planinsko literaturo, skrbela za društveno kroniko in vodila evidenco o organiziranih izletih. Društvo je organiziralo izlet na Golico, na Veliko planino in v Kamniško Bistrico, tridnevni izlet na Vršič, Mangrt in Lepeno, dalje dvakrat na Celjsko kočo, na Goro Oljko, v Logarsko dolino ter izlet v neznanu. Planinski skupini Dravograd in Ptuj sta organizirali izlet na Peco, na Poštarsko kočo pod Plešivcem, na Plešivec in v Logarsko dolino. Za zaključek IX. zbornice planincev PTT Jugoslavije na Vugrovcu, ki ga je organiziralo PD PTT Sljeme iz Zagreba, je društvo organiziralo enodnevni izlet na Vugrovec in Sljeme, pri povratku pa so obiskali tudi Kumrovec in Trakošan. V času tega zbornice je član tega društva tov. Ivan Rodošek iz Vuzenice prehodil v rekordnem času — enem dnevu — pot preko Medvednice in zato prejel od PD RUNOLIST-a iz Zagreba spominsko značko. Dva člana društva sta se tudi udeležila X. Partizanskega pohoda planincev PTT Jugoslavije, ki ga je v septembru organiziralo PD PTT Sljeme iz Zagreba. Na Planinski Vestnik je naročenih le 16 naročnikov. Društvo je samo uvidelo, da je to število pre nizko. Društvo se je s svojimi predstavniki udeležilo centralne proslave, ki jo je organizirala PZS v počastitev 70-letnice obstoja slovenske planinske organizacije, kakor tudi 10-letnice ustanovitve PD PTT Ljubljana in otvoritve Poštarske koče na Vršiču. Markacisti so obnovili markacije od Slovenj Gradca preko Plešivca do Križana, na novo pa so markirali smer od njihove koče pod Kozarnico do Križana in pa od koče do smučarske koče mimo Zageršnika. Stare smerne tablice so zamenjali z novimi, deloma pa so jih postavili na novo na doslej neoznačenih smereh. Društvo ima planinsko skupino v Ptuj in Dravograd.

Vodstvo društva je občni zbor ponovno poveril dosedanjemu zaslužnemu in požrtvovalnemu predsedniku tov. ing. Antonu Gosarju.

PD GORJE PRI BLEDU. V mladinski odsek je vključenih čez tri sto članov, od teh dve tretjini pionirjev. Tako število mladine pa že potrebuje tudi primerno število vodnikov. Od skupnih akcij so se pionirji udeležili samo planinske štafete za Titov rojstni dan. Štafeto palico so v zelo kratkem času prenesli od elektrarne v Mostah, preko dobavškega polja in skozi solesko Vintgar do Bleda. Pri štafeti je sodelovalo 32 mladincev in pionirjev. Spomladi so šli že skoro na tradicionalni izlet na Porezen, za majske praznike pa je 40 pionirjev obiskalo pri Valvasorjevem domu kraj, kjer je bil ustanovljen Cankarjev bataljon in se preko Javorniških rovtov vrnili domov. V poletnem času so hodili na nižje vrhove in planine v manjših skupinah, deloma pa so bili prepuščeni iniciativi sorodnikov, ki le kdaj pa kdaj zaidejo v višino. Uspešnejša je bila vzgoja s planinskimi predavanji in skioptičnimi slikami. Imeli so jih šest s preko 600 poslušalci. Ker pa je za hojo v hribe potreben tudi denar, ki ga zlasti pionirjem

vedno primanjkuje, bi bil mladinski odsek zelo hvaležen občinski zvezi za telesno kulturo, če bi se spomnila pri delitvi denarnih sredstev tudi teh mladih planincev, saj po številu presegajo druga društva, ki so deležna denarnega prispevka iz občinske blagajne.

Komaj je društvo lani zaključilo praznovanje 70-letnice slovenske planinske organizacije, že je imelo pred seboj praznovanje obstoja drugega veterana, t. j. PD Gorje. Res je za polovico mlajše, toda 35. leto, v katero vstopa letos, tudi ni malo. Propagandni odsek je za odrasle organiziral dvoje uspešnih predavanj, ki so bila prav dobro obiskana. Ni pa zadovoljivo število naročnikov na Planinski Vestnik.

Društvo upravlja Dom Planiko pod Triglavom in Tržaško kočo na Doliču. Obe postojanki sta bili dobro obiskani, prvo je obiskalo 4053 in drugo 4012 planincev. V Planiki so namestili nov kroman štedilnik, za katerega je moralo društvo kar globoko seči v svoj žep, nabavil pa so tudi 60 komadov toplih in lepih volnenih odev. Tržaška koča na Doliču ni bila deležna novitet, ker je za to zmanjkalo denarja. Samo za prenos blaga na Planiko je društvo plačalo 364 200 din, na Dolič pa 378 804 din. Markacijski odsek je marljivo delal in v celoti opravil svoje delo. Popravil je pota Planika—Mali Triglav, Planika—Dolič—Hribarice—Planika—Konjsko sedlo—Vodnikova koča in dalje epa Veliki dolini do Doliča in še pod Malim Triglavom do Kredarice.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen dosedanji dolgoletni predsednik tov. Matija Klinar.

PD MARIBOR-MATICA. Društveno delo je bilo v preteklem letu zelo obsežno in razgibano. Pretežna skrb je veljala reševanju gospodarskih vprašanj. Na prvem mestu je treba omeniti, da je bila vnovič odprta koča na Pesniku, ki je zdaj stalno oskrbovana. Tudi ostalo dejavnost v društvu, kot je skrb za širjenje planinske ideje, vzgojo mladine v planinskem duhu, prirejanje izletov in predavanj, tisk in podobno, društvo ni zanemarilo. Do 31. 12. 1963 je imelo društvo vpisanih 2406 članov, od tega je 991 mladincev in pionirjev. Prva leta po vojni je bilo v Mariboru samo to društvo. Iz planinskih skupin matičnega društva pa se je do danes osamosvojilo oziroma ustanovilo že 6 planinskih društev. Zato je bil ustanovljen koordinacijski odbor planinskih društev Maribora, ki rešuje skupno problematiko društev in planinstva na tem območju. V vseh domovih tega društva je lani prenočevalo 3473 planincev s 7165 nočitvami. Od tega je bilo na Mariborski koči 1622 obiskovalcev s 2824 nočninami, na Ribniški koči 1615 obiskovalcev s 3821 nočninami, na Zavarjevem vrhu 230 obiskovalcev s 514 nočninami in v koči na Pesniku 6 obiskovalcev s 6 nočninami. Tujcev je prenočevalo na Mariborski koči 61 s 151 nočitvami, a na Ribniški koči 18 s 214 nočitvami.

Mladinski odsek je v tekočem letu skoraj v celoti izpolnil svoj program. Prof. Ivan Šumljak jim je v trgu predavanjih prikazal z barvnimi diapozitivi lepote Slovenije, tov. Mirko Soštarič pa jim je predaval o zaščiti flore in živali v gorah in dolinah. Mladinci so se udeležili tudi predavanj, ki jih je propagandna komisija organizirala za od-

rasle člane. Mladinski odsek ima tri planinske skupine in sicer na Cankarjevi šoli, Mjlošičevi šoli in na šoli Prežihovega Voranca. S temi skupinami so priredili izlete na Urban, Tujzlov vrh, Zavarcarjev vrh in na Boč. Odsek se je udeleževal vsej sej KO MO, prav tako pa tabora na Pungartu in orientacijskega tekmovanja na Tujzlovem vrhu. Odsek je skrbel tudi za vodniški kader. Dva mladince je poslal na seminar za mladinske vodnike na Tujzlovem vrhu, enega pa na zvezni seminar za mladinske vodnike na Risnjaku v Gorskem Kotarju. Člani odseka so se udeležili spominskega pohoda na Sutjesko, sodelovali v mladinski štafeti in pomagali pri markiranju planinskih potov. Mladinski odsek je izvršil tudi letos precej izletov in sicer večkrat na Raduho. To so bile smučarske in poletne ture. Bili so še v Logarski dolini, v Kamniških planinah (v Robanovem kotu, kjer so pomagali pri postavitvi spominske plošče, dalje na Korošici, na Ojstrici, na Planjavi, Kočni itd.), v Julijcih, na Nanosu, na Boču, na Celjski koči, na Smohorju, na Mrzlici, na Kalu, na Pohorju in na Kozjaku.

Baza Gorske straže v mladinskem odseku društva je bila ustanovljena predlanskem in na njeno iniciativo se je ustanovila postaja GS v Mariboru, ki združuje vse stražarje v okraju. Tov. Šoštarč je imel z GS več predavanj, na dveh poučnih pohodih na Donačko goro in Pohorje pa jih je uvajal v terensko delo.

Na iniciativo društva je jubilej slovenske planinske organizacije počastila tudi Študijska knjižnica z razstavo slovenskega planinskega tiska. Enako je ta jubilej počastilo Fotoamatersko društvo v salonu založbe Obzorja z razstavo planinske fotografije. Lahko pa rečemo, da je društvo v preteklem letu izvedlo rekordno število predavanj. Največ predavanj in sicer 33 jih je imel tov. prof. Šumljak, 10 predavanj pa tov. Šoštarč. Da bi bilo v bodoče v Mariboru še več predavanj, je koordinacijski odbor sklenil, da bodo PD v Mariboru v bodoče skupno financirala planinska predavanja. V časopisu Večer so izhajale redne kratke informativne vesti o planinski dejavnosti. Avtor teh novic je bil zopet prof. Šumljak, kateremu gre vsa zahvala za njegovo nesebično delo v društvu. Planine ob meji so tudi letos izšle — sicer nekoliko pozno, a še vendar pravočasno. Posvečene so bile jubileju slovenske planinske organizacije. Samo v letu 1963 je bilo toliko udeležencev na izletih, kakor v prejšnjih 5 letih skupaj. Skupno se je 14 skupinskih izletov udeležilo 371 planincev v starosti 6 do 70 let.

Alpinistični odsek šteje 9 članov in 21 pripravnikov. Najvažnejša naloga, ki jo je odsek uspešno rešil, pa je bila v pridobivanju mladine za alpinizem. Tako ima sedaj odsek dovolj naraščaja, ki rad zahaja v gore in od katerega lahko precej pričakujemo. Za nove pripravnike je priredil v Lobnici plezalno šolo in sicer štirikrat. Povprečno se je šole udeležilo 6 pripravnikov. Odsek je s svojimi člani sodeloval pri trasiranju proge za tridiciionalni smuk čez Pohorje, kakor tudi na samem smuku, dva mladince sta se udeležila republiškega plezalnega tečaja v Vratih, en član je sodeloval na Triglavskem smuku. V juniju je 9 članov odseka montiralo spominski plošči, posvečeni pokojnima pripravnikoma Otonu Kolarju in Ladku Romihu.

Člani odseka so opravili v celoti 58 plezalnih vzponov. Tri skupine so odšle tudi v inozemstvo in sicer v Italijo, Francijo, Švico in Avstrijo. Ena od teh je preplezala Veliko Cino in se povzpela na vrh Mont Blanca, Vzpon na Matterhorn pa je morala po nekaj urah plezanja zaradi vremenskega preobrata prekiniti in se vrniti v dolino. Naveza, ki je odšla le za nekaj dni v Cino, je preplezala Veliko in Malo Cino.

Markacijski odsek je bil zelo delaven, saj je pregledal, obnovil in na novo markiral vrsto poti. Pri markiranju so pomagali tudi mladinci, najbolj prizadevna pa sta bila Zvonko First in Andrej Komisija za smučanje deluje že drugo zimo in je njena naloga, da skrbi za smučarsko slemensko pot na Pohorju, da pripravi v zimskih poletnih smučarski tečaj in organizira vsakoletni SMUK ČEZ POHORJE. Pereča naloga komisije je bila modernizirati smučarsko transverzalo čez Pohorje, kar ji je v polni meri tudi uspelo. Trasirali so transverzalo tako, da se lahko prijetno presmuča ves dolgi hrbet Pohorja. Smučarski tečaj na Ribniški koči je uspel v celoti. Tradicionalni smuk čez Pohorje je zaradi neugodnih snežnih razmer lahko organizirala šele letos v marcu ob udeležbi 21 planincev, največ iz PD Ruše. Komisija za zaščito narode je razpravljala predvsem o novem zakonu o varstvu narode, sodelovala je tudi pri vseh akcijah, posvečenih sestavi in uzakonitvi določil o varstvu narode. V skladu s programom dela je izvedla komisijiški ogled gozdnih površin okoli Mariborske koč. Sprejela je sklep, da je treba za to območje izdelati gojitveni načrt. Pri svojih prizadevanjih je komisija sodelovala z Gorskimi stražami, Hortikulturnim društvom in Zavodom za spomeniško varstvo.

Planinskim domovom je društvo posvečalo vso skrb. Popravljalo je med letom nastalo škodo v domovih in obnovilo del posteljnega inventarja na Ribniški in Mariborski koči. Na Ribniški koči, na Zavarcarjevem vrhu in na Pesniku je zaključilo s poslovno izgubo.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. ing. Ivan Juvan.

PD LITOSTROJ LJUBLJANA. Metode in oblike dela tega društva so bile prilagojene posebnim razmeram, v katerih živi to tovarniško društvo. Društvo šteje 611 članov in je torej komaj vsak šesti litostrojčan član tega društva. Ob vходу v tovarno je obiskovalce kot domače stalno pozdravljala oglasna omarica z aktualnimi fotoposnetki in najpomembnejšimi novicami iz planinskega življenja. Pisali so v domačem časopis, na oglasnih deskah objavljali in po tovarniškem zvočniku oglašali, tako da je mogel vsak vedeti, kje so in kaj delajo. V zvezi z organizacijo proslave 15-letnice društva na Soriški planini so se ogasili tudi v Planinskem Vestniku, na katerega je naročenih 12% članstva. Največjo skrb so posvetili izletništvu. Po vnaprej določenem načrtu so njihovi vodniki pretežno z avtobusnimi izleti preko leta popeljali na najrazličnejše kraje planinskega sveta preko 250 planincev in prijateljev planin. Pri tem pa ne računajo na skoraj vsakotedenske izlete na njihovo postojanko na Soriški planini, za katere lahko mirno trdimo, da so zajeli preko 1000 društvenih članov. Nedvomno je to pomembna

ugotovitev, ki zasluži polno razumevanje in podporo vseh odločujočih. V letu 1963 so praznovali 70 letnico slovenske planinske organizacije in 15 letnico obstoja in dela društva. V ta namen so s pregledom dela skozi 15 let na slavnostni seji novembra ugotovili, da je to delo spremljala prizadevnost nekaterih članov društva, zaradi česar so jih tudi predlagali PZS v odlikovanje. To so tovariši: Marjan Smerajc, Jurij Levgart, Anton Levstek, Viktor Pogačnik, Lojze Steblaj in Ludvik Sarf. Število članov alpinističnega odseka tudi lansko leto ni preseglo povprečja zadnjih let, t. j. ostali so pri 6 članih in 5 pripravnikih. Člani so opravili 49 vzponov, kar pomeni porast v primerjavi z letom 1962. Njihova dejavnost pa ni bila omejena samo na plezanje, ampak so člani odseka sodelovali tudi kot vodniki skupinskih izletov. Pripravniki so v predsezoni vadili na Turncu, tabor so pa organizirali na Okrešlju. Odsek se ponaša, da se je en njihov član udeležil republiške odprave na Kavkaz. Na lanskoletnem občnem zboru je bila ustanovljena tudi smučarska sekcija, kateri je botrovala razformacijska litostrojskega športnega društva, ki je — vsaj simbolično — imelo v svojem sklopu tudi smučarsko sekcijo. Sekcija je organizirala medobratno tekmovanje v slalomu, tekih in skokih s skupno udeležbo 103 članov, udeležila se je veleslaloma za VTK memorial s 6-člansko ekipo, ki je zasedla tretje mesto, 17 članov se je udeležilo na Soriški planini dvodnevnega kondicijskega treninga, sodelovali so pri organizaciji smučarskih tečajev na Soriški planini v času semestrainih počitnic, kjer so zaključna tekmovanja pokazala presenetljive uspehe. S 14-člansko ekipo so se dalje udeležili tradicionalnega veleslaloma za prvenstvo kovinarjev na Partizanskem vrhu nad Trbovljami, kjer so med moštvii zasedli drugo mesto. Udeležili pa so se tudi občinskega sindikalnega prvenstva na Soriški planini, kjer so njihovi tekmovalci zasedli prva mesta v tekih in veleslalomu pri mlajših članih ter ekipno. Kar je pa še posebej razveseljivo, je to, da je ta sekcija v sodelovanju z mladinskim odsekom tega društva dobila nov kader mladih nadarjenih smučarjev. Prava prelomnica za delo in poživitev mladinskega odseka ter množičnega udejstvovanja mladincev v planinstvu predstavlja zbor mladih planincev 15. novembra 1963 na Soriški planini. S tem je dobilo mladinsko gibanje v Litostroju pravo organizirano obliko. Število udeležencev na zboru je bilo zadovoljivo in je bila to vsekakor največja akcija, od kar obstoja MO pri PD. Izvoljen je bil 6-članski odbor za vodstvo odseka in komisija za mladinski sklad, ki v smislu pravilnika razporeja sredstva MO. Dva že organizirana izleta sta uspela nad vse pričakovanje. Posebno zadovoljiva je bila številna udeležba izleta na Krvavec. Na dan 31. 12. 1963 je društvo štelo 407 članov, 57 mladincev in 57 pionirjev. Na novo je pristopilo v 1963. letu 165 članov, 12 mladincev in 19 pionirjev. Premoženje, ki ga je društvo pridobilo v svojem 15-letnem delu, znaša okrog 20 milijonov dinarjev. Sestavljajo ga planinski objekti na Soriški planini in njih celotna oprema. Bruto dohodki 9,3 milijona dinarjev zgovorno kažejo, da so morali krepko prijeti za delo, če so hoteli doseči tako visoko številko. Koča je bila skoraj vso zimo polno zasedena. Zadovoljiva pa je bila tudi poletna ali počitniška sezona. Z

ustvarjenim denarjem so zgradili prepotrebno klet in v koči namestili električni hladilnik, zgradili so drvarnico, prejšnjo pa so preuredili za shrambo smučii. Poleg drvarnice so zgradili lopo, v kateri so montirali brzoparnik in vgradili 300 litrski kotel za topljenje snega. Nekoliko so preuredili tudi kuhinjo. Mnogo sitnosti in nejevolje so imeli z oskrbniškim osebjem, končno so pa tudi to uspešno rešili.

Za zaključek občnega zbora je tov. Lojze Steblaj pokazal okrog 100 barvnih diapozitivov iz področja Julijskih in Kamniških Alp ter alpinistične odprave na Kavkaz, za kar je od vseh navzočih dobil zaslužno priznanje.

PD BOVEC, Društvo šteje 100 članov, 36 mladincev in 82 pionirjev. Število pionirjev in mladincev narašča vsako leto. Mladi člani so zelo navdušeni za vsak skupinski izlet in se ga vedno udeležijo v velikem številu. Prav zaradi tega bi bilo potrebno najti nov ali drugačen način dela: več ljudi, ki imajo smisel za to, bi moralo prirejati izlete za mladino. Delo mladih je bilo vedno povezano s šolskim delom. Jesenski in pomladni športni dnevi so bili pripravljene za daljše izlete v večjih skupinah. Tako so obiskali Krnsko jezero — Krn, Skalarjevo kočo pod Kaninom, Golobar, Svinjak, Rombon in planino Goričo. Nižji razredi so se zadovoljili s sprehodi v bližnji in daljni okolici: Bavščico, Možnico, Log Cezsoški itd. Starejši mladinci so se udejstvovali največ s smučanjem pod vodstvom tov. Zigona in dosegli lepe uspehe tudi izven Bovca. En širši izlet je bil usmerjen na planino Golobar z udeležbo starejših planincev in pionirjev. Mladinski odsek je imel dvoje predavanja: Spoznavanje zaščitene flore in Vedenje v gorah. Obe je pripravila tov. Zdenka Sozjo, ki je tudi sicer zelo uspešno vodila mladino.

Planinski Vestnik ima le 10 naročnikov. Posebnih težav društvo ni imelo s postojankami, saj ima vestne in skrbne oskrbnike, ki vodijo postojanke nadvse zadovoljivo. Celokupni promet postojank se je povečal v primerjavi z letom 1962 za 13 %, nočnine za 26 %. Celokupni obisk vseh koč, t. j. Zlatoroga, na Predelu, na Mangrtu in na Kaninu je znašal 2368 z 2510 nočitvami. Domačih gostov je bilo 1996 z 2167 nočitvami in tujih gostov 332 s 343 nočitvami. Posamično so imele koče naslednji obisk: Zlatorog 1343 obiskovalcev z 1409 nočitvami, Predel 193 obiskovalcev z 298 prenočitvami, Mangrt 292 obiskovalcev z 292 nočitvami in Kanin 168 obiskovalcev s 168 nočitvami. Inozemskih gostov je imel Zlatorog 127 s 137 nočitvami, Predel 66 gostov s 67 nočitvami, Mangrt 127 s 127 nočitvami in Kanin 12 z 12 nočitvami. Nasproti letu 1962 je bilo v vseh kočah lansko leto 120 inozemcev več in 134 domačih gostov manj. Rezijski stroški so se zvišali za 12 %. Ti bi bili sicer večji, vendar je pa društvu uspelo, da je plačalo prometni davek v pavšaliranem znesku 242 000 din, medtem ko je le-ta leta 1962 znašal preko 500 000 din. Največ dobička, če ga sploh smemo tako imenovati, je prinesel Zlatorog in sicer 607 000 din. Postojanka ima 34 ležišč, ki so v glavni sezoni dobro izkoriščena. Promet pa bi bil lahko še večji, če bi bila cesta preko Vršiča odprta na 1. maj ter podaljšan avtobusni promet preko Vršiča po sezoni. Kljub temu se je promet v tej postojanki

zvišal nasproti prejšnjemu letu za 26 %, nočnine pa za 25 %.

Dom na Predelu je imel le za 3 % večji promet, medtem ko so se nočnine povečale za 50 %. Koča na Mangrtu je imela 21 % več prometa. Veliko škodo pa je utrpela ta postojanka, ker je bila cesta v avgustu 11 dni neprevozna. Res je, da je neurje poškodovalo cesto, vendar pa so jo delavci v enem dopoldnevu očistili in usposobili za promet. A čakati so morali celih 11 dni, da so prišli cestni delavci. Skupinskih izletov je bilo na to postojanko manj kot v letu 1962, zato pa se je zvišal promet motornih vozil, ki je znašal 3200 vozil. Podjetje Izletnik iz Bovca je organiziralo 15 avtobusnih voženj, največ je bilo Holandcev s 313 potniki. Zanimanje za Mangrt se stalno veča, posebno radi ga obiskujejo Italijani, Avstrijci in Holanci.

Dom na Kaninu še vedno upravlja zvesti in skromni oskrbnik Zajc. Le njegovi iznajdljivosti in varčnosti gre zasluga, da izkazuje koča minimalni minus. V letu 1963 je bilo na Kaninu za 13 % več prometa in za 40 % več nočin, kljub temu pa oskrbnik ni mogel ustvariti dobička. Primanjkljaj je znašal 12 246 din, kar je za 14 % manj od preteklega leta. Poletno planinstvo se na Kaninu ni povečalo, je pa vedno večje zanimanje zanj v spomladanskih in zimskih mesecih. Društvo je že na zadnjem običnem zboru sklenilo, da se bo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev vzdržalo kakršnikoli gradenj. V tem je bilo dosledno. Izdalo je le 100 000 din za dokončanje manjših del na Mangrtu in 174 000 din za nabavo inventarja. Čisti dobiček vseh postojank razen Kanina je znašal 1 093 616 din, ki pa se je po odbitku izgube na Kaninu in stroškov društvene uprave zmanjšal na 248 094 din.

V domu Zlatorog v Trenti pa se je zgodila važna sprememba. Njihova vestna in odlična oskrbnika Slavica in Jaka Cebulj sta se po 14-letnem delu v Zlatorogu poslovila in se stalno naselila v Boveu, kjer sta si ustvarila skromen domček. V znak priznanja jima je društveni predsednik v imenu društva poklonil skromno darilo.

PD ŽELEZNIČAR MARIBOR. Po uvodnem predavanju tov. prof. Ivana Šumljaka, ki so ga poleg večjega števila članstva poslušali tudi gostje, med njimi podpredsednik PZS tov. Tone Bučer, tajnik PD Maribor-matica tov. Koruza, predsednik PD TAM Maribor tov. Franci Šmajš, zastopnik PD Zagreb tov. Grubišič in še nekateri drugi, so sledila poročila društvenih funkcionarjev.

Društvo v tem letu ne beleži porasta članstva. Stevilo članov in članic je znašalo 250 poleg 28 pionirjev in 94 mladincev. Društvo tudi ugotavlja, da nima pravih stikov s članstvom. Tu so mišljeni predvsem tisti člani izven njihovih gospodarskih organizacij, ki so jih dolžni obveščati o izletih, predavanjih in podobnem. Težave pa nastajajo predvsem zaradi tega, ker društvo še vedno nima svojih poslovnih prostorov. Društvo tudi ni znalo navezati stikov s šolami, ki jih v občini Tabor ni malo. Zato pa je bilo uspešnejše na ostalem delovnem področju, predvsem v izletništvu. V celoti je društvo izvedlo 17 skupinskih izletov s skupno udeležbo 284 članov in mladincev. Društvo je že v začetku leta sestavilo pester plan izletov po

načelu: za vsakogar nekaj. Kakor lani je tudi sedaj za te izlete, da so lepo uspeli, poskrbel agilni društveni propagandist tov. Vavpotič. Na vseh teh izletih so člani pridno fotografirali in napravili vrsto — tudi barvnih — posnetkov, katere so kasneje predvajali svojim pionirjem. Veliko članov pa je izvedlo na svojo roko vrsto izletov in tur, med katerimi so bili tudi transverzaleci in samohodci, katerih ni malo. Novost v tem letu je bil tudi »izlet v neznanu«, za katerega je vladalo med člani veliko zanimanje, ker ga je organiziral in vodil znani prijatelj »pohorskih medvedov«. Društvo je organiziralo tri predavanja, predavali so tov. Božič, Kordež in Božo Lavrič. Izpit za gorske stražarje je napravilo 10 članov. Najmlajši gorski stražar je 10-letna pionirka, najstarejši pa 58-letni član. Seminar za mladinske vodnike je obiskoval načelnik mladine, ki je tudi uspešno opravil izpit in prejel vodniški znak. Raznih orientacijskih tekmovanj se je udeležilo 15 mladincev in mladink. Društvo je pridobilo 17 novih naročnikov na Planinski Vestnik. Na postaji Maribor in postaji Studenci je društvo namestito dve propagandni omari. Za Dan železničarjev so položili venec pred spomenik padlih železničarjev. V počastitev tega dneva so tudi položili venec pred spomenik padlemu heroju na Gori Oštre nad Samoborom. Da njihovi člani pridno zahajajo v gore, priča med drugim tudi dejstvo, da je društvo že izdalo 47 transverzalnih knjižic in 4 knjižice za Zasavsko planinsko pot.

Društvo v pretekli poslovni dobi ni prejelo nikake dotacije ne s strani gospodarskih organizacij, niti od občinske športne zveze občine Tabor. Ker je društvu znano, da se PD Maribor-matica bori z velikimi težavami pri upravljanju svojih planinskih postojank, mu je društvo hotelo pomagati na ta način, da mu pomaga z obrtniškiimi uslugami svojih članov. Izvedena pa je bila le ena taka akcija, ko se je tričlanska ekipa lotila popravila vodne črpalke na Zavarjevem vrhu.

Mladinski odsek obstaja komaj dve leti. Cilj njihovega dela je še vedno izletništvo, varstvo narave in vključevanje novih članov v njihovo sredo. Vsakih 14 dni so se redno sestajali in se pripravljali na izlete. Poleg orientacijskih pohodov na samoborskih planinah, na Tuzlovem vrhu in na Ovčar banji so priredili dvodnevni izlet po slovenski planinski transverzali od Peska do Slovenj Grada. V avgustu so organizirali sejo koordinacijskega odbora mladinskih odsekov v Mariboru in aktivno sodelovali na prireditvi MO PD Ruše »Pojdite z nami«, kjer so s temo o naših zaščitnih rastlinah dosegli I. mesto in zato prejeli knjižno nagrado. V pozni jeseni so se odpravili na Peco.

PD TRŽIČ. Z veseljem lahko ugotovimo, da imamo v Trziču mladino, ki ima smisel za planinsko udejstvovanje. Mladinski odsek šteje preko 500 mladih planincev, predvsem šolske mladine. Starejši mladinci se izživljajo v alpinističnem odseku. Odsek si je prizadeval, da bi bilo njihovo počutje v gorah kar najboljšje. Izbral je ture primerne za doraščajočo mladino in tako prehodil dobršen del domačih planin. Člani odseka so obiskali Begunjsko, Kriško goro, Pod Storžič, Kofce, Zelenico in Korošico, Vrata in Vršič. Odsek je dalje orga-

niziral pet predavanj z barvnimi diapozitivi, mladinci so se udeležili parade mladosti, smučarskega tekmovanja v Krmi, zvezne planinske slovesnosti in pohoda na Sutjeski in zveznega tečaja za mladinske vodnike na Velebitu. Mladinski odsek je tudi pomagal društvu pri pripravljanju drv za dom na Zelenici in pri tem izvršil preko 100 prostovoljnih delovnih ur. Ni pa mladinski odsek prejel od koord. odbora MO tiste pomoči, ki jo je pričakoval. Zanesti se je moral le na lastne moči in sposobnosti pri organiziranem delu s planinsko mladino.

AO šteje 29 članov in 7 pripravnikov. Udeležba na sestankih je bila skoraj 100 %. V letu 1963 je odsek izvedel 176 letnih, 43 zimskih in 174 spomladanskih pohodov, všteti mladinske izlete, kjer so bili alpinisti kot vodiči izletov. Sodelovali so pri raznih manifestacijah, udeležili so se tabora v Vratih, 8 članska odprava pa se je povzpela na Veliki Klek. Tu jih je dohitela huda nesreča, kjer se je smrtno ponesrečil dober alpinist in gorski reševalec Janez Hladnik. Pri popravilu alpinističnega bivaka v Storžiču so alpinisti izvršili 133 prostovoljnih delovnih ur, pri kurjenju kresov na predvečer drž. praznikov 112 ur in pri nošnji gradiva na Zelenico 363 ur, skupaj torej 608 prostovoljnih delovnih ur. Z mladinskim odsekom je bil AO v najboljši povezavi.

Postaja GRS šteje 26 registriranih gorskih reševalcev in 4 pripravnike. Povprečna starost gorskih reševalcev je 37 let. V okviru načrtnega izobraževanja svojih članov je postaja organizirala od 29. do 31. marca na območju Košute gorski reševalni tečaj s povprečno udeležbo 25 članov. V aprilu je skupaj z gasilsko organizacijo izvedla enodnevno vajo na plazovih pod Storžičem, medtem ko je v avgustu priredila samostojno odpravo v Visoke Ture. Posamezniki kot inštruktorji pa so sodelovali na vseh tečajih in prireditvah, organiziranih v okviru zveze ali republike. Dalje so sodelovali z lavinskimi psi na tečaju pod Golico. Postaja je imela 18 reševalnih akcij, torej 18 ponesrečencev, od katerih je šestnajstim nudila prvo pomoč in jih transportirala v dolino, dve nesreči pa sta terjali človeška življenja. V vseh reševalnih akcijah so sodelovali izključno člani njihove postaje, razen pri reševanju na ledeniku Velikega Kleka, kjer so sodelovali tudi avstrijski gorski reševalci. Postaja trenutno vzgaja tudi dva lavinska psa, ki sta še sorazmerno mlada in se šele usposabljata za reševalno službo. Gorski reševalci pa so še najtesneje sodelovali z matičnim PD, pri prireditvah vseh krajevnih in republiških športnih organizacij itd. Na svojo pobudo so organizirali

in izvedli predavanja o nevarnostih v naših gorah ter o reševanju izpod snežnih plazov po vseh grančarskih karavljah na svojem območju vse do Stola.

Markacijski odsek se nahaja v kritičnem stanju. Kazen načelnika nima članov, en sam človek pa pri svoji najboljši volji ne zmore vseh postavljenih nalog in obveznosti, zlasti še, ker je področje od Storžiča, Košute do Begunjsčice in Vrtače precej obširno. Dom pod Storžičem in Dom na Kofcah, oskrbovana skozi vse leto, sta izkazala izgubo. Rentabilna pa je bila kočna na Dobrči. Poleg teh treh postojank so občasno oskrbovali še nedograjeni Dom na Zelenici, glede katerega pa so ugotovili, da se jim oskrbovanje ne izplača, ker je promet minimalen. Zavetišče Pri Tiču na Potrjih je aktivno poslovalo. Društvu je uspelo obnoviti lokal v Tržiču ter uvesti celodnevno poslovanje. Celotno gospodarsko poslovanje je imelo 15 766 263 din prometa. Poslovni stroški so znašali 8 116 705 din, stroški materiala 8 534 211 din, negativni saldo pa 866 673 din. Ako štejemo k temu še obračunano amortizacijo 1 577 204 din, znaša doseženi čisti dohodek, ki se vnaša v poslovni sklad, 692 531 din. Dom pod Storžičem je imel 1430, Dom na Kofcah 680 in kočna na Dobrči 313 nočnih. Za dokončno dovršitev Doma na Zelenici je društvo prejelo kredit 40 867 420 din. Prvotno zasnovano te gradnje pa bodo morali nekoliko spremeniti v zvezi s predlogom gospodarskih organizacij Tržiča, da v neposredni bližini doma finansirajo objekt, ki bo rekreacijskega značaja. Zgradila naj bi se depandansa, ki bi imela dnevne prostore in spalnice. Zaradi tega bodo morali gostinski del obstoječega objekta podaljšati, da bodo dosegli kapaciteto okrog 200 notranjih sedežev.

Društvo šteje 864 članov in je v številu nekoliko nazadovalo. Kljub temu je eno najmočnejših društev v Tržiču. Zelo uspešno je bilo delo propagandnega odseka, ki je stalno menjavalo tri oglasna okenca in omarico, prav tako pa tudi izložbo na trgu Svobode in izložbo lokala GRS. Odsek je dalje skrbel za redna poročanja o snežnih razmerah in o zasedenosti postojank, med letom pa tudi organiziral dva izleta na Koroško. S sodelovanjem Delavske univerze je odsek organiziral sedem zelo kvalitetnih predavanj z barvnimi diapozitivi, med temi dvoje z inozemskimi predavatelji. Poleg raznih drugih obiskov in prostovoljnega dela je odsek v septembru organiziral tudi srečanje planincev pod Storžičem, ki postaja vedno bolj popularna planinska prireditve. Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Janko Lončar.

M. G.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavni: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Āovarna dušika Ruše

RUŠE — SLOVENIJA

proizvaja :

1. Elektrometalurške proizvode:

ferokrom suraffne
ferokrom carbure
silikokrom

2. Elektrokemične proizvode:

kalcijev karbid
karborund
elektrokorund
elektromagnezit

3. Umetna gnojila:

kalcijev cianamid
mešana gnojila — nitrofoskal
mlete fosfate

4. Komprimirane pline:

kisik
acetilen — dissousplin
dušik
zrak

Brzojavni naslov: AZOT MARIBOR — Telefon: 80-108 — Teleprinter: 03-312
Železniška postaja: Ruše — ind. tir

DINAMO ZA DVOKOLO

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (=)

granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (=)

granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija